

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Andra Kammaren. Nr 24.

Torsdagen den 17 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt behandling bevillningsutskottets betänkande nr 11 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften, dels ock i ämnet väckta motioner; och lämnades enligt förut skedd anteckning ordet till

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

Herr Byström, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Som vi alla ha sett, ha de arfslotter, som skulle beläggas med stämpel, uppdelats i tre afdelningar, och vid grupperingen af dessa har Kungl. Maj:t inom tredje klassen, det vill säga den, som är högst beskattad, inrangerat donationer till kyrka, landsting, kommun, hushållningssällskap, akademier med flera institutioner, som finnas uppräknade på sidan 5 i den kungliga propositionen. Utskottet, som icke ansett detta vara riktigt lämpligt, har utbrutit en del af hvad som finns i Kungl. Maj:ts förslag i klass III och inrangerat detta i klass II, hvarigenom det skulle betinga en något lägre skatt, ungefär hälften mindre än i klass III. När utskottet gjort detta, har det emellertid låtit stå kvar uti tredje gruppen donationer till kyrka, landsting, kommun och hushållningssällskap. Emellertid anser jag för min del, att man borde kunna få äfven dessa in under klass II, såsom det är föreslaget i reservation af herrar friherre Beck-Friis, Håkanson och Åkerberg. Jag håller till och med före, att man bort kunna föra flera af dessa kategorier till klass I, men härför lär väl icke vara någon möjlighet, då ett så långt gående yrkande ej heller finnes framställt i den af mig nyss åberopade reservationen. Då kyrka, landsting, kommun och hushållningssällskap undantages efter utskottets förslag, så menar jag, att detta kan

*Om ändrad
tydelse af 3.
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

leda till vissa olägenheter för särskildt de kyrkliga intressena. Möjligen har utskottet särskildt åsyftat kyrkosamfund, tillhörande statskyrkan, men jag är icke så säker på, att icke detta uttryck kan innebära kyrkosamfund, som tillhör frikyrka, och då ställer saken sig betydligt annorlunda. Ty om en donation till statskyrkan skulle betinga så hög skatt, som här är föreslaget, så kan under vanliga förhållanden hvad som fattas i till exempel ett kyrkobygge utdebiteras såsom vanlig kyrkoskatt, men så är icke förhållandet, när det gäller frikyrkliga ändamål. Och då man vet, huru dessa frikyrkliga organisationer oftast bestå af fattigt folk och huru de måste till ytterlighet anstränga sig för att få ihop hvad de behöfva för sin verksamhet, kan man tycka, att det är väl strängt, att om en liten donation skulle gifvas till ett sådant kyrkosamfund, den skulle beskattas så högt, att om det vore exempelvis en donation på 10,000 kronor, kanske 1,000 skulle gå åt i skatt. Detta anser jag icke vara lämpligt, och därför har jag velat påpeka detta förhållande och framställa ett yrkande, äfven om det icke har utsikt att vinna anklang här i kammaren. Jag finner också, att bestämmelserna bli enklare, om man för in alla dessa omnämnda kategorier, således äfven dem, som undantagas af utskottet, under klass II. Jag fruktar äfven, att det kan inverka hämmande på möjligheten att få donationer för de ändamål jag nämnt, om skatten till stat och kommun är alltför hög. Jag tycker mig äfvenledes finna i den kungliga propositionen, att i England, Tyskland och Danmark och väl möjligen också i andra länder donationer af här omnämnd beskaffenhet icke äro beskattade så högt som i den kungliga propositionen är föreslaget, ja, icke ens så högt, som fallet skulle bli, om de införas i klass II. Jag skall följaktligen nu be, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som finnes på sidan 38 i utskottets betänkande, afgifven af de herrar, jag nyss nämnde, och som går ut på, att äfven orden kyrka, lands-ting, kommun och hushållningssällskap må öfverflyttas till klass II.

Vidare anförde:

Herr Ericsson i Ofvanmyra. Herr talman! Sedan herr statsrådet och chefen för finansdepartementet haft sitt sakrika anförande, finnes föga att tillägga till försvar för utskottets hemställen. Eftersom jag emellertid fått ordet, skall jag dock be att få säga några ord.

Jag vill då börja med den erinran, att sedan den kungliga propositionen blifvit utdelad och jag haft tillfälle att studera densamma, ansåg jag för min del, att hvad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit var ganska styft tilltaget. Jag resonerade också med åtskilliga kamrater om saken, och alla erkände, att de fått samma uppfattning som jag, och icke minst var detta förhållan-

det bland en del af dem, som tillhöra det parti, hvilkas utskotts-
 medlemmar nu ha reserverat sig till förmån för en högre stäm-
 pelskatt. Man hörde till och med medlemmar af liberala sam-
 lingspartiet, som ansågo, att Kungl. Maj:t icke bort höja
 stämpelskatten för de små arfslotterna, och man uttalade från
 det hållet, att man borde försöka motionera om en ändring
 härutinnan. Jag för min del stannade vid det förslag, åt hvilket
 jag gifvit uttryck i min motion, nämligen om befrielse för de
 allra minsta arfslotterna från utgörandet af stämpelskatt.

*Om ändrad
 lydelse af 3.
 §, 41 och 58
 §§ af stäm-
 pelförordnin-
 gen.*

(Forts.)

Nu har emellertid en hel del af kammarens ledamöter väckt
 förslag att afsevärdt höja arfsskatten. Inom utskottet försökte
 man att drifva sina olika meningar, och jag trodde mig vid ett
 tillfälle ha funnit ett sätt att ena de olika meningarna genom
 att framkasta ett medlingsförslag. Detta förslag blef också af-
 delningens, men när detsamma skulle behandlas af utskottet in
 pleno, gingo alla ifrån den mening, som jag försökt att få ut-
 skottet att samla sig om. Jag ansåg då, att när de öfriga gingo
 med på andra förslag, jag borde gå tillbaka till Kungl. Maj:ts,
 som jag för min del ansåg långt nog gående. Nu har emellertid
 friherre Bonde framfört afdelningens förslag i sin reservation.

Från det håll, som jag räknar såsom representerande det
 teoretiska, får man höra det påståendet, att när man tar emot
 ett arf, har man synnerligen lätt att därför utgöra skatt. Men,
 mina herrar, det är icke alltid så förhållandet, och detta har
 också erkänts af samtliga ledamöter i utskottet, då de varit med
 om att skrifva till Kungl. Maj:t med begäran om tillstånd i vissa
 fall till uppskof eller fördelning på flera år med utgörandet af
 denna arfsskatt. Särskildt är detta af nöden beträffande arfsandel-
 ar, som hufvudsakligast utgöras af fastighet eller affärsföretag.

Tro herrarna, att det är småsaker äfven beträffande ganska
 stora arfsandelar att utgöra så stor stämpelskatt, som här är
 föreslagen, om det exempelvis är fråga om personer, som äro
 skuldsatta? Nej, mina herrar, det blir nog stora svårigheter för
 dem att komma ut med stämpelskatten, och i många fall anser
 jag det till och med vara en orättvisa. Ty ofta är det nog så,
 åtminstone på landsbygden, att det är hemmavarande barn, som
 varit orsaken till, att det finnes något i boet att fördela. Det
 kan vara så, att arfvingarna stannat hemma hos föräldrarna och
 arbetat, så att välståndet ökats, och därigenom ha föräldrarna
 kunnat lämna något efter sig. På det sättet ser det visserligen
 ut, som om föräldrarna lämnat ett arf efter sig, men i själva
 verket är det arfvingarna, som åstadkommit arfvet. Under dy-
 lika omständigheter kan man icke precis säga, att det är ett arf,
 som de efterlevande taga, utan snarare en behållning af det
 arbete, som dessa själfva nedlagt.

Nu har en föregående talare särskildt uppehållit sig vid pro-
 gressionen i det kungliga förslaget och påpekat de stora sprången,

*Om ändrad
lydelse af 3.
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

som göras vid gränsen af de olika intervallerna. Utskottet har i sin helhet äfven erkänt, att detta är en olägenhet, och man har också varit ense om att uttala sig för, att en rättelse härutinnan så snart som möjligt borde äga rum. Men jag tror icke det är riktigt, att Riksdagen så här på rak arm hoppar på det förslag, som reservanterna framkastat. Jag tror det så mycket mindre, som detta förslag innebär åtskilliga orättvisor. Jag nämnde i början, att det från flera håll uttalats den åsikten, att Kungl. Maj:ts förslag toge för mycket, särskildt af de små arfs-lotterna, men gå vi till reservanternas förslag och granska detta närmare, så skola vi finna, att de, äfven för de små arfven, föreslå en väsentlig höjning utöfver det kungliga förslaget.

Jag skall taga ett enda exempel för att visa, huru det förhåller sig med den saken. Om vi nämligen tänka oss en arfs-lott på 3,900 kronor, så visar det sig, att en sådan lott enligt Kungl. Maj:ts förslag skall beläggas med en stämpel af 31 kronor och 20 öre. Efter reservanternas förslag skulle stämpeln komma att utgöra 38 kronor och 80 öre, sålunda 7 kronor och 60 öre mera, än hvad Kungl. Maj:t föreslagit och detta för en så jämförelsevis ringa arfslott som på 3,900 kronor. Jag kan icke vara med om att förfara på det sättet. När utskottet godkänt min motion och förordat befrielse för de mindre arf-lotterna under 1,000 kronor från stämpel, så är det väl icke riktigt, att man, så snart man kommer öfver gränsen 1,000 kronor, genast skall springa upp till högre stämpelbelopp, än hvad Kungl. Maj:t föreslagit.

Det är dessa synpunkter, som ha gjort, att jag för min del slutit mig till den uppfattning, som utskottets majoritet haft, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

Herr Palme: Herr talman! I det nu föredragna utskotts-betänkandet finnes här och där insprängd en motion, som afgifvits af herr Eklund i Första kammaren, och för hvilken jag hyser ett ganska lifligt intresse. Jag tror, att motionären är utskottet synnerligen tacksam, för att utskottet tillstyrkt skrifvelser rörande två af de påpekanden, han gjort i denna sin motion, och hvilka äfven framhållas i den kungl. propositionen.

Men däremot föreställer jag mig, att han icke är så tack-sam, när det gäller en annan sak, nämligen den skatteskala, som han hade hoppats, att utskottet skulle antaga. Motionären framhåller, att den af Kungl. Maj:t framställda skatteprogressions-skalan går alltför språngvis, och att den på det viset medför ojämnheter vid öfvergångarna från den ena procentsatsen till den andra, hvarigenom rätt stora orättvisor kunna uppstå, som kunna medföra betydande förluster för den enskilde. Detta skulle kunna undvikas, därigenom att man gjorde skatteprogressionen

mera i öfverensstämmelse med den skatteprogressionsskala, som antogs för inkomstskatten 1902. I § 10 i inkomstskatteförordningen finnes det en bestämmelse om, huru denna progression skall afpassas, och den är sådan, att den icke företer några språng, hvarjämte den har en annan fördel, nämligen att om skatten behöfver ändras, så behöfver skatteskalen icke ändras för den skull, det gäller endast att ändra själfva procenten.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

(Forts.)

Utskottet är nu i alla fall rätt välvilligt stämtdt för detta förslag och talar om, att det är förtjänt att beaktas, och förmenar därjämte, att när Kungl. Maj:t, såsom det blifvit ställdt i utsikt, kommer att vidtaga en fullständig omarbetning af hela arfsbeskattningen, så skall Kungl. Maj:t nog taga hänsyn jämväl till detta förhållande.

Medan jag har ordet, kan jag icke underlåta att med ett par ord beröra en del af herr statsrådets långa anförande i förmiddags. — Herr statsrådet uppehöll sig synnerligen länge vid de af reservanterna inom utskottet föreslagna höjningarna af skattebeloppen, och det ville nästan framgå af herr statsrådets yttrande, som om hela vårt, om jag så må uttrycka mig, nationalekonomiska vara eller icke vara, skulle bero på, huruvida de af honom föreslagna procentsatserna, de och inga andra, låt vara att de helt obetydligt höjdes, blefvo antagna. Fullt så farligt är det väl ändå inte. Ifall herr statsrådet, såsom grund för det af honom framlagda förslaget, hade kunnat påvisa en fullständig utredning öfver de olika förmögenhetsgradernas ekonomiska bärkraft, en utredning om de djupgående socialekonomiska och nationalekonomiska förhållanden, som sammanhånga med arfsskatten, och om han hade ådagalagt, att de af honom föreslagna procentsatserna just voro de lämpliga, så hade jag för min del icke haft något att säga därvidlag. Det har emellertid herr finansministern icke gjort. Han framhåller på sidan 28 i den kungl. propositionen följande: »Vid anordnande af de nya skatteskallorna har jag utgått därifrån, att arfsskattens ökade afkastning borde, för så vidt icke vid utmätandet af skatten sådant skulle finnas alltför betungande, uppgå till ungefärligen brutto 3,000,000 kronor.» I stället för att utgå ifrån de olika förmögenhetskategoriernas bärkraft, har herr finansministern intagit en alldeles motsatt ståndpunkt och utgått från ett bestämdt statsbehof. Så har han kommit till det resultatet, att 3,000,000 kronor behöfde han, och 3,000,000 kronor skulle anskaffas. Men därmed har han icke bevisat, att de af honom framställda procentsatserna äro riktiga.

Beträffande den statistik, som herr statsrådet i förmiddags meddelade rörande 83 olika stater, erkände ju herr statsrådet själf, att den upptog alla de amerikanska staterna och alla de schweiziska kantonerna. Nu är det ju ett statistiskt axiom, om jag så får säga, att, då man vill draga fram ett medeltal, de

Om ändrad lydelse af 3, 8 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.
(Forts.)

storheter, som man på detta sätt vill jämföra, och ur hvilka man drager fram medeltalet, måste vara ungefär ekvivalenta, det duger ej att taga medeltalet mellan något mycket stort och något mycket litet, men det var det, som af herr statsrådet, om jag rätt uppfattade honom, gjordes i dag på förmiddagen, hvarför denna statistik troligen icke spelar den roll, som herr statsrådet ville tillmäta den.

Äfven för mig synes reservanternas procentsatser vara något höga, det måste jag medgifva, och därför vill jag i detta ögonblick icke hafva gjort yrkande, men jag har endast velat fastslå, att, lika litet som reservanterna hafva kunnat ådagalägga, att de af dem föreslagna skattesatserna äro de lämpliga, lika litet har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ådagalagt, att de af honom framlagda skattesatserna äro de lämpliga eller de riktiga, så att de icke skulle kunna tåla vid någon liten förhöjning. Jag föreställer mig, att en sådan icke skulle vara så förfärligt farlig.

Herr Kobb: Herr talman! I det anförande, som herr finansministern hade i dag på förmiddagen, har han sagt, att det är särskildt från två synpunkter, som han ställer sig tveksam, när det gäller att anlita denna skattekölla. För det första var det ju den omständigheten, att man icke fick åstadkomma en allt för stor höjning af de nuvarande skattesatserna. Till denna sak skall jag be att få återkomma längre fram.

Det andra, som han i detta afseende framhöll, var, att han ville se frågan från nationalekonomisk synpunkt, och han sade, att man får vara försiktig, så att man icke springer förbi kapitaltillväxten i landet. Man får icke skynda för fort fram, menade han. Jag skall be att härvidlag få göra en liten betraktelse.

Det är, om man ser på arfsskatten i förhållande till den enskilde personen, alldeles obestriddigt, att den är ett ingrepp på kapitalet, men om man ser på arfsskatten i förhållande till landet i dess helhet, i förhållande till den beräknade samlade nationalförmögenheten, kan man icke säga, att arfsskatten är en skatt på kapitalet. Icke kan den arfsskatt, som här är föreslagen, innebära någon förminskning af nationalkapitalet. Den arfsskatt, som är ifrågasatt i den kungliga propositionen, beräknas ju gifva omkring 5 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och det tillägg, som enligt reservanternas förslag skulle tillkomma, utgör något öfver 1 miljon kronor. Herr finansministern sade, att det utgör 1,200,000 kronor. Det är ju helt naturligt, att han skall kunna uppgifva en exaktare siffra än den, som vi kunnat komma till. Han har många, som kunna räkna åt honom; vi hafva icke haft någon sådan byrå.

Om vi då se på det förhållande, i hvilket denna arfsskatt i

sin helhet står till den beräknade nationalförmögenheten, hafva vi att tillgå en uppskattning af denna, som gjordes för något öfver 10 år sedan af en högerns nationalekonomiske auktoritet här i landet, professor Fahlbeck. Han beräknade vår nationalförmögenhet år 1908 till 9 miljarder kronor, och jag har anledning förmoda, att denna siffra i närvarande stund skulle vara för låg. Herr finansministern har själf antydtt, att vår nationalförmögenhet befinner sig i en glädjande tillväxt. Och om ett år eller så vid pass tror jag, att vi skola hafva riktiga siffror till vårt förfogande, då ju för närvarande pågår en sådan undersökning i finansdepartementet. Men om man nu med ledning af denna professor Fahlbecks uppskattning tänker sig, huru stor del ungefär af detta nationalkapital — det är icke hela — som går i arf, tror jag icke, att man skall göra sig skyldig till öfverdrift, om man uppskattar denna del till cirka 7 å 8 miljarder kronor. Huru stor del af detta belopp utgör vår arfsskatt? Ja, äfven om Riksdagen skulle antaga herr Brantings förslag, skulle hela arfskatten icke utgöra mer än en tusendedel af detta nationalkapital, och den ökning, som reservanterna föreslagit, skulle icke utgöra mer än en femtusendedel af nationalkapitalet. Kan det vara möjligt, att vårt nationalkapital skulle vara stadt i så svag tillväxt, att en ökning af arfsskatten med en femtusendedel därpå skulle innebära någon allvarlig fara för kapitalets tillväxt? Det tror jag ej. Jag är övertygad om, att det därför icke skulle vara någon fara, om Riksdagen antog det förslag, som reservanterna här framlagt, d. v. s. i denna punkt en höjning af skatteskalen till 8 procent vid andelar om 1 miljon kronor eller däröfver.

Om man sålunda ser, att hela det belopp, hvartill arfsskatten enligt vårt förslag skulle uppgå, icke kan anses för högt, skulle man kunna säga: Ja, men det kan hända, att den höjning, som af oss är föreslagen, ligger på ett sådant sätt, att den trycker för mycket. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att vi reservanter följt Kungl. Maj:ts förslag med afseende på alla smärre arfslotter med undantag af den ändring, som är gjord på grund af herr Ollas Ericssons i Ofvanmyra motion och om hviiken äfven vi varit med. Vi hafva följt Kungl. Maj:ts förslag oförändrat till inemot 20- å 30,000 kronor. Sedermera skilja vi oss åt, i det vi ha följt herr Ljungbergs motion i Första kammaren, och från 200,000 kronor hafva vi låtit stegringen ske jämnt, till dess vi kommit till 8 procent vid 1,000,000 kronor. Någon väsentlig förhöjning af skatten inträder icke förrän vid 2-till 400,000 kronor och däröfver. Således är den ökning, som enligt vårt förslag skulle framkomma, obestriddligen lagd på de bärkraftigaste skuldrorna. Från denna synpunkt bör det således icke heller innebära någon fara.

Ser man nu på den skala, som är föreslagen af Kungl. Maj:t, är det för mig tydligt, att redan det sätt, hvarpå den är

*Om ändrad
lydelse af 3.
§. 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

uppgjord, innebär en frestelse att gå vidare. Man frågar sig ovillkorligen, hvarför man skall stanna just vid 450,000 kronor, hvarför man icke får fortsätta. I den statistik, som följer med propositionen är visadt, att det finnes många arfslotter och många stora arfslotter, som ligga betydligt öfver denna gräns. Hur tillämpar man en progressiv skatt i detta fall? Jo, man ökar skatten dels i förhållande till mera aflägna släktskap till den aflidne och dels i förhållande till arfslottens storlek. Man anser alltså, att skatteförmågan växer dels i förhållande till arfslotten och dels i omvänt förhållande till släktskapen. Nu framhållves det ju — och det är riktigt — att inom den första klassen, där vi hafva bröstarfvingar, skatten bör vara lägst. Ja, det är ju alldeles naturligt, emedan det i allmänhet är gifvet, att det inträder vida större förändring, när det är familjefadern, som går bort. Det är ju hela hans arbetskraft, som försvinner, och de efterlevande kunna många gånger befinna sig i svåra omständigheter. Men det är gifvet, att denna omständighet förlorar mer och mer i betydelse, allt efter som arfslotten blir större. Man kan icke säga, att det är af samma betydelse för familjen, om familjefadern dör, då det är fråga om arfslotter på 20- å 30,000 kronor, som då det är fråga om arfslotter på 1 miljon. Då arfslotten är så stor, spelar icke familjefaderns död samma roll som i förra fallet. Detta gör, att när man vill bedöma skattekraften hos dessa stora arfslotter, man i hög grad kan bortse från det förhållande, som eljes legat till grund för bestämmandet af skatteskalen inom denna klass. Mer och mer kommer själfva arfslottens storlek ensamt att vara bestämmande för skattekraften. Då vi nu se, att finansministern ansett, att man kan pålägga en arfslott i andra klassen på 375,000 kronor en procentsats af 8 procent och alltså taga 30,000 kronor af den utan att gå skatteförmågan för långt in på lifvet, förefaller det icke omöjligt att taga en arfsskatt på 8 procent eller 80,000 kronor af ett millionär i första klassen. Ju högre man kommer i arfslotternas storlek, desto mindre kommer själfva släktskapsförhållandet att där inverka. Om man jämför dessa båda arfslotter på 375,000 och 1 miljon kronor, af hvilka i båda fallen skall tagas 8 procent i arfsskatt, är det tydligt, att i båda fallen innebär arfsskatten en kapitalminskning, men hvar är det lättare att ersätta denna kapitalminskning genom sparsamhet hos arftagaren? Jag tror, att man kan säga, att det är lättare för den, som fått en arfslott på 1 miljon kronor, att genom sparsamhet ersätta, hvad han en gång fått betala i arfsskatt. Sådant bör spela en mindre roll med hänsyn till den stora inkomst, som ett dylikt kapital ger.

Nu uppehöll sig herr finansministern under förmiddagen länge vid de svårigheter, som kunna inträda vid arfsskattens erläggande beroende på, hvori arfslotten består, och han har

själf i sitt anförande till statsrådsprotokollet antydt, att han är betänkt på att vidtaga åtgärder för underlättande af dessa svårigheter, då arvet till större delen består af jordegendom. Det har ju icke heller af utskottet i någon mån förbisetts, och utskottet har enats om en skrivelse till Kungl. Maj:t i detta syfte. Här är tydligen ett fall, då det verkligen kan finnas svårigheter för att taga ut arfsskatten. Däremot undrar jag, om icke hvad han sade i förmiddags om en liknande svårighet äfven för industriella företag, mera träffar just de smärre arfslotterna. Nu vill jag till smärre arfslotter räkna sådana, som gå upp till 100-, 200- och 300,000 kronor i jämförelse med miljonarf. Ty, mina herrar, huru många stora affärsföretag, där det kan bli fråga om sådana miljonlotter, drivas numera här i landet af enskilda ägare? I huru många fall är det enskilda ägare och i huru många fall aktiebolag? Herr finansministern hade fullkomligt rätt, när han sade, att, om en enskild person bedrifver sådan affärsverksamhet och han skall betala en mycket hög arfsskatt tages kapital ifrån den rörelsen och därigenom minskas möjligheten för honom att utvidga rörelsen. Men detta inträder icke på samma sätt, om arfslotten utgöres af aktier i aktiebolag. Aktier kunna dels belånas och dels försäljas, och på så sätt kan man få in penningar för dem. Häremot kan invändas, att vissa aktier kunna vara svåra att sälja, ja nästan osäljbara, men i så fall ligger felet i den uppskattning af aktiernas värde, som ligger till grund för bouppteckningen. Jag tror således icke, att de anmärkingar, herr finansministern gjorde, i någon högre grad träffa den höjning af arfsskatten vi föreslagit.

Om ändrad lydelse af 3, 4, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

(Forts.)

Vidare sade herr finansministern, att man skulle akta sig för att införa en alltför stor höjning i nu utgående skattebelopp. Jag vill då fästa uppmärksamheten på den höjning, som vi gjorde för några år sedan, jag tror, att det var år 1902, när den nya inkomstskatten infördes. Då infördes med en gång en direkt beskattning, som utgjorde en högst betydande höjning i de belopp, som förut utgätt. Förut betalades i direkt skatt egentligen endast allmän bevillning, men nu infördes inkomstskatten med stigande skala, och högsta skattebeloppet var 4 procent. Då allmän bevillning fortfarande skulle utgå, blef plötsligt den direkta skatten för de stora inkomstbeloppen höjd från en till fem procent, det vill säga den femfaldigades. Om man tänker på, huru det skulle förhålla sig med arfsskatten, ifall reservanternas förslag ginge igenom, så finna vi, att det komme att ske en höjning från en och en half upp till åtta procent. Siffrorna äro jämförbara; fem gånger 1,5 procent är 7,5! Det är mycket sant, att inkomstskatten infördes för ett bestämt ändamål: det var på grund af den nya härordningens antagande. Men hvarför föreslås denna ökade arfsskatt? Jo, det är därför, att framför allt genom nya härordningens genomförande våra utgifter högst be-

Om ändrad
lydelse af 3.
8. 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

tydligt ökats, vi måste för den skull söka finna skattetitlar för att fylla dessa utgifter.

Vidare vill jag säga några ord med anledning af den skatteskala, vi reservanter föreslagit. Den föregående talaren har omnämnt en motion i Första kammaren af herr Eklund, däri motionären fäst uppmärksamheten på de språng, som finnas vid intervallerna i den af Kungl. Maj:t föreslagna skalan. Ja, det är gifvet, att sådana språng alltid måste finnas för en skala, byggd på detta sätt. Dessa språng kunna bli ganska betydliga, och det är mycket lätt att uppskatta, att få en gräns för dem. Vi se, att skattesatsen växer med två tiondedels procent. Däraf följer, att, om vi tänka oss ett belopp något under, men mycket nära 450,000 kronor, och ett annat belopp, som är precis 450,000 kronor, skattediferensen mellan dessa båda belopp skulle kunna uppgå till två tiondedels procent, det vill säga, skillnaden utgör 900 kronor. Den kan bli större i tredje klassen, där samma skillnad kan uppgå till en half procent på 270,000 kronor. Vi reservanter ha därför föreslagit en anordning, hvarigenom alldeles samma resultat skulle uppnås som det, som afses med herr Eklunds skala, om hvilken utskottet yttrat sig välvilligt och sagt sig gärna velat lägga till grund för det hela. Men då samma resultat, nämligen undvikande af dessa skattesprång, kan uppnås äfven på annat sätt, hafva reservanterna föredragit att söka göra det. Vi hafva uppdelat de skattebelopp, som ligga inom en intervall i såvidt möjligt lika många delar, som det finnes hundratal kronor i intervallen. Då ha vi måst afrunda denna siffra, ty det finnes fall, där detta icke fullkomligt stämmer. Därigenom uppnå vi praktiskt taget samma resultat som genom herr Eklunds skala.

Beträffande skattesatsens storlek gjorde herr finansministern på förmiddagen åtskilliga jämförelser med främmande länder, och den föregående talaren har redan berört denna sak. Herr finansministern har visat, att det finnes endast tvenne länder, nämligen Frankrike och framför allt England, där man har sådana skattesatser, som vi här kommit till. Han har visat, att vid samma belopp, en miljon kronor, där vi tänkt oss åtta procent i första klass, skulle man enligt det nya förslaget i England likaledes hafva åtta procent och vid en miljon kronor i andra klass öfver tolf procent; i tredje klassen finner man vid ett belopp af 270,000 kronor femton procent i England i stället för sexton, som här är föreslaget. Jag vill icke åberopa detta såsom skäl för vårt förslag, ty vi hafva icke utgått från den engelska skatteskalen. Men jag har velat fästa uppmärksamheten på denna sak. England har visserligen de största skatteskalorna, men det är också det land i Europa, där den procent af skatterna, som de militära utgifterna betinga, närmast når samma höjd som i Sverige. Skulle det då vara så obilligt

om den samhällsklass i vårt land, som mest bidragit till höjning af de militära bördorna, också finge bära en börda i detta hänseende, som vore jämförlig med den, som bäres i England?

Till slut ber jag att till alla de många medlemmar af denna kammare, som ömma för de små inkomsttagarne i vårt land och därför icke vilja vara med om kaffetullen, få rikta en varm vädjan att bifalla den af herr K. G. Karlsson m. fl. afgifna reservationen och därigenom bereda staten åtminstone en del af den ökade inkomst, som torde vara nödvändig för att undvika en skattebörda på de redan förut tillräckligt hårdt beskattade breda lagren bland vårt folk.

*Om ändrad
lydelse af 3.
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Det har väl aldrig någonsin inträffat, att ett förslag vare sig till skattreform eller i något annat afseende blifvit framlagdt, utan att olika meningar gjort sig gällande om betydelsen af detsamma. Man skulle vara alltför sangvinisk och hafva bra litet människo-känedom, om man ville förutsätta såsom möjligt, att något förslag skulle kunna samla alla Riksdagens ledamöter kring sig. Det kan därför icke heller väcka förvåning, att man har olika meningar äfven beträffande det förslag, som nu här i denna aftonstund föreligger till bedömande, ett förslag, som i alla fall är ganska omfattande. Sålunda finnes det många, hvilka hafva den uppfattningen, att Kungl. Maj:t i förevarande afseende gått mycket längre, än man väntat. Att dessa emellertid låtit sin talan ligga nere, finner jag för min del vara både rätt och klokt. Men det finnes återigen andra, som anse, att Kungl. Maj:t utan någon som helst skada för kapitalbildningen i landet kunnat gå väsentligt längre, och till dessa höra flera motionärer liksom ock reservanterna från denna kammare.

Naturligtvis kan man hafva olika meningar beträffande skattesatserna i de olika tarifferna, liksom man också kan tvista om, till hvilka kategorier man skall hänföra olika arftagare. Redan vid öfverläggningen på afdelningen inom utskottet framhölls det från flera håll, och bland andra af herr Branting, att det i själfva verket vore en smakfråga, huru man skulle sätta dessa skattesatser. En reservant, friherre Bonde, har fört fram samma tanke i sin reservation, och denna reservation har i afseende härå blifvit citerad af herr finansministern. Jag gifver den ärade reservanten fullkomligt rätt uti, att man egentligen icke har någon absolut riktig utgångspunkt, men efter mitt sätt att se, kan jag icke finna annat, än att de skäl, Kungl. Maj:t framlagt för sitt förslag och på hvilka detta är byggdt, i alla fall äro de, som man utan tvifvel bör tillmäta den största betydelsen. Likaväl hafva, som sagdt, fem reservanter uttalat sig för en ändring. Dessa stödjade sig egentligen på, att man genom att ytterligare skärpa skattesatserna i Kungl. Maj:ts förslag skulle kunna und-

Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

vika, att det snart komme att sättas i fråga en ökning och så-
lunda äfven undvika, att denna fråga snart skulle återkomma på
kammarens bord. Jag frågar eder, mina herrar, om detta skäl
egentligen är af beskaffenhet, att man kan tillmäta det någon
särskild betydelse. Jag för min del tycker åtminstone, att det
har bra litet bärkraft. Om vi se oss omkring i denna kammare,
vi, som suttit här en tio år, skola vi bland kammarens ledamö-
ter finna nära hälften nya ansikten. Omsättningen har varit
stark, och vi stå nu snart inför tillämpningen af nya rösträtts-
bestämmelser, som otvifvelaktigt komma att föra med sig vidt-
gående ändringar. Då torde man väl knappast kunna bygga på,
att hvad som nu beslutes kommer att äga bestånd, åtminstone
har man icke någon säkerhet härför. Det är därför mycket
sannolikt, att, äfven om skärpningen af skattesatserna vid detta
tillfälle blefve så stor, som herr Branting ifrågasatt, det i alla
fall icke skulle vara någon säkerhet för, att man icke snart
igen, då lämpligt kunde vara, ånyo droge frågan fram för Riks-
dagens pröfning. Det förefaller mig därför icke vara klokt att
lyssna till de röster, som från det hållet höras och som med allt
större styrka i afton komma att göra sig gällande.

Jag tror för min del, att kammaren handlar riktigt i att
här stanna vid det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt och vid
hvilket också bevillningsutskottets majoritet stannat. Jag med-
ger gärna, att täta rubbningar på ett område sådant som detta
kunna medföra mycket stora vådor, och det skulle därför vara
önskvärdt, om man kunde undvika detta, men jag tror, som
sagdt, icke, att det egentligen är möjligt att göra det. Nu har
Kungl. Maj:t här framlagt ett förslag, som man får säga går,
som jag nyss nämnde, längre, än hvad man hade väntat. Man
får erkänna, att detta är ett steg i rätt riktning och dessutom
ett ganska långt steg. Det förefaller mig, som om man åtmin-
stone tills vidare kunde nöja sig därmed.

Om man ser på de bilagor, som Kungl. Maj:t bifogat före-
liggande proposition på sid. 44, så är man i tillfälle att där göra
ganska viktiga studier och se, att i det föreliggande förslaget,
om man anställer jämförelser med länder, som äro jämförliga
med oss, skattesatserna egentligen äro satta högre, än hvad fallet
är i dessa länder. Så är dock icke förhållandet med de små
arfslotterna; beträffande dessa äro skattesatserna egentligen lin-
drigare hos oss. Om man tänker på en arfslott på 1,000 kro-
nor, skulle skatten för denna enligt förslaget utgöra 6 kronor,
men i Danmark skulle skatten för en sådan arfslott bli 10 kro-
nor. Kommer man upp till en arfslott på 10,000 kronor, skulle
stämpelskatten för detta belopp utgöra 160 kronor, i Danmark
200 kronor och i Norge 90 kronor. Men vid ett arf på 100,000
kronor ställer sig saken annorlunda. Där skulle skatten hos oss
utgöra 3,200 kronor, då den däremot i Danmark skulle uppgå

till 2,750 kronor, och i Norge till något lägre belopp, nämligen 2,390 kronor. För ett miljonarf utgör skatten enligt den första tariffen hos oss 40,000 kronor, i Danmark 30,000 kronor och i Norge 38,390 kronor. I Tyskland äro descendenter, d. v. s. släktingar i rätt nedstigande led, och äkta makar fria från arfskatt. Ser man sedan på gruppen nummer 2, så är att iakttaga samma förhållande, nämligen att för de mindre förmögenheterna är stämpelskatten hos oss enligt det nu föreliggande förslaget mindre än i andra med oss jämförliga länder. För en arfslott af 1,000 kronor går stämpelskatten upp till 10 kronor hos oss, i Danmark utgör den 40 kronor och i Norge likaledes 40 kronor. Men går arfslotten upp till 40,000 kronor, så är skatten hos oss satt till 2,240 kronor, medan den i Danmark är 2,200 kronor och i Norge 2,400 kronor; och vid miljonen utgör stämpelskatten i denna grupp 80,000 kronor hos oss, medan den i Danmark stannar vid 60,000 kronor, liksom i Norge. Samma förhållande är det i själfva verket beträffande grupp 3.

Som man finner, blir genom förevarande skatteförslag skatteprogressionen ökad med öfver 150 procent utöfver den nuvarande stämpelskatten, och därmed blir, som sagdt, kapitalet hos oss fullt så högt beskattadt som i länder, som äro med oss jämförliga. Jag kan icke finna, att det är tillrådligt att i afseende på statsbeskattning å förmögenhet gå utöfver, för vårt lands vidkommande, hvad som gäller i andra länder, som äro med oss jämförliga.

Nu har den näst föregående talaren, herr Kobb, som stöd för den mening, han förfäktar — som han sade — anfört uttalanden af »högerns nationalekonomiska auktoritet», professor Fahlbeck. Herr Kobb har velat visa, att den skärpning, han förordat, skulle ha så liten betydelse, och han har med ledning af professor Fahlbecks uppgifter om nationalförmögenheten gjort en utredning om detta. Professor Fahlbeck tycks emellertid ha en annan mening än herr Kobb i här förevarande afseende, då han yttrar sig i det arbete, som herr Kobb åberopade, på följande sätt:

»Resultatet af nu förda undersökning af den svenska förmögenhetens relativa storlek eller dess styrka är alltså, att denna måste betraktas som jämförelsevis obetydlig. Den svenska nationalförmögenheten är mycket ringa och det svenska folket jämförelsevis fattigt, ehuru visserligen åter erinras må, att icke förmögenheten ensam, utan dess afkastning, resultatet af det nationella arbetets och den nationella förmögenhetens samverkan, är i sista hand bestämmande för ett folks ekonomiska läge. Det fordrades jämväl en undersökning härom för att ernå ett fullständigt svar på frågan, huruvida det svenska folket bör nämnas rikt eller fattigt. Så mycket är dock af det anförda visst, att

*Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordni-
gen.*

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 3, 8. 41 och 58 §§ af stäm-pelförordningen.

de ekonomiska maktmedel, öfver hvilka det förfogar, äro i jämförelse med andra folks mycket små.»

När vi nu hört i dag på förmiddagen af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att den beskattning, det här är fråga om är att hos oss införa, och hvilket kan inhämtas i den kungliga propositionen, är, som sagdt, högre hos oss än i andra med oss jämförliga länder, då synes det mig icke vara skäl att nu gå längre, än hvad som sålunda är föreslaget, hvilket också bevillningsutskottet tillstyrkt.

(Forts.)

Herr talman, jag yrkar bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr Wijk: Herr talman, mina herrar! Innan jag öfvergår till att säga några ord om min ställning till själfva arfsskatten, skall jag be att få göra några anmärkningar af allmän beskaffenhet med afseende på det sätt, på hvilket Riksdagen behandlar statsregleringen, af hvilken arfsskatten ju utgör en del.

Om man utgår från att Riksdagens uppgift i fråga om statsregleringen är att så noga som möjligt taga reda på de utgifter och inkomster, som äro att räkna med för att sedan så exakt som möjligt kunna beräkna den brist, som återstår att fylla, så tror jag, att man måste medgifva, att det nuvarande sättet att behandla statsregleringen är i många afseenden bristfälligt. I själfva verket är det så, att Riksdagen i allmänhet beviljar de skatter, som skola täcka den förefintliga bristen, innan Riksdagen ännu har klart för sig, huru stor denna brist är. Det kan ju icke vara förmånligt för en verkligt god sparsamhetspolitik. Och särskildt angeläget borde det vara, då det gäller nya skatter eller en ökning af redan befintliga, att Riksdagen så noga som möjligt tillser, i hvad mån dessa skatter verkligen behöfvas.

Det finns två faktorer, som inverka på statsregleringen och som äro af beskaffenhet, att vi i början af Riksdagen äro ovissa beträffande deras belopp, medan vi däremot under Riksdagens lopp kunna något så när fixera dem.

Den ena är resultatet af föregående årets statsreglering. Som vi veta, gör Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen en beräkning, huru det föregående årets reglering utfallit. En hel del af de poster, som däri angifvas, äro vid tiden för statsverkspropositionens framläggande icke fullt kända, utan kunna endast förslagsvis uppföras. Dessa poster blifva emellertid under Riksdagens lopp kända. Det är ju synnerligen angeläget, att Riksdagen fäster afseende vid hvad det förra årets statsreglering verkligen gifvit som resultat, då detta resultat ligger till grund för beräkningen af de behof af nya skatter, hvarom Riksdagen skall besluta.

Den andra af de två faktorer, som under Riksdagens lopp blifva fixerade, afser de utgifter, som af Riksdagen beslutas.

Som det nu är, förhåller det sig så, att Riksdagen i själfva verket utför statsregleringen, d. v. s. beslutar om de skatter, som skola utgå, innan dessa två faktorer äro kända eller af Riksdagen uppmärksammade. Jag tror, att denna olägenhet skulle kunna undvikas ganska lätt, om Riksdagen fattade beslut i sådana skattefrågor, som afse att utjämna den uppkommande bristen i statsregleringen, på ett senare stadium af Riksdagen än nu är fallet, t. ex. under Riksdagens senare hälft i stället för, som det nu ofta sker, redan i dess början.

Se vi efter, hur förhållandena ställa sig i år, så finna vi, att Riksdagen har att behandla två skatter, som ha denna karaktär att utjämna en beräknad eventuell brist. Den ena är den af Kungl. Maj:t föreslagna kaffetullen, den andra är den påbyggnad af arfsskatten, som föreslagits af motionärer i denna kammare. Kaffetullen har genom en lycklig tillfällighet undanskjutits och kommer att afgöras först längre fram under Riksdagens lopp. Men huru förhåller det sig, då vi nu gå att afgöra frågan om den föreslagna påbyggnaden på arfsskatten? Jo, i fråga om resultatet af fjol-årets statsreglering veta vi ingenting annat, än att postverkets inkomster tyckas med 400,000 à 500,000 kronor ha öfverstigit hvad Kungl. Maj:t beräknat. I fråga om den andra faktorn, de utgifter, som af Riksdagen beslutas, veta vi ännu ingenting. Riksdagen går att besluta om arfsskatten före de gemensamma voteringarna om anslag under de af Riksdagen redan behandlade hufvudtitlarna, innan femte hufvudtiteln ännu behandlats, och innan vi tagit itu med åtskilliga motioner, hvori väckas förslag, som skulle medföra betydande utgifter. Jag påminner särskildt om en motion från Första kammaren, som handlar om ett större anslag till järnvägsmännens pensionskassa, hvilken fråga möjligen kommer att väcka åtskillig sympati. Slutligen gå vi att bestämma om den nu föreliggande skatten, innan vi haft tillfälle att behandla regeringens proposition om inkomst- och förmögenhetsskatt, där det ju är möjligt, att Riksdagen kommer att göra betydande jämkningar. Med andra ord: vi kunna vid detta tillfälle icke bedöma, i hvad mån denna påbyggnad af arfsskatten är för statsregleringen nödvändig eller icke.

Det finnes en annan faktor, som berör statsregleringen, som icke, liksom de andra, kan bestämdt fixeras, men som dock spelar en afsevärd roll: det är Kungl. Maj:ts beräkning af de inkomster, som komma att inflyta under budgetåret, d. v. s. i detta fall 1911. Att det är af intresse för Riksdagen att granska dessa siffror, visa de exempel, som förekomma i den föreliggande kungl. propositionen. Om herrarna slå upp propositionens sid. 38, så finna herrarna där en beräkning af hvad den af Kungl. Maj:t föreslagna ökningen af arfsskatten skulle komma att inbringa år 1911. Finansministern gör först en beräkning af hvad den ökade arfsskatten enligt den skatteskala, som af Kungl.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.
gen.
(Forts.)

Maj:t föreslås, skulle inbragt, om denna skatteskala införts 1906. Skatten skulle då ytterligare ha inbragt till statskassan: år 1906 2,100,000 kronor, år 1907 3,000,000 kronor och år 1908 3,700,000 kronor. Af dessa siffror gör finansministern ett medeltal och beräknar, att genom den ökade arfsskatten skulle år 1911 komma att inflyta 2,970,000 kronor. Man kan verkligen sätta i fråga, om denna beräkning är hållbar. Se vi på de siffror, på hvilka finansministerns beräkning är grundad, så finna vi, hur de förete en år efter år fortgående stegring. Om vi förutsätta, att denna stegring skulle fortfara i samma progression, så skulle år 1911 inflyta af den ökade arfsskatten 6 miljoner kronor i stället för de knappa 3 miljoner kronor, som finansministern beräknar. Det är naturligtvis icke min mening att påstå, att man kan utgå från en sådan förutsättning; det vore helt säkert mycket oförsiktigt. Men då vi betänka, hur nationalförmögenheten tillväxer år från år, hvilket man kan se af taxeringsvärdena, som utgöra en direkt mätare, och af ökningen i inkomstskatten, som utgör en indirekt mätare däraf, så måste det förefalla märkligt, att finansministern beräknar, att arfsskatten år 1911 skall utfalla med ett något lägre belopp, än den skulle utfallit med 1907, d. v. s. fyra år tidigare, om den nya skatteskalen då tillämpats. Vi finna här en försiktighet, som är af den arten, att det ligger i Riksdagens intresse att på det allra noggrannaste granska den samma.

Denna försiktighet framträder också i smått, som vi kunna finna på samma sida af den kungl. propositionen. Finansministern har där gjort ett afdrag, icke af 190,000 kronor, som det där står, utan af 270 000 kronor med anledning af den förändring i donationernas klassificering, som Kungl. Maj:t föreslagit. Vi finna, att denna siffra 270,000 kronor ungefär motsvarar det belopp, hvarmed arfsskatten år 1908 skulle hafva minskats, om den nya skatteskalen då gällt, och om alla arfsandelar öfver 7,500 kronor i klass III hade beskattats efter den reducerade skatteskala, som Kungl. Maj:t föreslagit för donationer. I själfva verket ingår i klass III en mängd arfsandelar, som icke ha karaktär af donationer, hvarför det afdragna beloppet af 270,000 kronor är alldeles för högt, och finansministerns beräknade resultat af arfsskatten blir än ytterligare nedsatt.

I detta sammanhang vill jag påpeka ännu en siffra, där arfsskatten spelar in. Som vi känna från statsverkspropositionen, har Kungl. Maj:t beräknat, att 1909 års reglering kommer att utvisa en statsbrist på 1,700,000 kronor; och för att täcka denna brist föreslår Kungl. Maj:t, att såväl arfsskatt som kaffetull skola tillämpas redan från och med i år. Men om man utgår från finansministerns egen mycket låga beräkning af hvad arfsskatten skulle gifva, eller cirka 2,700,000 kronor, så finner man, att om denna arfsskatt började tillämpas så tidigt som den 15 april i

år, så skulle den ensam täcka den brist, som Kungl. Maj:t föreslagit skola täckas af så väl arfsskatten som kaffetullen. Emellertid synes ju den af finansministern beräknade afkastningen af arfsskatten vara för låg, och om det möjligen förefinnes svårigheter för att redan den 15 april utfärda förordning om höjd arfsskatt, så kan därför säkert äfven med ett något senare utfärdande af arfsskatteförordningen i alla fall hela bristen för 1909 täckas, utan att kaffetullen behöfver tillämpas i år.

Detta endast i förbigående. Med hvad jag sagt, har jag velat visa, att då vi nu stå i begrepp att afgöra denna fråga, så veta vi i själfva verket icke, i hvad mån denna skatteförhöjning kan vara nödvändig för statsregleringen. Jag väntar då den invändningen från dem, som motionerat om högre arfsskatt, att äfven om höjningen icke är nödvändig för statsregleringen 1911, så är den dock en rättvis åtgärd, som i hvarje fall bör beslutas. Jag kan icke dela den uppfattningen. Det beror icke på, att jag skulle anse, att den af motionärerna föreslagna skatteskalen är oskäligt hög. Att den är hög, kunna vi finna genom jämförelse med andra länder. Men att den skulle vara omöjlig att införa eller alldeles oskäligt, tror jag icke. Utan mina betänkligheter bero på andra förhållanden, som jag skall be att något få klargöra.

Den skatteskala, som af motionärerna föreslagits, kan anses för en afsevärd framtid uttömma arfsskattekällan. Det tror jag, att vi måste vara ense om. Äfven om i en framtid ytterligare höjning kan ifrågakomma, så torde det dröja ganska länge, innan detta kan ske. Att då utan trängande skäl uttömma en sådan skatteälla som denna för att kasta hela dess afkastning in i den allmänna statsregleringen, det kan efter min mening icke vara klokt. Jag tror, att denna skatteälla bör reserveras för en annan användning.

Man kan hysa mycket olika meningar om, i hvad mån det kan vara riktigt att specialisera en budget på det sättet, att man afsätter vissa skatteinkomster för vissa bestämda ändamål; i någon större utsträckning tror jag för min del icke att ett sådant tillvägagångssätt är tillrädligt. Men då det förestår stora ökade statsutgifter för nya ändamål, medan samtidigt den ordinarie budgeten befinner sig i oafbruten stegring, så tror jag, att man är tvungen att för dessa nya ändamål afsätta vissa inkomst-källor, som icke få röras för andra ändamål och således icke få ingå i den allmänna statsregleringen. En sådan stor blifvande statsutgift få vi efter all sannolikhet i ålderdomspensioneringen. Allt mer och mer närmar sig ålderdomspensioneringen sitt förverkligande, och i hvilken form den än slutligen framkommer, kommer den att ställa de allra största kraf på statskassan. Det förefaller mig, som om arfsskatten vore en skatteälla, som på goda skäl kunde anses lämplig att afsätta för ett sådant ända-

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stäm-pelförordningen.

(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

mål som ålderdomspensioneringen. Och den tanken är icke ny eller originell. I själfva verket har franska deputeradekammaren i dessa dagar fattat beslut om en höjning af arfsskatten och samtidigt beslutat, att hvad däraf inflyter skall gå till ålderdomspensioneringen i Frankrike.

Nu invänder kanske någon, att i anledning af friherre Palmstiernas och herr Kobbs motioner reservanter inom utskottet hafva yrkat på en skrivelse till Kungl. Maj:t just om utredning i denna sak. Men jag vill då påminna om, att för det första har skrivelseförslaget afslagits i Första kammaren, och kan således någon skrivelse icke i år komma till stånd. Och äfven om skrivelseförslaget ett följande år genomdrifves i Riksdagen, så har det alla utsikter att bli ineffektivt, ty ha vi väl lämnat Kungl. Maj:t dessa arfsskattemedel, så tror jag, att det blir synnerligen svårt eller rent af omöjligt att få Kungl. Maj:t att lämna dem tillbaka.

Vi ha ett talande exempel härpå, som är väl värdt att minnas. Då spannmålstullarna infördes, så afgafs från allra högsta ort, jag vill icke säga ett löfte, men det gjordes i alla fall det bestämda uttalandet, att tullinkomsterna borde användas till de klassers bästa, som genom tullarne blefve hårdast beskattade. Och vi veta, hur det har gått. Det visar, att äfven den bästa afsikt ej ensam kan förmå något gentemot budgetens oafbrutet växande kraf. Enda sättet att verkligen få medlen använda till det, man önskar, är gifvetvis att först skriva till Kungl. Maj:t, sedan fatta beslut på grundval af Kungl. Maj:ts förslag och först i tredje hand bevilja medlen. Först då kan man vara säker.

På grund af hvad jag anfört, kommer jag sålunda för min del att, trots de brister, som jag anser vidlåda Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, i alla fall yrka bifall till detsamma.

Längre fram i utskottsbetänkandet komma vi till en punkt, där jag har väckt en motion, och i samband hvarmed det finnes åtskilligt att tillägga; men därtill får jag möjligen anledning återkomma. För närvarande vill jag endast, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag i fråga om punkt 1.

Herr Branting: Det kan ju knappast ha mycket intresse att i den stämning, som kammaren nu befinner sig i efter två dagars debatt och med påskferierna vinkande, gå in alltför djupt på de principiella sidorna af denna fråga. Herr finansministern berörde i förmiddags något de sidorna af saken, men som det tycktes egentligen i syfte att därmed få en lämplig bakgrund för sin mening till den största försiktighet, då han nämligen pekade på några ord i min motion, hvori jag framhållit, hvart man borde sträfva längre fram under gynnsammare förhållanden och när flera förutsättningar finnas beträffande arfsskatten.

Jag har i min motion tillåtit mig att peka på, att äfven arfsrätten icke kan vara något oföränderligt, utan befinner sig i utveckling i den riktningen, att de aflägsnare lederna af de arfsberättigade helt säkert stå allt svagare i sina anspråk på arf inför det allmänna föreställningssättet; och jag tillåter mig att här upprepa motionens hemställan, att, när i sinom tid dessa frågor i lagberedningen skola tagas under öfvervägande, man där måtte söka så långt möjligt tillmötesgå den tendensen. Jag tror, att den uppbäres af så djuptliggande och mäktiga krafter i hela den ekonomiska utvecklingen, att det ej är värdt att streta emot, utan att arfsanspråken hos dessa längst bort belägna arftagare, som nu emellanåt få konstatera, huru snart sagdt från himlen ett arf faller öfver dem, *måste* få vika för närmare ligande kraf. Likaså är det min öfvertygelse, att i denna skattefråga, liksom i alla skattefrågor i stort sedt, måste det finnas en kraft uti samhällsklasserna, som bär upp dessa kraf, som gör, att skatterna icke vältras öfver på de mindre bärkraftiga, utan att dessa förmå hålla tillbaka tendensen från de besittande klasserna i samhället att såvidt möjligt söka freda sitt från aldrig så litet tyngande beskattning.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

(Forts.)

Det är således min tro, att man nog kommer till, som herr Nilsson i Bonarp framhöll, ett nytt betraktande af dessa frågor, när tiden har gått och de nu så godt som arflösa klasserna få mera att säga i samhället, än de för närvarande hafva. Men jag kan däremot omöjligen följa honom i den slutsats, som han därpå drog, att det nämligen skulle ingenting tjäna till, att vi nu här försökte taga ett någorlunda långt steg framåt, ty man skulle ändå få dessa frågor upp igen inom relativt kort tid. Det är alldeles uppenbart likväl, att ifall Riksdagen nu verkligen, när denna fråga är på tal, besluter sig för att ta ett mera afsevärdt steg än det, som af Kungl. Maj:t föreslagits, så skola de beslutade skattesatserna ligga säkrare och anloppet mot dem icke så hastigt vinna stor styrka och betydande afseende som hvad fallet måste blifva, i händelse man här af någon sorts efter min mening opåkallad försiktighet stannar så att säga på halfva vägen.

Herr finansministern utvecklade, att det fanns skäl af två slag, som för honom varit afgörande i afseende å den skala, vid hvilken han stannat. Han ansåg, att det så småningom borde växa in i vanorna en sådan åskådning, att man borde betala en högre arfsskatt. Ännu finnes icke en dylik uppfattning, och därför blir man utsatt för att det göres försök att kringgå den lagstiftning, som kommer på detta område. Ja, nog är det sant, att det kommer att göras sådana försök, därom är jag förvissad. Och jag konstaterar här, hurusom det litet emellan måste erkännas från deras sida, som här förfäktat de besittande klassernas intressen i stort sedt, att dessas benägenhet att helt och

Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

lojalt ställa sig till efterrättelse de stiftade lagarna icke är så alldeles klanderfri, som man understundom tror, när man ser, huru man på det hållet slår sig för bröstet gentemot andra klassers åtgöranden. Härmed må emellertid vara huru som helst. Den succesiva utvecklingen, det småningom skeende inväxandet, som herr finansministern ställt i utsikt i fråga om den högre arfsbeskattningen, står nu efter mitt sätt att se i strid med den uppfattningen, att man bör sällan röra vid dessa ting; det är väl två principer, som icke rätt väl låta förena sig med hvarandra.

Hufvudsynpunkten för herr finansministern var emellertid naturligt nog icke denna, utan den tog sig uttryck i den varning, som han ansåg sig böra med styrka och i olika vändningar framhålla, att man får icke »springa förbi», som orden föllo sig, kapitaltillväxten vid påläggandet af dessa arfsskattebelopp. Ja, öfver hufvud taget får jag säga, att hela det betraktelsesätt, som herr finansministern därvid använde, syntes mig vittna om, att han var benägen att helt och hållet sätta likhetstecken mellan kapitaltillväxten i landet och de stora arfvens ökning. Det är ju klart, att när han vänder sig mot vårt förslag att något starkare skattelägga de högre och högsta beloppen — för de lägre beloppen är det ju ingen egentlig skillnad, till stor del ingen skillnad alls — då är det just för dessa högsta belopps insats i den allmänna kapitalökningen, som han är orolig. Han är därvid — det må jag uppriktigt bekänna — mera Marxist än till och med vi socialdemokrater våga vara. Det är sant, att vi framhållit med stöd af de statistiska siffror, som från olika länder föreligga, att ökningen af de största förmögenheterna är den relativt starkaste, att således i den meningen kapitalet har tendens att koncentrera sig i samhällets ena pol. Men samtidigt visar ju statistiken från många håll, att det sker en ökning i någon mån äfven af de medelstora och små inkomsterna, hvilken ingalunda till sitt absoluta belopp är så föraktlig, och att det sålunda förefinnes en ökning öfver hela linjen, ehuru visserligen herr finansministern har alldeles rätt i att den tendensen starkast framträder hos de största förmögenheterna.

Men hvad som här är fråga om att skattelägga, är alltså endast *en del* af den totala nationalförmögenhet, om hvilken finansministern var så mån, att den icke på minsta sätt skulle kringskäras för hårdt. Och då blir det ju så, att hela hans resonemang sväfvar i luften, icke annat än jag kan förstå. Han utgår från att det är farligt att röra vid miljonarven, ty *detta* skulle innebära, att tillväxten af vår nationalförmögenhet skulle komma att hämmas. Det är nog ett felslut och en missuppfattning af hvar nationalförmögenheten som helhet ligger, som jag inte tror bör låta förleda oss till den slutsats, hvartill herr finansministern här kommit.

Det är äfvenledes ganska säkert, såsom förut här har framhållits af herr Kobb, att den tillväxt i nationalförmögenheten, som det är fråga om och som rör sig öfver en långt större linje än hvad skattetillökningen här skulle komma att inverka på, är *i alla fall* så betydande, att det sannerligen ej finnes anledning att med sådan oro se på de längre gående förslag, som här blifvit framlagda. De äro i själfva verket, jag kan ej nog starkt betona det, i allra högsta grad blygsamma. Hvarom rör sig hela den ökade skattesumma, som det är fråga om? Det är ju en skillnad på 1,200,000 kronor, det vill säga frågan gäller, huruvida det skall vara mellan fem och sex miljoner i medeltal, som skola tagas ut på arfsskatten, eller om det skall vara 6—7, närmare 7, miljoner, som skola tagas ut på densamma. Är det då verkligen så, att denna lilla skillnad skulle kunna markera en sådan fara för kapitaltillökningen, att man har den allra bittersta anledning att här rulla upp hela den betänkliga sidan af våra små kapitaltillgångar och försöka se sakerna med största bekymmer, när vi ändå veta, att om inte denna miljon kommer att tagas på arfsskatten, så kommer den ganska säkert, sannolikt redan i år men i alla händelser nästa år att placeras ut på något annat sätt och då på de mindre bärkraftiga. Och när det gäller *dem*, ja, då är man icke så angelägen om att framhålla och så orolig för, att nationalförmögenheten skall minska. Men det ligger dock äfven i dessa små belopps ökande ansatser till ökad nationalförmögenhet och till ökade möjligheter för »näringslifvet», som det här oupphörligen talats om. Det har erinrats om, och det med all rätt, att aktiebolagsformen är alltmer den förhärskande och måste så vara. Men dess idé är just att samla ihop kapitalen äfven från de håll, där de icke ligga hopade i några miljonförmögenheter, som ge upphof till miljonarf. Och vi ha också sett, huru under den senare tiden en mycket stark tendens, af flera anledningar för öfrigt, börjat göra sig gällande att för många stora företag minska aktiebeloppen för att just komma åt att intressera äfven de mindre kapitalstarka för dessa företag och draga in dem också i sitt nät i syfte att sålunda stå starkare genom dessa kapitalsammanslutningar och därigenom öfva skarpare påtryckning på hela samhället. Detta är ur andra synpunkter en företeelse, som man måste följa med mycken uppmärksamhet och icke utan oro. Men på samma gång visar det ur den synpunkt, som vi här ha att syssla med, att det icke är riktigt att sätta likhetstecken mellan det kapital, som bär upp vårt näringslif, och det kapital, som skulle bli beskattadt på grund af en något högre arfsskatteskala.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stäm-pelförordningen.

(Forts.)

Den senaste ärade talaren utvecklade i ett intressant anförande sin syn på dessa ting. Det var nog åtskilligt beaktansvärdt af hvad han sade, det vill jag ingalunda förneka. Men nog förefaller det mig ändå, att så som sakerna nu ligga, så

Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

var det en underlig konklusion, hvartill han kom. När vi ha en budget, som till den grad är byggd på indirekta skatter och på betungandet af de minst bärkraftiga, som vår nuvarande budget är, då förefaller det mig, att tidpunkten är synnerligen illa vald att fordra uppskof med höjningen af den direkta skatt, om hvilken herr finansministern liksom för öfrigt hela världen måste vitsorda, att det är den, som träffar förmögenheten renast och klarast samt just vid de tillfällen, då förmögenheten har lättast att bära densamma. Det är också redan framhållet, att vissa erinringar kunna vara att göra beträffande de svårigheter, som för de enskilda arfvingarna vid något tillfälle kunna uppstå att betala arfsskatt, när förmögenheten är insatt i företag och icke omedelbart är tillgänglig i form af kontanter. Dessa svårigheter hafva redan blifvit beaktade såväl af utskottet som förut af Kungl. Maj:t. Det är ju ingenting, som hindrar Kungl. Maj:t att till nästa år komma med förslag i afseende å terminsvis erläggande af dessa skatter, hvarigenom ju skulle uppfyllas alla tänkbara anspråk ur billighetens synpunkt. Jag är också viss om att man kommer att gå anspråken på bekvämlighet i afseende å skattens erläggande mycket långt till mötes, ja, helt säkert längre än hvad som annars många gånger är fallet, när det gäller utkräfvandet af skatter. Men det är intet ondt häri, att man vid utkräfvandet af skatter tar hänsyn till billighetens kraf, bara det till sist blir utkräfdt så pass mycket, att man kan verkligen säga, att det svarar någon smula emot de anspråk, som man har rätt att ställa på en förmögenhetsskatt i ett land sådant som vårt.

När nu denna sak befinner sig i det läge den är, så synes det mig vara en föga lämplig vädjan, som herr finansministern slöt med i middags, den må ha varit än så verkningfull efter hela den målning han gaf af vår ställning. Som jag trott mig visa, finnes dock denna målning i ganska väsentlig grad hvila på det missförstånd, som jag förut berört, på den förväxling, som jag redan framhållit. Men om det också alltid kan göra sig väl att mana till försiktighet och betänksamhet, så är det nog ändå märkvärdigt, att man får höra den maningen med sådant eftertryck och sådan anslutning just när det är fråga om de *kapitalstarkastes* skattläggning. Eljest, jag måste upprepa det, är det icke så noga, icke så farligt. Med lätt hjärta läggas många gånger skatter på, fastän man vet, att de drabba sådana, hvilka ha ytterligt svårt att få debet och kredit att gå ihop och som måste hänvisas till ett synnerligt torftigt lefnadssätt, för att detta skall vara möjligt. Jag tror ej den maning, som kom från statsrådsbänken i denna fråga, bör så bestämma Andra kammaren vid dess votum, att den ser bort ifrån hvad som i denna sak bör vara billigt. Det kan ej vara någon omöjlighet, någon orimlighet, någon fara i att på det sättet, som reservanterna här

föreslagit, taga ut af arfsskatten ytterligare 1,200,000 af de största arfven, af dem öfver halfva miljonen och i synnerhet af dem öfver hela miljonen. Så stora arfslotter må kunna bära de bördor, som det allmänna lägger på dem — så länge som det allmänna öfverhufvud tillåter genom inrättningen af alla dess institutioner att dylika kapitalkoncentreringar ske på enskilda händer, att kapital, som ytterst äro frukten af de mångas arbete, samlas på sätt, som nu äger rum.

Ja, herr talman, jag kan icke finna annat, än att det vore riktigt och klokt af Andra kammaren att nu taga steget något längre, än Kungl. Maj:t föreslagit, och gå med på den samlingsreservation, som åstadkommits inom bevillningsutskottet, och till hvilken förut herr Kobb och herr K. G. Karlsson i Göteborg yrkat bifall.

Äfven jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Vennersten: Jag hade icke tänkt besvara kammaren med ett yttrande i denna fråga, men jag måste med anledning af herr Brantings anförande dock nu säga några ord.

I själfva verket har herr finansministern på ett öfvertygande och grundligt sätt visat oss, hur denna fråga bör bedömas, och jag har äfven funnit, att de ord, som yttrades af min granne här på Göteborgsbänken, hade en mycket djup och vägande innebörd. Å andra sidan har man, såvidt jag förstår, icke hört lika talande och lika vägande skäl anföras för en annan mening. Men herr Branting yttrade något, som gör, att jag, som sagdt, vill svara några ord. Jag fäste mig särskildt vid herr Brantings uttalande, att han och hans meningsfränder först längre fram under gynnsammare förhållanden skulle vilja gå längre än hvad reservationen innebär. Men då man läser herr Brantings egen motion och finner, att han i fråga om tredje klassen icke anser sig böra för närvarande gå öfver 24 procent, och då man vidare ser samma ärade talare offentligt skrifva, att »den tid alldeles visst ej är långt borta, då samhället gentemot kapitalmagnaterna ställer långt större kraf. Men expropriatorernas expropriation är ju icke nu i fråga» — då kan man fråga sig: är det då så säkert, som herr Branting säger, att, om vi taga reservationen, han och hans meningsfränder skola låta det anstå en längre tid, innan man ginge vidare? Han har ju alldeles tydligt själf offentligt gifvit till känna, att den tid icke är så långt borta, då samhället gentemot kapitalmagnaterna ställer långt större kraf. Jag vågar således icke mycket lita på en sådan belåtenhet hos herr Branting och hans meningsfränder, därest vi toge reservationen.

Men, mina herrar, herr Branting yttrade äfven något annat, som förefaller mig betänkligt. Han sade, att vi, som tala för den kungliga propositionen, i stort sedt stå här och förfäkta de besittande klassernas intressen. Jag vill fråga: tro herrarne då,

Om ändrad lydelse af 3. §, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

(Forts.)

Om ändrad
lydelse af 3.
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

att de personer, som tala för den kungliga propositionen eller för utskottets förslag, verkligen förfäktat i hufvudsak de besittande klassernas intressen? För min del vill jag bestämdt påstå, att jag icke gör mig till talman för de besittande klasserna, då jag här kommer att yrka bifall till utskottets förslag. Äfven inom det läger herr Branting tillhör är man nog på många håll af samma åsikt som vi, hvilka enligt herr Brantings yttrande förfäktat de besittande klassernas sak.

Här nämndes namnet Marx, och jag kan icke underlåta att anföra ett yttrande af denne samme Marx, hvilket berör kapitalbildningen. I ett arbete »Lohnarbeit und Kapital», som utkom på 1880-talet, säger Marx: »Om industrien är stadd i tillväxt, om rikedom, de produktiva krafterna, med ett ord det produktiva kapitalet ökar efterfrågan på arbete, så stiger också arbetets pris och följaktligen lönen. *Den gynnsammaste förutsättningen för arbetarne är kapitalets tillväxt. Detta måste man medgifva.* Om kapitalet förblir stationärt, förblir industrien icke blott stationär, utan går tillbaka och i detta fall måste arbetaren blifva det första offret.»

En annan mycket bemärkt socialdemokratisk författare i Tyskland, som jag en gång förut här i kammaren citerat, fast man då vägrade tillerkänna honom någon större auktoritet, yttrar om samma sak följande: »Ännu alltjämt är därför just med hänsyn till den blifvande emancipationen den gynnsammaste förutsättningen för arbetaren kapitalets tillväxt» (han citerar Marx). »Att här önska stillestånd betyder för arbetareklassen att vilja göra den egna vanmakten evig och därmed slutgiltigt afstå från alla framtids mål.»

Mig synes, att man så långt godt kan vara marxist. Låt vara att vi hålla på att kapitalet skall vara i den enskildes hand och att Marx drog andra slutsatser, men i detta afseende få vi väl ännu stå kvar på det borgerliga, det kapitalistiska samhällets säkra grund och säga, att det är fördelaktigare för alla, om kapitalet får stanna kvar hos de enskilde, där det räntar sig bättre och producerar mer.

Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang uttala en viss betänklighet mot den tankegång, som ligger till grund för förslaget att fondera arfsskattemedlen, ty mig synes det vara gifvet, att om man ginge utöfver den gräns, som utskottet här uppdragit, och skulle vilja kapitalisera öfverskottet, så kunde det hända, att man toge kapital ur produktionen, där det kanske betingar en ränta af 6 à 8 procent, för att lägga det i statens hand, staten, som kan låna pengar till ungefär halfva denna ränta. Mig synes det vara nationalekonomiskt oklokt, och jag kan därför icke utan stark tvekan vara med om den föreslagna undersökningen och i alla händelser anser jag frågan icke nu böra tagas upp.

Jag vill sluta med att ännu en gång påpeka, hur farligt det är att ge efter för de skäl, som herr Branting anförde för att vi nu skulle taga ett stort steg och sedan stanna där någon tid. Äfven från ett annat håll än herr Branting själf kan jag anföras bevis för att det icke skulle vara klokt, ty om vi se på hvad som nyligen händt i Frankrike, där ålderdoms- och invaliditetspensioneringen ändtligen gått igenom, så finna vi, att en stor del af Frankrikes arbetare, och de mest verksamma till på köpet, icke äro nöjda härmed nu eller ämna stanna vid detta. Man får icke tro, att den gamla taktiken kommer att öfvergifvas. En författare, Marcel Sembat, skrifver i den franska tidningen »Humanité»: »Nej, intet misstag; nej, låtom oss komma ihåg den gamla goda taktiken! Man hjuder oss lagen (om pensioneringen). Låtom oss taga den, låtom oss taga hand om den och så snart, vi fått den, skola vi begära mera.»

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpeförordningen.

(Forts.)

Jag tror, att vi göra rätt i att stödja oss på vår egen erfarenhet och följa den maning till försiktighet, som herr finansministern gaf oss. Jag är i likhet med herr Wijk öfvertygad om, att denna skatt kommer att ge mera än vi nu våga hoppas, och jag tror till och med — jag vill här säga det — att man skulle kunna ordna det så, ställa beräkningarna så, att man rent af sluppe kaffetullen.

På alla dessa grunder, herr talman, och ehuru väl jag icke på långt när sagt allt, hvad som enligt min uppfattning kan sägas till försvar för utskottets ståndpunkt, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Karlsson i Göteborg: Jag vill blott erinra om, att det icke endast är socialdemokrater, som stå bakom denna reservation. På grund af de argument, som äro anförda för utskottets förslag, skulle man möjligen kunna få den uppfattningen, att detta är förhållandet, men jag ber att få erinra om, att bland reservanterna är det endast en socialdemokrat och fyra, som icke tillhöra den åskådningen. Jag vågar säga, att det nog icke är så alldeles utan särskilda afsikter, som man här spelar på de strängarna. Det är väl för att de, som äro tveksamma, skola få den föreställningen, att man behöfver vara socialdemokrat för att omfatta den åsikt, som reservanterna här förfäktat. Jag tror emellertid ingalunda, att så är förhållandet.

Här har framhållits med skärpa, att det är så farligt att följa reservanterna, därför att dessa arfsskattemedel skulle komma att undandragas den allmänna rörelsen. Härom erinrade redan herr finansministern i sitt yttrande, men då är det ju så — som redan erinrats — att om man vill taga ut de medel, som behöfvas, på indirekt väg, så dragas äfven dessa små belopp undan den allmänna rörelsen. När nu staten behöfver medel, hvar skall man då taga dem? Bör man ta dem på den indirekta beskattning-

*Om ändrad
lydelse af 3.
8, 41 och 58
88 af stäm-
pelförordnin-
gen.*

gens väg, eller hos dem, hvilka, enligt hvad samtliga, ifrån herr finansministern till herr Vennersten och herr Nilsson i Bonarp, erkänna, verkligen hafva råd att betala skatt? För mig har det stått klart, att om det gäller att välja mellan exempelvis kaffetullen, som går ner till de allra fattigaste, och arfsskatten, så föredrager jag att gå till de stora arftagarne för att få det belopp, som kan behövas.

(Forts.)

Herr Vennersten har nu visserligen sagt, att från den sida, som förfäktar den ståndpunkt, jag intager, hafva icke så vägande skäl anförts. Men det är naturligtvis beroende på den ståndpunkt man själf intar, huruvida man finner skälen mer eller mindre vägande.

Jag skall villigt erkänna, att min bankkamrat anförde många tänkvärda saker i det yttrande, som han hade från denna plats, och från den utgångspunkt, han intog, tror jag, att hans ståndpunkt nog låter sig försvaras. Men om det nu på grund af det bristfälliga sätt, hvarpå vi uppgöra vår statsbudget, dock till sist skulle visa sig, att vi icke hafva de medel, som man å ena sidan afser att täcka med kaffetullen, men som vi skulle vilja åtminstone delvis skulle kunna täckas med medel, förvärfvade på den väg, som vi här tala om, om, säger jag, man vid riksdagens slut står inför det förhållandet, att dessa medel behövas, då blir det nog så, att vi få taga kaffetullen, ty då ha vi redan fattat beslut om arfsskatten och då kan ingen ökning däraf äga rum. Jag tror därför, att den säkraste vägen, om man vill undvika kaffetullen, är att antaga reservanternas förslag.

Herr Branting: Blott ett par ord med anledning af herr Vennerstens yttrande.

Jag måste komplimentera honom för den uppmärksamhet, hvarmed han följer med den socialdemokratiska litteraturen i olika länder, men han synes mig vid tillämpningen vara litet kuriös — jag kan icke hjälpa det. Jag förstår icke på minsta sätt, hvad det har att göra med denna sak, att en medlem af franska deputeradekammaren skrifvit i »l'Humanité», att det är vår ståndpunkt i afseende på det förslag om ålderdomsförsäkring, som föreligger, att vi böra taga det, fastän det enligt vår uppfattning är förenadt med en mängd brister. Detta skrefs, som herr Vennersten nog vet lika väl som jag, under den polemik, som flammade mycket häftigt inom det franska arbetarepartiet mellan dem, som ville, att man skulle rösta nej till det förslag, som förelåg, såsom otillräckligt, och dem, som ansågo, att man borde taga det såsom en första afbetalning, men söka att sedan förbättra det så mycket som möjligt. Det är en ståndpunkt, som är förständig och riktig och som vi nog litet hvar helt säkert vid olika tillfällen ha intagit, oafsedt partiställning, i de olika

frågor, som kunna föreligga. Härmed synes mig denna sak vara klar.

De citat, som han anförde från Marx och jag förmodar Schip-pel, angående betydelsen för arbetareklassen af kapitalets till-växt, äro nog så riktiga. Möjligheten af att ett samhälle skall kunna tillfredsställa de många behof hvilat ju på, att detta samhälle är rikt, hvilat på, att arbetets produktivitet ökas, hvilat på, att det skall blifva så mycket som möjligt, som frambringas i detta samhälle. Men detta är icke alls detsamma, som att man därför skall med välvilliga ögon se, att *privat*kapitalet får växa och ökas, och att man icke skulle få vara med om ett kringskärande af detta. Samme Marx har, naturligtvis i full konsekvens med denna sin ståndpunkt, velat samtidigt för sin del förorda åtgärder just i afseende på arfsskatten, som äro så radikala, att jag icke ens vill tala närmare om dem här, ty då skulle herrarna kanske bli ännu mera rädda.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stäm-pelförordningen.

(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Det har varit ett städse återkommande tema i de herrars an-föranden, som uppträdt mot bevillningsutskottets förslag, att man ovillkorligen borde kunna gå längre i progressionen med afseende å skattesatserna, än hvad Kungl. Maj:t och efter Kungl. Maj:t bevillningsutskottet ha gjort. Det har talats i olika ton-arter, mer och mindre kraftigt, mer och mindre öfvertygande om detta. Man har framställt och formulerat frågan: hvarför skall man stanna vid 450,000 kronor, hvarför har man just valt detta belopp, hvarför kan man icke gå till 1,000,000 kronor och gå dit med dubbel progression från 4 till 8 procent? Ja, skulle man behandla frågan på detta sätt, så skulle jag kunna som svar framställa den frågan: hvarför skall man stanna vid 1,000 000 kronor och hvarför stanna vid 8 procent å 1,000,000 kronor; det skulle möjligen ju kunna vara lika naturligt att säga, att vid 2 miljoner skulle procenten gå upp till 16, om man nu skall föra ett sådant resonemang och basera sina framställningar på sådana skäl.

Jag vill nu för min del säga, att herrarna flera gånger från sin sida förklarar, att jag haft oriktiga utgångspunkter i ett och annat afseende. Det är alldeles tydligt, att herrarna skola ha den uppfattningen om min ställning till frågan. Jag vill å min sida säga, att herrarna i åtskilliga afseenden synes mig ha orik-tiga utgångspunkter, och då kunna vi ju på det sättet vara kvitt. Speciellt vill jag säga, att med afseende på dessa 450,000 kronor är herrarnas utgångspunkt alldeles oriktig. Jag har icke fastnat för dessa 450,000 kronor i och för sig, utan kommit till dem genom det sätt, hvarpå jag omlagt skalan. Därvid har jag gått ut från, att den nuvarande skatteskalen skall fördubblas på det hela taget. Fördubblingen skulle dock icke börja längst ned, utan där skulle

Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

ökningen börja med en tiondedels procent, hvarefter förhöjningen satts till två tiondedels procent, till dess man kommer upp till, hvad klass I beträffar, 20,000 kronor. Sedan skulle man fördubbla, och de fördubblade skattesatserna skulle gå upp till det maximum, som förefinnes i nu gällande stämpelförordning eller till 75,000 kronor. Sålunda kommer man upp till tre procent vid dessa 75,000 kronor. Den näst sista skattesatsen gäller belopp från 55,000 kronor till 75,000 kronor; det är sålunda en intervall på 20,000 kronor. Sedan fortsätter jag på sådant sätt, att jag ökar med 25,000 kronor, jag går sålunda från 75,000 kronor till 100,000 kronor, för denna intervall utgör ökningen 25,000 kronor, för den nästa 50,000 kronor och så för den nästa 75,000 kronor o. s. v. På detta sätt kommer jag vid 450,000 kronor upp till 4 procent, hvilket var hvad jag ville komma till. Det var icke dessa 450,000 kronor, jag ansåg, att man borde stanna vid, utan det var 4 procent, och jag kom till 4 procent på det sätt, jag här sagt. På liknande sätt har det förhållit sig i de båda andra klasserna.

Nu fråga herrarna: hvarför fortsätter icke finansministern öfver 4 procent? Det tyckte jag, att jag omtalade tämligen tydligt i mitt anförande på förmiddagen. Jag hade den uppfattningen, att det icke gick för sig, att det icke var öfverensstämmande med klok skattepolitik — herr Branting får ursäkta mig, att jag fortfarande begagnar detta uttryck — att gå längre än till 4 procent, och till 4 procent kommer man vid 450,000 kronor.

Nu säga herrarna måhända: när 450,000 kronor tåla 4 procent, så tåla 1,000,000 kronor 8 procent. Äro herrarna alldeles säkra på, att 450,000 kronor tåla 4 procent? Det skulle ju kunna hända, att progressionen för fort kommit dit. Emellertid vill jag omtala, hvarför man får lof att komma dit och göra på det här sättet. Det beror på förhållandena i vårt land, det beror därpå, att kapitalförmögenheten, kvarlätenskapen, arfslotterna i allmänhet icke äro så stora, så att om man skulle vänta alltför länge med att gå upp till den högsta procentsatsen, så blefve det för litet inbringande.

Herr Branting har i sin motion sagt, att intervallerna äro för korta i början och för långa längre fram; han framhåller, att så och så stora lotter få erlægga 1—2 procent, så och så stora 2—3 procent, så och så stora 3—4 procent. Men visa mig ett enda land, där arfsskatteskalen icke är så anordnad? Det finnes större intervaller i andra länder, men anledningen till att man i detta förslag bestämt intervallerna på detta sätt är, att man tagit hänsyn till de klasser, där det finnes något att beskatta. Därför har man ansett sig kunna gå upp till 4 procent. Men att man skulle gå utöfver 4 procent, det kan jag ej finna tillrådligt; särskildt om jag tänker på erfarenheten och exempen från andra länder, tror jag, att detta är det högsta, som för oss

bör komma i fråga. Med dessa resonemang skulle man ju eljest kunna komma därhän, att för stora förmögenheter låta progressionen uppgå ända till 100 procent, och då vore det icke vidare roligt att vara arftagare.

Herr Palme sade, att det var oriktigt af mig att framdraga förhållandena i andra länder, sådana som kantonerna i Schweiz och staterna i Nordamerika, då förhållandena där enligt hans mening — om jag fattade honom rätt — vore sådana, att man icke kunde jämföra dem med förhållandena i Sverige. Men nog tror jag, att det finns få stater i Nordamerika, som icke hvar för sig äro betydligt större än Sverige, och därför tror jag, att man icke precis behöfde draga sig för att jämföra förhållandena där med förhållandena i Sverige. Anledningen till att jag omtalat detta var, att jag ville gifva herrarna en redogörelse för antalet af de stater, där arfsskatten var införd; de vore till antalet icke färre än 83. I detta sammahang omnämnde jag staterna i Nordamerika och kantonerna i Schweiz. Det var icke fråga om något medeltal, utan fråga om hela antalet. Om jag till detta nämnda antal lägger Finland, blir hela antalet 84 stater. Jag förstår icke, att det skulle vara något oriktigt i att framlägga en sådan redogörelse, och jag kan icke heller förstå, att denna statistik skulle på något sätt vara missvisande.

Nu säga herrarna: hvad ger denna statistik för resultat? Jo, att i intet af dessa länder finnes för närvarande en högre skattesats vid 1 miljon än 5 procent med undantag af Finland, där skattesatsen är 6,6 procent, men, där make öfverlever, 3,3 procent. Härtill kommer, att i Finland ingen inkomst- och förmögenhetsskatt finnes, som ju förekommer hos oss, som herrarna veta, och som det är fråga om att ytterligare öka. Vid detta tillfälle ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att icke heller i Frankrike någon inkomst- och förmögenhetsskatt förekommer. oaktadt man där många gånger försökt få en sådan införd. Som jag förut framhållit och ytterligare ber att få påpeka i kväll, har i Frankrike en omläggning af arfsskatten så till vida beslutats, att deputeradekammaren gått in därpå, men senaten har ännu icke yttrat sig öfver detta förslag. I Frankrike är vid arfsbelopp på 1 miljon skattesatsen föreslagen till 3,8 procent, då arf går ut till bröstarfvingar, men redan denna omläggning af arfsskatten har framkallat djupa bekymmer hos framstående franska nationalekonomer, hvarom herrarna kunna läsa i en fransk tidskrift, »Economiste Francais» tror jag. Då så är, frågar jag herrarna: har jag icke i alla fall ganska starka stöd för den uppfattningen, att vi verkligen icke i vårt land äro mogna att gå längre än hvad snart sagdt hvart enda annat land hittills vågat sig på? Det finnes icke mer än ett enda land, där man föreslagit att gå längre, nämligen England, och Englands förhållanden äro väl icke likartade med våra. Och intet enda land.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stäm-pelförordningen.

(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

det vågar jag påstå, har i ett tag gått så långt, som Kungl. Maj:ts föreslagit. Jag vågar påstå, att man icke bör brännmärka eller stämpla Kungl. Maj:ts förslag såsom innebärande en alldeles öfverdrifven omsorg om de stora förmögenheterna och de stora arfven. Det låter nästan af somliga talares sätt att resonera, som om de ansåge, att ett arf på en miljon kronor skulle drabbas af en lägre skatt än ett arf på 450,000 kronor. Nej, det är samma procentsats på dessa belopp; skatten vid en miljon blir sålunda absolut taget högre, så att nog få dessa arftagare sin andel af skatten i alla fall.

Nu säga herrarna, att vi här i landet äro så betungade af indirekta skatter och särskildt konsumtionsskatter, och — om jag fattade herrarna rätt — är det icke minst jag, som genom dessa ytterligare skatter velat lägga tunga bördor på svenska folkets axlar, och gjort det gladeligen. Man har vidare sagt, att jag varit rädd för arfsskatten — jag förmodar, att jag får höra samma tal, när vi komma till den föreslagna höjningen af inkomst- och förmögenhetsskatten — men kaffetullen har jag däremot icke varit rädd för. Då vill jag säga herrarna, att det kan vara skäl i att granska innebörden af de skatteförslag, som blifvit framlagda under denna regerings tid, och jämföra dem med förhållandena i åtskilliga andra länder, som jag känner till, och hvilkas framlagda skatteförslag jag kommit underfund med. En sådan jämförelse kommer nog att utfalla på annat sätt, än mången kanske föreställer sig. En framstående engelsman, som känner förhållandena i England och som känner förhållandena här, sade mig härom dagen: ja, men ni är ju en konservativ finansminister — ni är mycket mera radikal än Lloyd George! — Ja, jag ber herr Kobb om ursäkt, det var en engelsman, som sade detta. — Det kunde ju vara af intresse att se till, huruvida något som helst stöd kunde finnas för ett dylikt uttalande.

Jag skall be att få anföra några siffror i detta fall. Det i år framlagda förslaget till inkomst- och förmögenhetsskatt innebär, att sådan skatt skulle uttagas af de mera skattekraftiga till ett belopp af i rundt tal 4 miljoner kronor mera än hittills. Hela ökningen är 3 miljoner kronor utöfver hvad som varit förut, men som herrarna veta, är förslaget så uppgjort, att på grund af de lindringar, som afses för de lägre beskattade, i själfva verket en summa af 4 miljoner kronor kommer att utöfver den nu utgående skatten läggas på de mera bärkraftigas axlar. Förmögenheten och de större inkomsterna kunna alltså beräknas genom arfsskatten samt inkomst- och förmögenhetsskatten blifva belastade med ett skattebelopp, som med cirka 6,700,000 kronor öfverstiger det för närvarande från dem utgående. Härtill kommer nu kaffetullen, uppgående enligt Kungl. Maj:ts förslag till 1,800,000 kronor. Hvad gör detta i procent? Det gör 79 procent i direkta skatter och 21 procent i konsum-

tionsskatter. Hvad är den engelske finansministerns, herr Lloyd George's förslag? Man säger ju, att han icke tager någonting af alla dem, som ha att erlægga konsumtionsskatter, men så mycket mer af de andra. Är det så? Hans skatteförslag, som lades fram i fjol — jag vet icke, hurudant det blifvit nu — omfattade: inkomstskatt 3,500,000 pounds, arfsskatt 2,850,000 pounds, stämpelskatt i form af lagfarts-, emissions- och öfverlåtelsestämpelar 650,000 pounds, jordvärdestegringskatt 500,000 pounds eller tillsammans 7,500,000 pounds. Om jag till dessa skatter, som jag kan kalla inkomst- och kapitalsskatter, skulle lägga ett par andra af mera tvifvelaktig natur, som jag skulle kunna beteckna som lyxskatter, nämligen en automobilskatt å 260,000 pounds och en skatt å petroleum för motorer å 340,000 pounds, så skulle jag komma upp till 8,100,000 pounds. Men vid sidan här af — jag bortser då från det belopp, som han vill taga från den s. k. *sinking fund* eller den reservfond, som man tager till vid statsbristår, i det man genom minskning i amorteringen af statsskulden skaffar tillgång till årsbudgeten, och håller mig till konsumtionsskatterna — så har han föreslagit en utskänkningsavgift å 2,600,000 pounds, en alkoholskatt å 1,600,000 pounds, en tobaksskatt å 1,900,000 pounds eller tillsammans 6,100,000 pounds. Detta sammanlagdt med det förra blir 14,200,000 pounds, således 57 procent direkta skatter och 43 procent konsumtions-skatter. Det föreligger i år ett förslag från Kungl. Maj:t, som upptager de direkta skatterna till 79 procent och konsumtions-skatterna till 21 procent. Jag tror verkligen, att, om man ser på sakerna, sådana de äro, den engelsman, som jag talade om, kanske icke hade helt och hållet orätt. Den konservative finansministern i den Lindmanska ministären är mera radikal i sina skatteförslag, om därmed menas beskattning på direkt väg, än den radikale engelske finansministern!

Om ändrad
lystelse af 3.
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

Men nu kanske herrarne säga: denna lilla reform, denna skattepåläggning, som i år föreslagits, kan icke jämföras med det skatteförslag, som i fjol framlades i England. Det gällde en reglering i en vidsträcktare omfattning, under det att det här endast är fråga om en liten årsbudget. Det kan jag gifva herrarne rätt i, och därför skall jag be att få utsträcka jämförelsen till hela den tid, under hvilken jag har haft mig ålagdt det särskildt stora nöjet att för Riksdagen framlägga förslag till beskattning af det svenska folket. Och då vill jag säga, att förhållandena ställa sig på följande sätt. Jag tager inkomst- och förmögenhetsskatt samt arfsskatt för sig, och till dessa hänför jag jämväl sockerskatten, som jag börjar med. Då säga herrarna: det är en konsumtionsskatt. Ja, visst konsumerar man socker. Men om man tänker på, huru höjningen af sockerskatten verkställdes, så tror jag, att man måste gifva mig rätt, då jag säger, att denna höjning närmast hade karaktären af en inkomstskatt,

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpel-förordningen.

(Forts.)

en förmögenhetsskatt; den är icke en sådan skatt, som i och för sig tynger som konsumtionsskatt. Jag anser mig därför kunna säga, att denna skatt är anordnad såsom en skatt lagd på kapitalet. Den beräknas till 2,100,000 kronor. Sedan ha vi öfverlåtelsestämpelskatten; jag förmodar herrarne gifva mig rätt, då jag säger, att det är en kapitalsskatt. Den går till 500,000 kronor. Inkomst- och förmögenhetsskatten har, som jag förut nämnde, upptagits till 4,000,000 kronor och, om här inkluderas arfsskatten med 2,700,000 kronor, blir det hela 7,200,000 kronor och tillsammans med höjningen af sockerskatten 9,300,000 kronor. Växeltämpelskatten ställer jag för sig, därför att jag icke vet, till hvilken afdelning jag skall hänföra densamma. Den är i vissa afseenden likartad med en konsumtionsskatt och i andra afseenden med en kapitalsskatt. Jag hänför den hvarken till det ena eller andra slaget, utan ställer den, som sagdt, för sig. Den är upptagen till 1,800,000 kronor. Så ha vi dessa konsumtionsskatter, som gifvit anledning till de beskyllningar, som icke endast här, utan på många, många ställen rundt om i landet icke minst i dessa senaste tider riktats mot regeringen, då det sagts såväl om denna som om dem, som varit med regeringen liktänkande inom riksdagen, att på de svagaste skuldrorna vilja de lägga största delen af hvad upprätthållandet af statens institutioner kräfver. Jag öfvergår alltså till dessa konsumtionsskatter. Höjningen i maltskatten beräknades i fjol till 3,400,000 kronor. Den har för detta år beräknats till 2,800,000 kronor, hvilket sålunda innebär en nedsättning, men jag upptager den i alla fall till 3,400,000 kronor. Sedan ha vi kaffetullen, beräknad till 1,800,000 kronor. Vi få sålunda enligt dessa beräkningar i inkomst-, förmögenhets- och arfsskatter 9,300,000 kronor, i stämpelskatt 1,800,000 kronor och i konsumtionsskatter 5,200,000 kronor, eller i procent: 57 procents inkomst- och förmögenhetsskatt, 11 procents stämpelskatt och 32 procents konsumtionsskatt. Jag erinrar herrarne om hvad jag nyss meddelade om de engelska skattereformförslagen. Där utgjorde förmögenhets- och lyxskatter 57 procent och konsumtionsskatter 43 procent, således 11 procent mera konsumtionsskatter än här. Den Lindmanska regeringens förslag går alltså ut på en beskattning, i hvilken konsumtionsskatterna äro upptagna till 11 procent mindre än det nämnda engelska skatteförslaget. Men icke desto mindre utmålas i så bjärta färger som möjligt den tendens, som skulle finnas hos den nuvarande regeringen, att vid skattläggning af det svenska folket lägga bördorna på de svagaste axlarna och att skydda förmögenheten så mycket som möjligt, ehuru herrarna veta, huru det samtidigt låter i England med afseende på mr Asquiths regering!

Jag har icke kunnat underlåta att begagna det tillfälle, som här yppat sig, för att framhålla dessa siffror. Det är dock på

det sättet, att siffror tala ett tydligare språk och ett bättre språk, då de äro riktiga, än hvad åtskilligt annat tal innebär. Jag vågar här säga, att det är ett oriktigt tal, att det icke är öfverensstämmande med verkliga förhållandet, när det säges, att Sveriges regering och Sveriges Riksdag äro så synnerligen angelägna att lägga skatterna, där de minst lätt kunna bäras. Och jag kan icke underlåta att tillägga det uttalandet, att såvidt jag kunnat tränga in i dessa frågor, såvidt jag kunnat studera de sätt, på hvilka man i utlandet söker att lösa frågan, huru man skall kunna bereda medel till de ständigt växande krafven från statens sida, så har jag icke på något ställe funnit någon, som haft att handla under ansvar, hafva lagt fram förslag, som gått ut på att taga ut alla skatter på den direkta skattevägen, och jag har icke heller sett någon riksförsamling, som fattat ett sådant beslut. Huru regeringarna än varit lagda och hvilken färg de än haft och huru än riksförsamlingarna varit sammansatta, så ha de måst böja sig för den tvingande nödvändigheten att söka fördela bördorna öfver hela folket, ty om man söker att lägga dem på den ena eller andra sidan utan att söka breda ut dem tämligen jämnt, så går detta icke i längden — det går icke ens för någon kortare tid. Därom bär erfarenheten ett alldeles oförtydligt vittnesbörd.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.
(Forts.)

Jag vågar således mot denna bakgrund, som är kanske något annorlunda än den, som herr Branting ansåg, att jag målade upp i förmiddags, men som ju också kan få tjäna i sin mån till belysning af riktigheten utaf hvad jag då slutade med, jag vågar nu mot denna bakgrund, som jag varit i tillfälle att för herrarne rulla upp, upprepa min varning från i förmiddags: gån icke längre; tilltron icke den svenska nationen och det svenska landet större styrka, större bärkraft, än hvad något som helst annat land ännu har tilltrott sig.

Herr Kobb: Herr finansministern har alldeles nyss framlagt några siffror för att visa, att han i sitt sätt att täcka statsutgifterna gått mycket strängare till väga än den engelske finansministern Mr Lloyd-George har gjort. Han säger sig i detta fall hafva fått en komplimang af en engelsman, som sagt: »Ni är ju dock en konservativ finansminister». Jag skall då be få fråga herr finansministern, om han också talade om för den engelsmannen, i hvilken ställning de indirekta och de direkta skatterna stått till hvarandra förut hos oss och i hvilket förhållande de stå till hvarandra i England. Om man beräknar procenttalen mellan hvad vi skulle kunna kalla de direkta och indirekta skatterna, så skola vi finna, att hos oss 69 procent äro indirekta skatter och 31 procent direkta skatter. Detta är ungefärliga tal, därför att man kan vara något osäker om, hvad man skall kalla indirekta och direkta skatter. Se vi på motsvarande siffror i England, så hafva vi

*Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

där 48 procent indirekta och 52 procent direkta skatter. Det är ju inför detta faktum alldeles naturligt, att den engelske finansministern har haft en helt annan utgångspunkt än den svenske finansministern. Det är ett helt annat förhållande mellan de indirekta och de direkta skatterna i England än hos oss. Det är således under helt andra omständigheter, som den engelske ministern, för att fylla statens växande behof, anlitat den indirekta beskattningen i högre grad än den direkta beskattningen. Jag tror således, att, om man skall jämföra herr statsrådet Swartz' förhållande i detta fall med den engelske finansministerns, man måste taga bestämd hänsyn till de vidt olika ståndpunkter, från hvilka de hafva utgått.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på samma förhållande, som jag gjorde i våras, nämligen att Englands budget varit föremål för en omläggning, som pågått ända sedan början af 1840-talet. Då var förhållandet mellan de indirekta skatterna voro 74 procent och de direkta utgjorde 26 procent. Den förändring, som där skett, har varit, att de indirekta skatterna nedbringats till 48 procent och de direkta stigit till 52 procent. Det är ingen, som vill påstå, att vi någonsin här i landet skola kunna komma till ett sådant förhållande, som de hafva i England. Det är alldeles klart, att ett så rikt land som England kan i vida högre grad än vårt fattiga Sverige anlita den direkta skattevägen. Men hvad jag vill säga här är, att när vi befinna oss i en sådan ställning, att vi hafva ett sådant förhållande mellan de indirekta och de direkta skatterna, som vi nu ha, så önska vi alla här, åtminstone inom det parti, jag tillhör, att man skulle i starkare grad anlita den direkta beskattningen än den indirekta. Och det tror jag visst, att vi kunna göra. Jag vill göra herr finansministern det medgifvandet, att han har gjort mycket i den vägen. Men vi skulle dock hafva önskat att under nuvarande förhållande äfven få bli kvitt kaffe-tullen.

Hvad beträffar den nu föreliggande frågan om arfsskatt, frågade herr finansministern: hvarför säga herrarna, att ni skola sluta vid en miljon, och jag har stannat vid 450 tusen kronor? Ja, då vill jag svara med finansministerns egna ord: vi vilja icke fortsätta upp i skalan så, att det skall blifva några paradnummer. Hvarför vi valt siffran 8 procent vid gränsen till en miljon, tror jag, att jag ganska tydligt sagt ifrån i mitt anförande här nyss. Vi hafva gått ut ifrån den skatteförmåga, som en arfslott på en miljon skulle äga. Finansministern själf har, genom att antaga en siffra af 8 procent i den andra klassen, antydt, att det är hans öfvertygelse, att ett arf å 375 tusen kronor kan under det förhållandet bära 8 procent skattebelopp. Jag undrar, om vi göra oss skyldiga till alltför stor öfverdrift, om vi anse, att ett miljonarf i klass I också kan bära 8 procent.

Slutligen ber jag att få säga några ord beträffande herr finansministerns yttrande, att vi icke äro mogna för en sådan arfsbeskattning, som vi föreslagit. Det är herr finansministerns åsikt. Men då vill jag säga, att vi hafva dock varit mogna för att gå längre än något land i Europa i fråga om militärutgifter. Den saken böra vi beakta samtidigt.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

(Forts.)

Friherre Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Det är mig ofattbart, att landets finansminister, när han gör en finanspolitisk exposé för kammaren här och vill jämföra den politik, som den nuvarande regeringen har fört med andra regeringars uti andra länder och han då framlägger proportionerna mellan de indirekta och de direkta skatter, som denna regering föreslagit ett år och ett föregående år, och proportionerna mellan de skatter, som t. ex. den engelska regeringen föreslagit, han icke tager hänsyn till hela det skattesystem, som råder i de olika länderna. Det är mot denna bakgrund allenast, som hvarje skatteåtgärd bör ses. Utan detta sammanhang betyder herr finansministerns uttalande rakt ingenting.

Jag skall be att få uppläsa några siffror ur en officiell tysk redogörelse, afsedd för den tyska riksdagen, där man, med hänsyn till den statsliga och kommunala beskattningen, sökt beräkna de indirekta och de direkta skatternas förhållande till hvarandra. Det ställer sig på följande sätt: för England 43,6 procent i *indirekt* beskattning, för Tyskland 48,2, för Frankrike 65,7, för Italien 60,4, för Förenta staterna 42,6. Men i Sverige komma vi, såsom herr Kobb nämnde, till 69 procent eller något lägre tal hvad den statsliga beskattningen angår, men till 54,1 procent, om såväl stats- som kommunalbeskattningen medtages. Detta torde väl vara siffror, som gendrifva åtminstone en del af den position, som herr finansministern ansåg vara så stark.

Visserligen vet jag, att, om man tager arfsskatten per invånare, per hufvud, detta är ett tal, som man icke bör fästa alltför stort afseende vid. Men någon vägledning gifver det likväl. I Tyskland är arfsskatten, på dylikt sätt beräknad, 64 öre, i Frankrike 4 kronor 70 öre, i England 7 kronor 50 öre, i Italien 80 öre och i Sverige 46 öre. Man måste gifvetvis taga hänsyn till nationalförmögenheten och kapitalbildningen i de olika länderna, men proportionerna äro dock så pass skiljaktiga, att siffrorna kunna tala åtminstone något till förmån för vår öfvertygelse.

Emellertid torde herr Vennerstens anförande hafva klargjort den föreliggande situationen. Herr Vennersten omnämnde, hvad herr Wijk äfven i sitt intressanta anförande framförde, nämligen möjligheten af, att vi skola kunna slippa kaffetullen i år, eller med andra ord att landets store räknemästare i detta fall skulle hafva räknat fel. Ja, vi få väl hoppas, att herr Vennerstens

Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

profetia skall gå i uppfyllelse, men vill herr Vennersten själf med säkerhet genomdrifva saken, så bör han medverka till en förhöjning af arfsskatten. Jag vill säga, att herr Vennerstens egen position är den, att han visserligen själf förklarar sig icke vilja stå på de besittande klassernas ståndpunkt, men att han i sitt yrkande likväl samtidigt säger, att vi möjligen skulle kunna slippa kaffetullen, men ändå afstyrker en höjning af arfsskatten. Det blir realiter dock att gynna de mera bemedlade klasserna på de andra, de mindre bemedlade klassernas bekostnad, när man har tillfälle att göra motsatsen.

Mina herrar, valet står dock faktiskt mellan ökad skatt på den högre förmögenheten och kaffetull.

Herr Rydén: Jag begärde ordet med anledning af herr finansministerns yttrande här. Jag har knappast aldrig åhört ett anförande med så ständigt stigande häpnad, som jag åhörde herr finansministerns yttrande. Här kommer finansministern och försöker att ställa regeringens och högerns skattepolitik i landet i belysning endast af den lösryckta detalj, som här i kväll har behandlats. Hafva herr finansministern och högern icke reda på, hvad riksstatens inkomstberäkning visar? Af densamma framgår, att vi sedan två årtionden tagit in ojämförligt mycket mer på den indirekta beskattningens väg än på den direkta. Nu är situationen den, att svenska folket å den indirekta beskattningens väg är, såsom en gång herr Hugo Tamm i Första kammaren yttrade, till den grad »öfverbeskattadt», att det finnes ingen möjlighet längre, om man skall hålla sig inom gränsen af hvad det fattiga folket förmår att bära, att lägga på detta mera.

Nu, men först nu, kommer under jämmer den direkta skatte-reformen.

Herr finansministern slutade med en supplik till kammaren och sade: akten er, mina herrar, att lägga flera bördor på de förmögna, ty de förmå kanske icke att bära dem. Jag vill bara sända dessa ord tillbaka till regeringsbanken: akten svenska folket, I i regeringen, som ifren för nya militärbördor; akten svenska folket, det förmår ej bära ytterligare bördor, som ni försöker att lägga på vårt fattiga land. Det är redan alltför hårdt be-tungadt.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman, blott några ord! Herr finansministern har kommit med siffror, och det har också roat mig att taga reda på några siffror. Det är för att nu anföra dessa, som jag begärt ordet. Jag sökte för några dagar sedan taga reda på, hur det ställer sig med våra skatter — och detta utaf intresse för att se, hvilka betalade dem. Jag gjorde en uträkning, som omfattar de 20 sista åren — från 1888 till 1907 — således en längre tid, än den nuvarande regeringen

suttit vid styret, men under hela den tid, som man kan säga, att högerpartiet ensamt har haft den bestämmande makten i Sverige. Jag ber nu att få anföra några af dessa siffror. Under dessa 20 år har statsverket haft inkomst af tull å spannmål 187,6 miljoner, af tull å risgryn 9,7 miljoner, af tull å fläsk 23,8 miljoner, af tull å kaffe 57,4 miljoner, af tull å socker och sirup 105,8 miljoner samt af skatt på socker 128,4 miljoner, eller tillsammans på 20 år 512,7 miljoner kronor.

Om ändrad lydelse af 3. §, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

(Forts.)

Dessa fem förnämsta förbrukningsartiklar för svenska folket — lifsmedelsartiklar — hafva alltså inbringat 512,7 miljoner.

Jag har nu också försökt att taga reda på, huru det under samma tidsperiod ställde sig med de direkta skatterna. Grundskatterna hafva gifvit 38,7 miljoner, mantalspenningarna 15,8 miljoner, stämpelmedlen 121,3 miljoner, bevilling 154,8 miljoner, inkomstskatt 65,6 miljoner, eller tillsammans 396,2 miljoner kronor. Således, dessa fem utaf svenska folkets allra viktigaste lifsmedelsartiklar hafva lämnat 30 procent mer, än hvad alla direkta skatter lämnat Sveriges land på 20 år.

Med dessa siffror tycker jag det vara fariseiskt att säga, att man lagt mera på de direkta skatterna. Det finnes öfverhufvud taget ej mera att lägga på de direkta skatterna.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Jag skall icke tillåta mig att i vidare mån ingå på ett besvarande af de uttalanden, som framkallades af mitt senaste inlägg i diskussionen, än att jag ber att få framhålla några siffror med anledning af hvad herr Kobb här sade, att sedan 1840-talet hade uti England pågått en omläggning af beskattningen i riktning från konsumtionsskatter till direkt beskattning. Jag erinrar mig icke, huruvida herr Kobb uppgaf några procentsiffror för det ena och det andra tillfället, men jag vill minnas, att han sade, att i England konsumtionsskatterna uppgingo till 48 procent af samtliga skattemedel. Omläggningen af Englands skattesystem har ju pågått i 70 år, nämligen från 1840 till 1910. Jag skulle emellertid vilja framhålla, hurusom alldeles samma omläggning pågår här i vårt land. Denna har visserligen icke börjat 1840, utan långt senare, men så har det i stället gått jämförelsevis mycket fortare. Jag har här några siffror i det afseendet, hvilka jag nu vill anföra, och då jag det gör, vill jag alldeles bestämdt understryka, att det här är fråga endast om skatterna till staten, icke om skatterna till kommunen, det är alltså icke fråga om hela skattebelastningen, utan endast om den skattebelastning, som staten pålägger. Det ser därför af dessa siffror också ut, som om den direkta beskattningen vore mycket liten, mycket mindre än den i själfva verket är för de skattskyldiges vidkommande, emedan skatten till kommunen ju så godt som uteslutande utgår på direkt väg. Själfva det slutliga förhållandet

*Om ändrad
lydelse af 3.
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

mellan den direkta och indirekta beskattningen blir på grund däraf en helt annan, än om man endast fäster sig vid skatterna till staten. Jag antager emellertid, att äfven de siffror, som herr Kobb uppgaf, endast gälla statsbekattningen och att de således kunna jämföras med de siffror, jag här vill anföra. År 1905, alltså för icke så många år sedan, uppgingo konsumtionsskatterna till 77,9 procent och de direkta skatterna till 16,1 procent; resten utfylldes af stämpelskatten. I den budget, som föreligger för innevarande Riksdag, äro konsumtionsskatterna nere vid 67,4 procent, och jag ber därvidlag att få erinra om, att jag då tagit med bland dessa konsumtionsskatter jämväl den skatteökning å 2,100,000 kronor, om hvilken jag nyss talade i sammanhang med sockerskatten; detta belopp skulle således, strikte taget, dragas ifrån hela konsumtionsskattebeloppet, som utgör 109,000,000 kronor, och då blir ställningen den, att konsumtionsskatterna blott utgöra 66 procent af det hela. De direkta skatterna utgöra 20,2 procent; om man till det belopp, de representera, eller cirka 33,000,000 kronor, lägger den nyssnämnda summan å 2,100,000 kronor, blir ökningen 1,3 procent, hvadan alltså de direkta skatterna komma upp till 21,5 procent. Sålunda har procentsiffran för de direkta skatterna under blott fem år ökats från i rundt tal 16 till 21,5 och för de indirekta skatterna nedgått från 78 till 66. Jag vågar påstå, att den omläggning af vår beskattning, som på detta sätt tydligen är under fullbordande, kan, om man tager hänsyn till den korta tiden, i fråga om effektivitet till fullo mäta sig med den omläggning af det engelska skattesystemet, som herr Kobb i så berömmande ordalag nyss omtalade.

Herr Christiernson: Herr finansministern talade här med öfvertygelse om, att det vore så farligt att i detta fall gå längre, än försiktigheten bjöd, och vädjade till kammaren att icke gå utöfver hvad regeringen föreslagit.

Jag vill då erinra om, hur det var en annan gång, då här förelåg förslag till en skattereform, nämligen förslaget om en ytterligare beskattning af socker. När den frågan här var före, hade jag tillfälle att komplimentera herr finansministern för detta hans förslag. Men såsom vi alla veta, gick herr finansministern ifrån förslaget, därför att man skulle ha en dylik försiktig öfvergång; sockertrusten skulle ha möjlighet att anpassa sig efter de nya förhållandena. Hvad detta betydde för staten, det veta vi alla; vi kunna läsa det i herr finansministerns eget anförande till statsrådsprotokollet; det har blifvit staten en ganska dyr historia. När herr finansministern då var öfvertygad om, att det i försiktighetens namn var nödvändigt att ha en dylik öfvergång, undrar jag, om man i dag har anledning att taga det så allvarligt, när herr finansministern här säger, att det är omöjligt

att gå längre, än regeringen föreslagit. Vid det nyss åsyftade tillfället hade det nog varit nyttigt, om man gått längre, än regeringen ville vara med om. När herr finansministern här säger, att han vill se till, att allas intressen tillvaratagas, vill jag i sammanhang därmed erinra om, att sockertrusten hör till dem, hvilkas intressen blifvit alldeles särskildt tillvaratagna. Vi veta ju, att under sista tiden, som den lägre skatten gällde, fingo sockerbolagen taga ut så mycket, att under flere månader efteråt hade staten ingen inkomst alls af sockerskatten. Och när för några veckor sedan den saken här var före, och jag då saknade finansministern på statsrådsbänken, föreföll det mig, som om herr finansministern varit något generad öfver att gå hit till kammaren, därför att saken var litet tvetydig.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

(Forts.)

Herr finansministern har här så vackert talat om och med vissa procentberäkningar sökt ådagalägga, att han i afseende på sin finanspolitik är mera radikal än den engelske finansministern. Det kan ju vid första påseendet synas riktigt. Men vi måste dock betänka, att herr finansministerns siffror icke afsågo hela den svenska statsbeskattningen, utan de afsågo blott, skulle jag vilja säga, den direkta beskattningens vindsvåning, som man håller på att inreda på den indirekta beskattningens skyskrappare, som man nu under en följd af år varit i färd med att uppbygga här i landet. Jag tror icke, att byggmästaren eller reparatören af denna vindsvåning bör vara så själfbelåten, som herr finansministern tyckes vara.

Här i dag på förmiddagen yttrade herr statsministern under interpellationsdebatten, efter att ha anfört några siffror om nativiteten och giftermålsfrekvensen här i landet, att detta icke är saker att skratta åt. Jag skulle vilja säga, att det just är den indirekta beskattning, som här i landet blifvit pålagd, som framkallat det förhållande, att folk icke har råd att gifta sig och att man reser ut ur landet. Om det verkligen skall ske en liten förändring i det hånseendet, så måste man genast göra något. Jag vill fråga herrarne, om, sedan nu under en följd af år den indirekta beskattningen ökats onaturligt, ett förslag, som afser en förhöjning af den direkta beskattningen med 1,200,000 kronor, kan anses vara så farligt. När, såsom herr statsministern på förmiddagen påvisade, vårt land håller på att affolkas, är det nödvändigt, att folket får sådana villkor, att det kan stanna kvar, och i valet mellan dessa två vägar, att möjligtvis beskatta kapitalet något mera och därigenom få social trefnad här i landet eller att vara så försiktig med kapitalet, att man bibehåller den sociala vantrefnaden, finner jag mig för min del nödsakad att rösta med reservanterna och mot Kungl. Maj:t och utskottet.

Herr Kobb: Jag vill icke länge uppehålla kammarens tid, men jag anser mig icke kunna underlåta att lyckönska herr

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.
(Forts.)

finansministern till hans stolta själfmedvetande att jämföra sig med sådana män som sir Robert Peel och Gladstone och till att han ansett sig ha utfört ett större verk än dessa, och det på kortare tid, än de behöft. Att jag valde epoken 1840-talet berodde därpå, att vid den tiden började den storartade omläggningen af det engelska skattesystemet.

Herr finansministern sade, att han under de senaste åren pålagt mycket direkta skatter och mycket litet indirekta skatter. Ja, det är ju ganska naturligt, då de föregående finansministrarna på 1890-talet med så stor fördel användt sig af den indirekta skatteskrufven, att man sedermera, när militärutgifterna sprungit så upp i höjden, som de ju nu ständigt göra, gifvetvis måst tillgripa de direkta skatterna. Jag skulle endast vilja uttala en önskan och förhoppning, att herr finansministern, när det gäller ökning af militärutgifterna, ville lägga hela sin auktoritet i vågskålen och uttala sig i likaså varnande ordalag mot hvarje dylik ökning, som han eljest gör, när det gäller ökning af de direkta skatterna för de mera bemedlade i vårt land.

Herr Vennersten: Blott ett par ord med anledning af friherre Palmstiernas attack nyss emot mig. Det är ofta så här i kammaren, att om en person, hörande till det läger, som jag slutit mig till, vågar framställa sig själf såsom den där intager en viss opartisk ställning och söker se bort ifrån, att han tillhör en viss klass, låtom oss säga, att han exempelvis är arbetsgifvare, så händer det stundom, att man blir mer eller mindre misstänkt för att icke vara fullt ärlig. Emellertid vill jag säga, att jag tror, att vi göra klokast i att taga för godt hvad en person i sådant fall säger och att vi med tacksamhet böra taga emot den hjälp, som möjligtvis därifrån kan erbjudas i våra gemensamma bemödanden att ordna förhållandena här i landet. Jag kan icke se, att friherre Palmstierna har någon rätt att anfälla mig, därför att jag vågade, på samma gång jag yrkade afslag å reservationen och bifall till utskottets förslag, ställa mig ganska förhoppningsfull i fråga om möjligheten att kunna undvika kaffetullen. Jag vågar påstå, att mina åsikter och min förhoppning därvidlag kunna få gälla lika mycket som någon annans. Emellertid torde icke detta kunna intressera kammaren så mycket.

Jag skulle vilja tillägga, att det kanske vore klokt att i stället för att rifva upp dammet så mycket i de skattefrågor, som här äro på tal, söka komma öfverens, då man tydligen allmänt är med om att öka den direkta beskattningen och i öfrigt med all makt lägga sig vinn om att med gemensamt arbete på alla håll söka göra de direkta skatteällor, som vi redan ha, så gifvande som möjligt. Vi ha nog alla försummat mycket i det afseendet här i landet, men om vi hädanefter söka att göra litet

mera och göra detta med förståelse för hvarandras åsikter, skola vi snart nå ett mycket gynnsamt resultat, och kanske vi då icke skola behöfva så särdeles mycket öka vare sig de direkta eller indirekta skatterna.

*Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. Herr talmannen framställde nu propositioner på: 1:o) godkännande af utskottets förslag, 2:o) bifall till den af friherre Bonde afgifna reservationen, för så vidt den afsåge nu ifrågavarande delar af författningsförslaget, och 3:o) godkännande af utskottets förslag med den förändring beträffande tariffen, som föreslagits i den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen det under 1:o) upptagna yrkandet hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid af flera ledamöter, i anledning hvaraf herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen ånyo upptog de båda öfriga yrkandena, af hvilka det under 3:o) angifna nu förklarades vara med öfvervägande ja godkänt. Härom begärde herr Petréns votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående föredragna delar af 8 § i det uti punkten 1:o) af bevillningsutskottets betänkande nr 11 afsedda författningsförslaget antager utskottets förslag med den förändring beträffande tariffen, som föreslagits i den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. vid punkten afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den af friherre Bonde afgifna reservationen, för så vidt den afser ifrågavarande delar af författningsförslaget.

Den omröstning, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 109 ja mot 41 nej, hvadan den af kammaren härefter godkända propositionen för hufvudvoteringen blef så lydande:

Den, som beträffande föredragna delar af 8 § i det uti

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

punkten 1:o) af bevillningsutskottets betänkande nr 11 afsedda författningsförslaget godkänner utskottets förslag, röstar

Ja;

(Forts.) Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i fråga om nämnda delar af författningsförslaget godkänt utskottets förslag med den förändring beträffande tariffen, som föreslagits i den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. vid punkten afgifna reservationen.

Hufvudvoteringen utvisade 69 ja, men 83 nej, och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag med den förändring beträffande tariffen, som föreslagits i den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. vid punkten afgifna reservationen.

Beträffande *klass II, rubriken*, hade utskottet föreslagit följande lydelse:

Klass II. För andel, som på grund af arf eller testamente tillkommer fader, moder, broder (halfbroder), syster (halfsyster) eller broders (halfbroders) eller systers (halfsysters) afkomling eller på grund af testamente akademi, vetenskapligt samfund, allmänt undervisningsverk, stipendiefond eller pensionsanstalt, likasom ock sjuk- eller fattigvårdsinrättning eller annan from stiftelse, utgör stämpelafgiften

Uti den af herr *Kobb*, med instämmande af herrar *Karlsson* i Göteborg, *Branting*, friherre *Bonde* och *Röing* afgifna reservationen hade hemställts, att rubriken skulle lyda:

andel — — — eller systers (halfsysters afkomling) så ock annan testamentstagare än sådan, som vid klass I omförmäles, samt för andel, som är danaarf

Sedan rubriken föredragits, yttrade

Herr *Kobb*: Herr talman, mina herrar! Då vi nu öfvergå att behandla klass II har jag i den motion, som jag tillsammans med ett fyrtiotal af kammarens ledamöter framlagt, vidrört frågan om den skattesats, som just upptages i denna klass. Vi ha nämligen föreslagit, att testamentstagare i allmänhet skola öfverflyttas från klass III till denna klass II. När man genomläser den kungl. propositionen, så kan man icke låta bli att uttrycka

sin förvåning öfver, att icke här har vidtagits någon ändring i testamentstagares ställning. Dessa intaga dock nu en helt annan ställning än de gjorde förr. Hela vår nuvarande arfsrätt är ju alldeles tydligt en kvarleva från den tid, då egendomen hufvudsakligen utgjordes af jordegendom, hvilken det då framförallt gällde att bevara inom släkten, ty det kunde tänkas, att den en gång kommit från den gemensamma ättefadern. Förhållandena äro emellertid nu mycket förändrade. En förmögenhet i värdepapper, grängesbergare, sockeraktier eller dylikt, har aldrig haft något med ättefadern att göra. Men i samma mån detta inträdt, minskas också det berättigade i de aflägsna släktingarnas arfsrätt, och dess större frihet bör ju då den affidne haft att efter godtfinnande förfoga öfver sin förmögenhet genom testamente. En sådan testamentstagare är då i regel en person, som stått den affidne ganska nära. Det är kanske en vän, som stått vid hans sida under hans lefnad, det är kanske en fosterson eller fosterdotter, som under de sista åren af hans lif ägnat honom en uppoffrande vård. Det är i hvarje fall en person, åt hvilken den affidne har velat lämna en del eller hela sin kvarlåtenskap. Själfva testamentet är ju därpå ett bevis. Den aflägsne släktingen däremot är kanske en person, som den affidne icke haft någon vetskap om och kanske aldrig någonsin sett, ja, det kan vara en person, till hvilken han aldrig stått i något vänskapligt förhållande och som kanske rent af varit hans bittraste fiende. Släkten är värst, säger ett gammalt ordspråk, och det är många som erfarit sanningen däraf. Men likväl kan ju slumpen göra en sådan person till arfvinge, och lagen gör ingen skillnad mellan honom och den affidnes fosterbarn och trognaste vänner. Det har nog synts utskottet, att beträffande fosterbarn en billigare skatteskala vore berättigad, men den svenska lagstiftningen känner icke till detta begrepp »fosterbarn», och därför har man icke kunnat taga någon hänsyn till deras intressen härvidlag. Jag vågar emellertid hoppas, att denna kammare skall i detta fall se djupare än utskottets majoritet. Vi måste betänka, hvilken förändring hela författningen i detta afseende genomgått. Numera stå dock testamentstagare i en helt annan ställning än i forna tider, och på denna grund vågar jag hemställa, att kammaren måtte bifalla den reservation, som jag jämte flera andra medlemmar af utskottet afgifvit uti denna punkt. Denna reservation går ut på, att samtliga de testamentstagare, som i den kungl. propositionen stå upptagna i klass III, skola uppflyttas i klass II.

Jag får sålunda hemställa, att öfverskriften vid klass II måtte erhålla följande ändrade lydelse: »För andel, som på grund af arf eller testamente tillkommer fader, moder, broder (halfbroder), syster (halfsyster) eller broders (halfbroders) eller

*Om ändrad
lydelse af 3,
8. 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stäm- pelförordnin- gen.

systers (halfsysters) afkomling, så ock annan testamentstagare än sådan, som vid klass I omförmäles.»

Herr Bromée i Billsta instämde häruti.

(Forts.)

Herr Byström: Herr talman! Såsom jag antydde i det korta anförande jag här nyss höll, önskar jag få en ändring till stånd beträffande de kategorier, som skola hänföras till klass II. Utskottet har i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit, att den högsta skattesatsen, nämligen den, som utgår i klass III, skall påläggas donationer till kyrka, landsting, kommun eller hushållningssällskap. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle äfven flera andra kategorier komma in under klass III, men dessa har utskottet ansett böra flyttas till klass II. Nu önskar jag, att äfven sådana donationer som de, jag här nyss uppräknade, måtte flyttas upp i klass II.

Alltså skulle det yrkande, jag ber att få göra, bli följande:

»Klass II. För andel, som på grund af arf eller testamente tillkommer fader, moder, broder (halfbroder), syster (halfsyster) eller broders (halfbroders) eller systers (halfsysters) afkomling eller på grund af testamente kyrka, landsting, kommun, hushållningssällskap, akademi, vetenskapligt samfund, allmänt undervisningsverk, stipendiefond eller pensionsanstalt, likasom ock sjuk- eller fattigvårdsinrättning eller annan from stiftelse, utgör stämpel- afgiften»

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att det icke är lämpligt att gå herr Byströms anhållan till mötes, och detta just därför, att jag anser, att det ligger mera rättvisa uti bestämmelserna rörande donationer sådana, som utskottet föreslagit dem. Ty jag vill erinra kammaren därom, att donationer bli beskattade endast en gång, då däremot, när det gäller enskilda arftagare eller arfvingar, behållna arfslotten blir beskattad öfver hufvud taget en gång för hvarje generation. Det är sålunda enligt mitt förmenande icke mer än billigt, att staten tager litet mera af donationer vid det tillfälle, då den kan taga.

Beträffande herr Kobbs förslag, må jag medgifva, att äfven jag känt mig tilltalad af åtskilligt i hans förslag, särskildt i hvad angår testamentariska dispositioner till fosterbarn och sådana, som stått den affidne nära, t. ex. tjänare och tjänarinnor. Men jag tror icke, att det är riktigt att nu gå med på hans förslag, ty i vissa fall står jag tveksam, om det kan vara rätt att sänka stämpeln i den utsträckning han föreslår. Hade man kunnat stanna vid någon sänkning för hvad som tillkomme tjänare och fosterbarn, skulle jag gärna velat vara med därom, men då vi beträffande fosterbarn för närvarande sakna lagstiftning rörande adoption, lär det i sådant afseende möta svårigheter att tillämpa

en sådan förordning, och jag har därför icke heller i detta fall för närvarande kunnat gå motionärens önskan till mötes.

Jag anhåller således, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

(Forts.)

Herr Wijk: Herr talman! Jag skall också be att få hemställa om bifall till det yrkande, som framställts af herr Kobb. Jag gör det särskildt ur den synpunkten, att därigenom alla donationer skulle komma att öfverföras till klass II.

I Kungl. Maj:ts förslag har skattesatsen för donationer, som förut utgått med högst 6 %, ökat till ett maximum af 12 %, d. v. s. fördubblats. Bevillningsutskottet har gjort en kompromiss på det sättet, att det undantagit vissa slag af donationer och fört dem öfver till klass II, medan utskottet däremot låtit andra donationer kvarstå i klass III, med den nedsättning i skattesatsen, som Kungl. Maj:t föreslagit.

I den motion, jag väckt i detta afseende, har jag försökt göra gällande, att det är principiellt oriktigt att beskatta donationer efter samma synpunkter som enskildas arfsmedel. Jag skall icke här besvara kammaren med att upprepa de skäl jag anfört för den synpunkten, men jag vill påpeka, att i fråga om behandlingen af donationerna ha inom kammaren och utskottet mycket skiljaktiga meningar gjort sig gällande, och då jag i min motion väckt förslag om donationers undantagande från den lagstiftning, hvarom nu är fråga, på det att de med bibehållande under tiden af den gamla skatteskalen må nästkommande år upptagas till en grundlig behandling, så tror jag, att jag härmed anvisat den enda möjliga utvägen att förena de mycket skilda meningarna i frågan. Då emellertid efter det beslut Första kammaren fattat och med den ståndpunkt, som utskottet och reservanterna intagit, det torde vara lönlöst att framställa yrkande om bifall till motionen, så får jag, herr talman, för att göra det mesta möjliga för en nedsättning af stämpeln på donationer, anhålla att få förena mig i herr Kobbs yrkande.

Herr Lindhagen: Ja, herr talman, det är egentligen en besynnerlig historia med de här donationerna. Det har förr varit en gammal uppfattning, att donationer till allmännyttiga stiftelser skulle omhuldas. Därför ha de varit fria från vanlig skatt, och det äro de fortfarande. De ha fordom äfven i det närmaste varit fria från stämpelafgift. Man kan ju säga, att donationer äro synnerligen ägnade att böra uppmuntras af statsverket. Ty därmed främjas en hel mängd nyttiga ändamål, som staten dels ej alls tillgodoser och dels icke kan tillgodose, därför att de kräfva omtanke i det lilla. Det har varit en gauska stor frikostighet i Sverige just i detta afseende; en mängd anstalter för tillgodoseende af allmännyttiga ändamål ha vuxit upp på

Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

denna grund. Det bör därför för statsmakterna vara angeläget att icke vidtaga några åtgärder, på grund af hvilka enskilda skulle tveka i valet mellan att låta en större eller mindre del af sin förmögenhet gå till allmännyttiga ändamål i stället för att låta den gå till arvingarne med hela sitt belopp.

Nu inträffade emellertid, att 1894 skulle införas en skärpt arfsbeskattning, och då var det ingen, som förde dessa donationers talan; utan man resonerade som så, att de mest närskyllda skulle betala minst och de oskyllda mest. Med denna utgångspunkt var det ju klart, att donationer, det var oskyllda; och så kom det sig, utan att någon tänkte förnuftigt på saken, att dessa donationer, ifrån att hafva stått i den mest förmånliga ställningen, tvärt flyttades öfver i sämsta klass. Detta skedde som sagdt 1894; men sedan man så fått in dem i detta läge, är det nästan omöjligt att få dem tillbaka till en skälig ställning igen.

Nu har här i Kungl. Maj:ts förslag och i utskottets förslag föreslagits visserligen en modifikation, så att de icke skulle stå i den nya sämsta klassen; men i alla fall skall för dem betalas ännu mera än nu, och dock är hvad som redan nu betalas alldeles för mycket. 1900 väckte jag, äfvensom en ledamot af Första kammaren, motioner i den här frågan, för att få de gamla förhållandena återinförda, d. v. s. få det så ordnadt, att donationer icke skulle beskattas högre än efter klass I; men i den gemensamma voteringen föll detta förslag. Jag vet själf af erfarenhet, hvilka svårigheter, som kunna möta på grund af dessa stämpelbeskattningar; vid våra motioners afgifvande 1900 hade vi just i tanke de fria högskolorna, Göteborgs och Stockholms. Det är ju lätt att inse, huru svårt det är för dessa institutioner, som skola lefva af enskilda donationer, om detta tillflöde af inkomster på något sätt hämmas. Man har också märkt, huru denna arfsbeskattning kan ha till följd, att donatorer nu tveka mycket mera, än de förut gjorde, att testamentera något. De tycka, att det är onödigt att nödgas betala ett så stort belopp som nu 6 och framdeles 8 procent till staten; och de låta då hellre det hela gå till släktingarna.

Enligt herr Kobbs förslag blir det emellertid ej bättre, utan då blefve det till och med 12 %, ehuru visserligen endast på de högsta beloppen. Hela denna sak är försumpad och missvårdad och till det verkligt nyttiga har icke tagits någon hänsyn. Följden är, att man nu icke vet, hur man skall ställa sig till det här eländet — ty jag måste kalla det så — särskildt då situationen för närvarande är så ogynnsam här i kammaren. Jag skall därför, herr talman, icke göra något yrkande, och detta så mycket mindre, som det är mycket krångligt att få någon verklig öfverblick öfver saken i detta invecklade betänkande.

Jag ber att få tillägga, att, då man redan 1894 på detta underliga sätt ändrade bestämmelserna rörande donationer stick

i stäf mot hvad som var för landet nyttigt, man också tog sig före att föreskrifva, att gåfvor under lefvande lifvet skulle be-
läggas med viss beskattning; och det var ju ett lofligt syfte, ty man ville icke, att människor, genom att på förhand, medan de lefde, skänka bort af sin förmögenhet, skulle kringgå den nya lagen om arfsskatt. Men då följde af tanklöshet tyvärr donationerna också med. Och donatorer, som vilja skänka något medan de lefva, äro ännu färre än de, som äro benägna att testamentera något, och draga sig ännu mera att göra några donationer, då de veta, att afsevärda belopp af hvad de skänka skola gå till statsverket. Jag vill därför uttala den förhoppningen, att, när nu nästa eller något följande år den frågan kommer före, hvilken beskattning skall läggas på gåfvor, som göras i lefvande lifvet, det då måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke gåfvor till förmån för allmännyttiga ändamål måtte kunna bli helt och hållet befriade, allt naturligtvis under skäligen garantier, från den skatt, som 1894 pålades dem, så att man icke äfven i den punkten fortgår på samma väg som nu, och i likhet med reservanterna, Kungl. Maj:t och utskottet upphörligen ökar på, år efter år.

Jag har, herr talman, som sagdt, intet yrkande att göra; det skulle i alla fall icke blifva bifallet.

Sedan öfverläggningen härmed afslutats, framställde herr talmannen propositioner på dels godkännande af utskottets förslag till lydelse af rubriken, dels bifall till det af herr Byström under öfverläggningen framställda förslaget, och dels bifall till herr Kobbs under öfverläggningen gjorda yrkande; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, hvarefter, och sedan till kontraposition antagits herr Kobbs under öfverläggningen gjorda yrkande, uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som beträffande föredragna delen af 8 § i det uti punkten 1:o) af bevillningsutskottets betänkande nr 11 afsedda författningsförslaget godkänner utskottets förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Kobb under öfverläggningen framställda yrkandet.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpeleförordningen.

(Forts.)

Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

Omröstningen utföll med 73 ja, men 81 nej, hvadan kam-
maren bifallit det af herr Kobb under öfverläggningen fram-
ställda yrkandet.

Efter föredragning af *klass II, skatteskalan*, lämnades or-
det till

Herr Karlsson i Göteborg, som anförde: Herr talman,
mina herrar! På grund af den utgång, som voteringen fick rör-
ande tariffen i klass I, ber jag att här i klass II få yrka bifall
till den af mig m. fl. afgifna reservationen.

Vidare yttrades ej.

Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet god-
kände kammaren den skatteskala, som föreslagits i den af herr
Karlsson i Göteborg m. fl. afgifna reservationen.

Rubriken till klass III skulle enligt utskottets förslag lyda:

Klass III. För andel, som tillkommer annan arfvinge eller
testamentstagare än sådan, som omförmäles under klass I eller
klass II, så ock för andel, som är danaarf, utgör stämpelafgiften

Sedan rubriken upplästs, yttrade

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! På grund af
den utgång, som voteringen fick rörande rubriken i klass II, skall
jag be att få föreslå, att rubriken i klass III får följande lydelse:
»För andel, som tillkommer annan arfvinge än sådan, som om-
förmäles under klass I eller klass II, så ock för andel, som är
danaarf, utgör stämpelafgiften»

Vidare anfördes ej.

Herr talmannen framställde propositioner i ämnet, hvarefter
kammaren biföll herr Karlssons i Göteborg under öfverläggningen
gjorda yrkande.

Härefter föredrogs *klass III, skatteskalan*, hvarvid ordet
begärdes af

Herr Karlsson i Göteborg, som yttrade: Herr talman!
Jag skall på grund af de af kammaren förut fattade beslutet be
att få yrka bifall till den af mig m. fl. afgifna reservationen samt
afslag å utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej.

Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, godkände kammaren den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. i deras reservation föreslagna tariffen.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stämpelförordningen.

(Forts.)

Öfriga delar af § 8.

Godkändes.

§§ 3, 41 och 58.

Godkändes.

Ingressen, rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1:o) äfvensom de i punkten 5:o) vid a) och c) — i) omnämnda motionerna förklarades vara besvarade genom kammarens nu fattade beslut.

Punkterna 2:o) och 3:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

De i punkten 5:o) vid b) och k) omnämnda motionerna förklarades besvarade genom kammarens beslut öfver utskottets hemställan i punkten 3:o).

Punkten 4:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan *punkten 6:o)* föredragits, yttrade

Friherre Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Vid denna den sista punkten i utskottets utlåtande ha sex reservanter från denna kammare velat tillstyrka en riksdagsskrivelse i enlighet med den motion jag framlagt. Det är emellertid en punkt i mitt yrkande, som icke blifvit medtagen, af hvad skäl vet jag icke, och jag ber därför att först få beröra den saken för att sedan gå öfver till reservationen.

Mitt yrkande innefattar tvenne: dels att Kungl. Maj:t ville låta vidtaga erforderliga åtgärder, för att de medel, som beräknas inflyta på grund af arfsbeskattning, må upptagas såsom särskild post i riksstaten, och dels i hufvudsak reservationens kläm. Det första yrkandet, som jag framställt, rör således endast en liten bokföringsåtgärd. Nu brukar det i allmänhet vara så, att när

Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.

(Forts.)

någon reform föreslås, som är dyrbar eller svårgenomförd, så afslås den, om man kan torna upp tillräckliga skäl för afslaget, men här säger utskottet själf, att det är så kolossalt lätt att göra denna reform och därför vill icke utskottet vidtaga den. Utskottet säger nämligen, att man i de publikationer, som af finansdepartementet årligen utgifvas, kan få reda på stämpelmedlens belopp, med andra ord, herrar riksdagsmän skola i stället för att läsa i riksstaten gå till finansdepartementets publikationer för att finna dessa uppgifter. Nu undrar jag, om det icke vore bra mycket bekvämare, att man finge in dessa siffror i riksstaten, och om detta icke vore mycket bättre äfven af det skälet, att, när vi jämföra olika skatter med hvarandra, vi gärna skulle vilja ha arfsskattens belopp utsatt. Herrarna kunna gå till hvilket lands budget som helst, och herrarna skola finna däri upptagen för arfsskatten en särskild post i budgeten. Då borde vi väl också i svenska riksstaten ha det på samma sätt. Det synes mig, att det föreligger så pass starka skäl för denna lilla enkla reform, att vi borde kunna få fram den, och jag kan icke förstå, hvarför man på detta sätt vill undandölja arfsskattebeloppet i riksstaten. Jag kommer därför, herr talman, att yrka bifall till första punkten i min motion.

Hvad därefter beträffar själfva reservationen, ber jag att om densamma få säga några ord. Vi få ju i dessa dagar ofta höra, senast ifrån herr professor Trygger, högerledaren inom Första kammaren, att vänstern i allmänhet utgöres af »personer utan större intresse för det ekonomiska lifvet i vårt land.» Ja, mina herrar, när vi i allmänhet äro personer utan ekonomiskt intresse, så är det ganska egendomligt att höra en professor i nationalekonomi i Första kammaren säga, att denna hemställan är byggd på en fullt riktig ekonomisk princip, men hela högern går emot denna riktiga ekonomiska princip. Ja, det är verkligen så, att trots det att denne professor i nationalekonomi uttalat, att detta vore en fullt riktig ekonomisk princip, kunde han dock icke undvika, att den klassmedvetna politikern slutligen uppträdde inom honom själf, och som skäl för afslag anförde han, att detta skulle blifva en reduktionsfond, något som jag tycker är ett ganska egendomligt motiv.

Frågan är i själfva verket af den beskaffenhet, att den förtjänar att något närmare behandlas. Om det är en oomtvistligt riktig ekonomisk princip, som blifvit framförd, bör man icke affärda den på det sätt utskottet gör. Jag har frågat: Är det riktigt, att, när en höjning sker af arfsskatten till det belopp, som nu beslutats, de af denna skatt inflytande medlen förtäras under året, och jag har begärt att af utskottet på den frågan få ett svar, ja eller nej. Men hvad svarar utskottet? Jo, det säger: De förtäras under året. Men det var ju icke svar på min fråga. I stället för att vi skulle få en utredning, huruvida detta är lämpligt eller

icke, hänvisar utskottet till, att så faktiskt sker, och säger, att därför skall det fortfarande ske så. Jag tror, att detta är ett skäl, som icke är något skäl, utan man borde försökt att föra fram något motiv för sin ståndpunkt.

Jag ber härefter att med några ord få försöka klargöra det ekonomiska läget. Om vi uppskatta nationalförmögenheten i privat ägo i vårt land till cirka 8 miljarder kronor och afdraga 1 miljard, som utgöres af belopp under 3,000 kronor eller i medeltal 8- till 900 kronor, på grund af att på denna miljard afkastningen i regel konsumeras, och vi sedan taga 3,6 procent på återstoden, så gör det 252 miljoner; med andra ord, ett belopp af rundt 250 miljoner utgör den årliga afkastningen på det i privat ägo varande kapitalet. Af denna afkastning afsättes en del till kapitalbildning och en del konsumeras under året dels på grund af privat konsumtion och dels på grund af den beskattning till stat och kommun, som utgår på denna afkastning. Man kan då fråga sig: Hur pass stor är i själfva verket kapitalbildningen? Den utgöres dels af en del af detta belopp, 250 miljoner, afkastningen på den privata förmögenheten, dels af värden, som af arbete direkt framkallas och dels af värdestegring på i allmän ägo befintliga värden. Ar 1907 kom man genom beräkning af fastighets-taxeringens värde och insättningar i bank till en siffra af ungefär 350 miljoner. Om man härmed jämför de beräkningar öfver nationalförmögenheten, som förut äro gjorda, kommer man till att ungefär 300 miljoner om året utgör ökningen af vår nationalförmögenhet. Den summa, som det här är fråga om att uttaga genom arfsskatt, belöper sig till mellan 2 och 3 procent på detta belopp. När man betänker, att de belopp, som arfsskatten årligen inbring, skulle direkt konsumeras, kunde man möjligen bli betänksam att gå med på en ytterligare ökning af densamma. Men när jag för min del står på den ståndpunkten, att arfsskatten innebär en fullt rättvis åtgärd, så gäller det endast att se till, att de *ekonomiska* principerna icke bli förskjutna. Det måste nämligen häfdas, att kapitaltillgången inom landet böra vi hushålla med lika noggrant som någonsin med folkkraften i landet.

Här har i dag i ett mycket egendomligt sammanhang, ja, jag må säga rent af i ett kuriöst sammanhang talet om äktenskapsfrekvensen varit framme, nämligen i samband med frågan om kvinnornas politiska rösträtt. Jag hade verkligen icke tänkt, att man i denna egendomliga belysning skulle ställa ett af våra allvarligaste problem, den sjunkande äktenskapsfrekvensen. I stället borde man veta, att det är frågan om tillgång på kapital och möjlighet till arbetstillfälle, som i själfva verket konstituerar den sjunkande äktenskapsfrekvensen. Därför menar jag, att vi borde vara synnerligen angelägna om att hushålla med vårt nationalkapital.

Härtill har jag ytterligare ett par skäl, som jag ber att få anföra.

Om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af stäm-förelöfningen.

(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af 3,
8, 41 och 58
§§ af stäm-
pelförordnin-
gen.*

(Forts.)

Från år 1890 till år 1909 har i medeltal statens årliga lånebehof varit 14 miljoner kronor, och vi torde för närvarande för hela landets behof låna in från utlandet ungefär 50 miljoner kronor om året. Då böra vi betänka, huruvida det icke vore skäl i, att när vi taga af landets kapital en viss del, icke låta denna afses till att betala den gamla statskulden, ty annuiterna på densamma böra gå från de företag, till hvilka upplåningen skett, utan i stället till att minska behovet af ny upplåning.

Och en annan synpunkt, mina herrar, som icke varit framförd i debatten här, är denna: Hvarifrån skola vi småningom taga inkomster till bestridande af statens utgifter? Det kan icke hjälpas, att vi undan för undan drifvas därhän, att staten måste skaffa sig inkomstgifvande verk, verk hvarifrån staten kan få medel till sina utgifter. Under dessa förhållanden bör staten se sig om, hvar den kan få kapital på lämpligaste sätt. När det öfverensstämmer med en fullt ekonomisk princip, att arfsskatte-medlen icke förbrukas under året, är det också tydligt, att vi böra använda dem för det behof, som snart och omedelbart framställer sig, att skaffa staten nya inkomstkällor i produktiva företag.

Herr Wijk har emellertid gentemot mig anført, att ha vi väl en gång beslutat skatten, och den gått till Kungl. Maj:t, så ger Kungl. Maj:t den icke tillbaka. Men jag skulle då vilja säga, att, enligt hvad såväl herr Wijk själf som äfven herr finansministern omnämnt, så ökas ju skattebeloppet årligen på grund af nationalförmögenhetens stegring. Sålunda, det absoluta beloppet, som utgår i skatt, ökas, och följaktligen blir det möjligt att sätta en verklig gräns. Dessutom ha vi ju alltid den möjligheten att tillgripa, att minska utgifterna.

Ja, herr talman, jag har velat säga dessa ord, trots att natttimmen tydligen ger sig tillkänna, därför, att det helt enkelt är nödvändigt, att vi få så stort intresse som möjligt för dessa ekonomiska frågor. Om vi i Andra kammaren icke göra klart för oss betydelsen af kapitalets rätta funktion i samhället och den rätta ekonomiska hushållningen därmed, så är jag rädd för att vi icke kunna få den verkligt ingående sakbehandlingen af frågorna.

Slutligen, herr talman, ber jag att få uttrycka ett mycket lifligt beklagande af att det så ofta sker, att dessa viktiga ekonomiska frågor behandlas på en tid, då kammaren helst vill gå hem och lägga sig.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Vennersten: Herr talman! Jag skall be att först, med hänvisning till utskottets motivering på sid. 22, få yrka afslag på friherre Palmstiernas motion i denna del.

Vidare ber jag med anledning af det af reservanterna framställda skrifvelseförslaget få säga, att jag, på de skäl jag redan förut i afton haft tillfälle anföra, icke anser det vara lämpligt att för det närvarande skrifva till Kungl. Maj:t i sådant syfte.

Friherre Palmstierna säger nu, att om staten skall skaffa sig ökade inkomster för att täcka sina utgifter, så bör staten sätta i gång gifvande verk och härtill skulle arfskattemedel användas. För min del tror jag icke, att det är riktigt, att man öfverför kapital från de enskilda företagen till staten, ty det räntar sig bättre för den enskilde, och jag har förut i kväll framhållit som min åsikt, att det skulle vara mycket olyckligt, om vi sloge in på en väg, som ledde till, att den enskilde för att fylla statens behof lånade upp kapital mot en ränta, som vore dubbelt så hög, som den staten betalar för sina lån. Jag anser, att vi böra snarare gå den motsatta vägen och skaffa oss billigt kapital för att tillhandahålla det åt den allmänna rörelsen.

Med hänvisning till detta ber jag, herr talman, att få yrka afslag på reservanternas förslag, och bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de därunder framställda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 7:o).

Lades till handlingarna.

§ 2.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 15, med anledning af en inom kammaren väckt motion nr 33 angående tjänsteårsberäkning för länsjägmästare.

Ang. tjänsteårsberäkning för länsjägmästare.

I sammanhang härmed föredrogs Första kammarens protokollsutdrag, nr 181, med delgifning af kammarens beslut vid föredragning af dess tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, med anledning af en inom kammaren väckt motion, nr 5, angående tjänsteårsberäkning för länsjägmästare, enligt hvilket protokollsutdrag Första kammaren bifallit en af kammarens ifrågavarande utskott gjord hemställan af enahanda innehåll som den af Andra kammarens ofvannämnda tillfälliga utskott afgifna, dock med den ändring i afseende på motiveringen, att det å sid. 5 i det tryckta utlåtandet förekommande stycke, som började med orden »Därest länsjägmästarna få räkna», utelämnats.

Ang. tjänste-
årsberäkning
för länsjäg-
mästare
(Forts.)

Ordet begärdes af

Herr Svensson i Skyllberg, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få framställa det yrkande, att Andra kammaren benäget ville biträda det beslut, hvartill fjärde tillfälliga utskottet kommit, men med samma motivering som Första kammaren för sin del antagit, och således ur utskottets motivering utesluta samma stycke, som blifvit uteslutet af Första kammaren i dess tillfälliga utskotts motivering.

Vidare anförde:

Friherre Palmstierna: Herr talman! Då jag har den öfvertygelsen, att Kungl. Maj:t under alla förhållanden kommer att taga hänsyn till hvad som är framhållet i denna punkt, ber jag, för att något beslut må komma att fattas vid innevarande års riksdag, att å utskottets vägnar få instämma i det yrkande, som framställts af herr Svensson i Skyllberg.

Öfverläggningen var härmed slutad.

Kammaren biföll det af herr Svensson i Skyllberg under öfverläggningen gjorda yrkandet.

§ 3.

Till behandling upptogs slutligen statsutskottets utlåtande nr 6, angående reglering af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Ang. post-
verket.

Punkten 1:o) angående postverket.

I den till Riksdagen den 15 januari innevarande år aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade, under åberopande af det propositionen bilagda statsrådsprotokollet öfver civildepartementsärenden den 14 i samma månad, Kungl. Maj:t under sjätte hufvudtiteln i punkten 1 föreslagit, att Riksdagen måtte, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet föreslagna ändringarna i postverkets utgiftsstat, bestämma postverkets anslag för år 1911, förslagsvis, till 21,690,000 kronor, att utgå direkt af postmedlen, hvarigenom anslaget till postverket skulle höjas med 625,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehafat en inom Andra kammaren af herr Thylander väckt motion, nr 46, däri hemställts, att Riksdagen med godkännande af i motionen angifven tolkning af § 3, andra stycket, i de till aflöningsregle-

mentet för tjänstemän vid postverket den 27 augusti 1909 hörande öfvergångsbestämmelser, om hvilken generalpoststyrelsen i sitt förslag till postverkets utgiftsstater för år 1911 gjort hemställan, måtte besluta att för tillämpning af denna tolkning fastställa aflöningarne till postverkets tjänstemän af högre grad under år 1911 till 106,200 kronor högre belopp än af Kungl. Maj:t föreslagits eller sålunda till 4,842,800 kronor i stället för 4,736,600 kronor.

Ang. post-
verket.
(Forts.)

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen måtte, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 14 januari 1910 föreslagna ändringarna i postverkets utgiftsstater, bestämma postverkets anslag för år 1911, förslagsvis, till 21,690,000 kronor att utgå direkt af postmedlen, hvarigenom anslaget till postverket komme att höjas med 625,000 kronor; samt

b) att herr Thylanders ofvan omförmälda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid punkten funnos emellertid fogade reservationer:

af herrar friherre *J. G. Beck-Friis*, *Starbäck* och *Byström*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 14 januari 1910 föreslagna ändringar i postverkets utgiftsstater, och med anledning af herr Thylanders ofvannämnda motion, bestämma postverkets anslag för år 1911 förslagsvis till 21,763,700 kronor, att utgå direkt af postmedel, hvarigenom anslaget till postverket komme att höjas med 698,700 kronor; samt

af herr *Rydén*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Starbäck, som yttrade: Ja, herr talman! Det är ju egentligen icke någon treflig uppgift att börja yttra sig, när det gäller en sådan här tjock lunta, som vi så här dags och inför redan glest besatta bänkar ha framför oss. Det är så mycket mera obehagligt, som den reservation, som jag tillsammans med en kamrat från Första kammaren och en från Andra kammaren fogat till denna punkt, enligt min mening berör en synnerligen viktig principfråga. Men det finnes ju ingen annan råd än att taga herrarnas uppmärksamhet i anspråk så litet som möjligt, i för-

Ang. post-
verket.
(Forts.)

hoppning att herrarna bifalla motionen. Ty jag vill säga, att detta vore synnerligen praktiskt, och jag tror, att det mest talande skäl, som i denna stund kan anföras till förmån för detta yrkande, är, att, om vi taga det, så blir det gemensam votering, och då få vi härigenom afgjort, hvem som till sist skall få rätt, reservanterna eller utskottet. Men börja vi här inaugurerera en längre debatt, så blir det kanske också gemensam votering, men — debatten blir desto längre, och vi få följaktligen sitta kvar desto längre.

Saken gäller nu ett anslag till postexpeditörerna, som enligt ett aflöningsreglemente anse, att de böra få sig tillerkändt en löneförhöjning, hvilken mening framburits i en motion af herr Thylander.

Första kammaren har i dag delat utskottets uppfattning, såsom utskottet uttryckt denna på sid. 5: »Utskottet vill ej förneka, att ifrågavarande stadga i öfvergångsbestämmelserna möjligen kan gifva rum för olika tolkningar, men anser det ej tillkomma Riksdagen att till afgörande upptaga frågan härom, hvadan utskottet icke kan biträda motionärens förevarande framställning». Det vill med andra ord säga: Riksdagen skall med afseende på ett aflöningsreglemente, som Riksdagen antog förra året, säga, att vi vilja icke bestämma, hvad som menas med detta aflöningsreglemente, utan de, som ha något med detta att göra, få begynna en process och få gå till regeringsrätten, som skall afgöra frågan. — Om då regeringsrätten säger: Ja, mina herrar, ni ha rätt, ni skola få edra pengar; ja, då skall frågan gå tillbaka till Riksdagen. Då förefaller det mig, som om Riksdagen då icke gärna kan säga något, utan får bevilja medel, det vill säga realiter blir det så, att regeringsrätten dömer Riksdagen att bevilja det anslag, som här i år föreslås. Jag kan emellertid för min del icke alls förstå, att det är lämpligt, att Riksdagen intar en sådan ståndpunkt.

Historien är i själfva verket mycket lång och ganska svår, men jag vill icke här läsa upp de olika paragraferna i aflöningsreglementet, utan endast konstatera det faktum, att baron Beck-Friis i Första kammaren och jag, som haft äran att sitta i den kommitté, som afgaf det förslag till aflöningsreglemente, hvilket Kungl. Maj:t upptog i sin proposition till Riksdagen förra året, och som då af Riksdagen antogs, vi ha bägge två, liksom de två öfriga medlemmarna af denna kommitté alldeles samma åsikt om hvad som menas med detta reglemente. Det borde under sådana omständigheter efter hvad det förefaller mig vara ganska naturligt, att Riksdagen går in på, att bevilja det anslag här är fråga om, och jag skall icke trötta kammaren med några längre haranger, utan endast, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till den vid frågan fogade reservationen.

Vidare anförde:

*Ang. post-
verket.
(Forts.)*

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Herr talman! Ja, som den siste ärade talaren sade, är det verkligen mycket svårt att fatta sig kort om denna sak, därest den skall göras begriplig.

Här är fråga om, huruvida Kungl. Maj:t tydt en öfvergångsbestämmelse i ett aflöningsreglemente rätt eller icke. Motionären säger, att Kungl. Maj:t tydt den oriktigt och beräknar den höjning i budgeten, som skulle bli en följd af att vissa tjänstemän tillerkändes den förmån, hvartill motionären anser dem berättigade, enligt den tolkning han förfäktar, till 106,200 kronor, hvilket dock icke är riktigt; den skulle uppgå till omkring 73,000 kronor. Den förmån dessa tjänstemän enligt motionärens tolkning skulle få är den, att de i aflöningshänseende skulle få räkna sig till godo viss del af den tid, som de varit extra ordinarie, men detta icke blott, såsom Kungl. Maj:t ansett, vid öfvergången till ny stat utan allt framgent under hela sin tjänstetid. Nu erkänner jag mycket villigt, att formuleringen är oklar, och att den kan lämna rum för olika tydningar. Jag har emellertid tolkat bestämmelsen såsom jag gjort, just på den grund, att det här är fråga om en öfvergångsbestämmelse, om hvilken den kommitté, hvori herr Starbäck bland andra var ledamot, yttrat sig på ungefär detta sätt: Härmed få vi till Kungl. Maj:ts bedömande framlägga, huru förfaras skall vid öfvergången till den nya staten. Det är således hvad som skall iakttagas vid öfvergången till den nya staten. Om nu verkligen några stadganden i dessa öfvergångsbestämmelser afsetts att gälla längre, anser jag, att detta antingen tydligt borde framgå af deras innehåll eller ock särskildt hafva utsagts. Så är också förhållandet med afseende å alla andra här inryckta bestämmelser, som äro afsedda att sträcka sig längre framåt. Men så är icke förhållandet här. Man måste på grund häraf antaga, att i nu afsedda bestämmelse blott är fråga om hvilka fördelar skola tillkomma tjänstemännen vid öfvergången till den nya lönestaten. Härtill kommer, att, om meningen verkligen hade varit att lämna dessa tjänstemän den förmån, hvarom här är fråga, eller att de, i stället för att vänta sin laga tid från det de fått sin begynnelselönen tills de få ålderstillägg, skulle få ålderstillägg redan följande år eller två år därefter, borde väl detta någon gång under frågans behandling hos regeringen och i Riksdagen hafva utsagts. Herr Starbäck sade, att han och friherre Beck-Friis inom kommittén ansett, att dylika förmåner skulle tillkomma dessa tjänstemän. Jag har gått igenom alla handlingar, men icke någonstädes lyckats finna något uttalande om, att man afsett detta. Därför har jag trott, att kommittén verkligen afsett detsamma, som jag afsåg, när jag framlade propositionen för Riksdagen.

Ang. post-
verket.
(Forts.)

Nu säger herr Starbäck, att det skulle vara mycket olämpligt, om detta ärende skulle komma inför regeringsrätten, ty då kunde regeringsrätten komma att döma Riksdagen. Men om dessa tjänstemän få rätt hos regeringsrätten, så är det icke Riksdagen, som dömes att utbetala beloppet, utan det blir väl Kungl. Maj:t, som får finna sig i att ge order till statskontoret, att pengarna skola utbetalas. Så går det till när kronan dömes, och jag tror, att det är bättre, att saken får på detta sätt utageras. Jag vågar naturligtvis icke uttala mig om, huru regeringsrättens dom skulle utfalla, ty jag medgifver villigt, att formuleringen icke är lycklig. På samma gång vill jag dock framhålla, att motionären och reservanterna egentligen icke hafva annat att stödja sig på för sin uppfattning, än att det i öfvergångsbestämmelsen säges, att den afsedda förmånen skall gälla i fråga om begynnelseaflöning »och aflöningsförhöjning». Men detta beror, enligt mitt förmenande, endast därpå att det i detta moment är fråga om personer, som vid öfvergång till den nya staten äro dels ordinarie och dels extra ordinarie. Är det nu så, att de utnämnts till ny tjänst vid öfvergången, är det fråga om begynnelseaflöning, men är det åter så, att de utnämnts förut, är det fråga om aflöningsförhöjning.

Jag kan därför icke finna att formuleringen ger något stöd för motionärens uppfattning.

Herr Rydén: Då jag låtit anteckna mig som reservant vid denna punkt, skall jag be att få angifva min ståndpunkt till den föreliggande frågan.

Jag anser för min del, att motionären tolkat denna öfvergångsbestämmelse riktigt och kan icke fatta, att någon annan ståndpunkt kan vara möjlig, än den motionären intagit. Men inom utskottet var ställningen den, att de flesta af de personer, som i fjol sutto på den afdelning, som behandlade denna fråga, och som följaktligen bättre än jag varit i tillfälle att på ett förberedande stadium sätta sig in i densamma, hade den uppfattningen, att det vore bättre att få saken pröfvad af regeringsrätten. Samma uppfattning häfdas ock af framstående jurister, enligt utlåtanden, som refererades inom utskottet. Jag ville därför icke motsätta mig, att Riksdagen gick den vägen och tycker, att äfven de andra borde kunnat gå med härfpå. Om frågan hänskjutes till regeringsrätten, blir det den, som får afgöra saken. Frågan om tolkning af ett reglemente är icke en fråga, som lämpligast slites på den gemensamma voteringens väg, utan snarare en ren domstolsfråga. Under sådana förhållanden har jag ansett mig icke böra motsätta mig utskottets yrkande, dock sker detta under uttryckligt betonde af att jag anser tolkningen af de omtvistade reglementsbestämmelserna böra vara i öfverensstämmelse med motionärens.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag kan icke förmoda annat, än att det, om regeringen gifver order till statskontoret att utbetala penningarna, blir Riksdagen, som tillser, att dessa medel riktigt utbetalas, hvarför det alltså är Riksdagen, som i sista hand blir dömd att betala dessa medel.

Herr statsrådet kom nu in på tolkningsfrågan, och det torde vara nödvändigt att något bemöta honom. Det finnes i denna § två stycken: i det ena talas om begynnelseaflöning, i det andra om begynnelseaflöning och löneförhöjning. Se vi på, hvad som enligt aflöningsreglementet menas med aflöningsförhöjning, när det icke gäller ett öfvergångsstadgande, finna vi, att det står i § 3: »För erhållande af aflöningsförhöjning efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning gälla såsom allmänna villkor.» Med löneförhöjning menas således ålderstillägg. Det är därför högst märkvärdigt, att man skall kunna tolka bestämmelsen på mer än ett sätt, då med afseende på alla andra tjänstemän i öfvergångsstadganden endast är taladt om begynnelseaflöning, men när vi återkomma till postexpeditörerna, det talas både om aflöning och aflöningsförhöjning.

Det finnes dessutom en annan sak, som här talar för den mening, för hvilken jag gjort mig till tolk. Det står nämligen med afseende på de ordinarie tjänstemännen: »Den som vid 1909 års slut innehar ordinarie tjänst i generalpoststyrelsen och med 1910 års början tillträder befattning, tillhörande den i § 1 omförmälda femte gruppen, må i fråga om begynnelseaflöningen vid sådant tillträde räkna sig tillgodo så stor del af tiden» etc., men det står icke »vid sådant tillträde», när det gäller de extra ordinarie tjänstemännen, utan då är det utelämnadt, och så står det i fråga om begynnelseaflöning och aflöningsförhöjning. Det är högst märkvärdigt och beklagligt, att Kungl. Maj:t och Riksdagen tillsammans hafva satt ihop ett aflöningsreglemente, som man icke kan blifva klok på. Och jag kan för min del icke säga annat, än att jag har en så utomordentligt konstig begåfning i detta fall, att jag anser aflöningsreglementets formulering fullständigt solklar. Men det är icke första gången, som jag har en annan mening än Kungl. Maj:t, och jag antager, att jag kommer att förlora i omröstningen i kammaren äfven i kväll, men vidhåller dock mitt yrkande.

Herr Sjö: I olikhet med föregående talare vill jag hoppas och därom vara viss, att staten icke skall behöfva betala något i detta hänseende, för den händelse man afslår den ingifna motionen.

Med stöd af det yttrande, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss haft, och under åberopande af det samma ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. post-
verket.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen proposition först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till den vid punkten af friherre J. G. Beck-Friis m. fl. afgifna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid af herr Starbäck, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten af friherre J. G. Beck-Friis m. fl. afgifna reservationen.

Voteringen utvisade 91 ja mot 46 nej; vid hvilken utgång kammaren bifallit utskottets hemställan.

Ang. telegraf-
verket.

Punkten 2:o), angående telegrafverket.

Mom. a).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *mom. b)* angående beräkningen af telegrafverkets utgiftsstaten gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr Persson i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Under denna punkt begäres af den här uppförda summan, 13,020,000 kronor, äfven ett anslag till telegrafverkets verkstad, hvilket står omnämndt i den kungliga propositionen. Jag har icke kunnat låta denna punkt gå förbi utan att med några ord beröra verkstaden och anslaget till densamma. Saken är den, att för ett par år sedan — det var år 1907 — anskaffades af telegrafverket en ny verkstadslokal vid Henriksborg och där ingångsattes en verkstad. Kostnaderna för iordningställande af lokalerna uppgingo första året till omkring 100,000 kronor och hyran var 24,000 kronor per år. Man motiverade denna utvidgning af telegrafverkets verksamhet med att verket låg efter med omkring 3,000 apparater, som behöfde göras. Verkstaden vid

Henriksborg sattes i gång, dyrbara maskiner insattes, och man forcerade arbetet, i det man dels intog ett mycket stort antal nya arbetare och dels arbetade på öfvertid under fyra månaders tid på sommaren, hvilket naturligtvis blef dyrt. Sedan detta var gjordt, och arbetet fortskridit en tid, visade det sig att tillverkningen väsentligen öfverskridit hvad behovet kräfde, och detta äfven därför att man beställt en del apparater från annat håll, nämligen från L. M. Ericsson. Resultatet blef, att det ena tiotalet arbetare afskedades efter det andra; de uppgingo till hundratal, och det hjälpte icke ändå, utan man nödgades afknappa arbetstiden rätt väsentligt. Och slutresultatet af det hela har blifvit, att ifrågavarande dyrbart omändrade och dyrbart inredda verkstad vid Henriksborg nu står obegagnad och tom, det vill säga tom utom i fråga om de maskiner, som där finnas insatta.

*Ang. telegraf-
verket.
(Forts.)*

Jag har velat påpeka detta förhållande därför, att det utgör ett påtagligt bevis för planlösheten af ledningen af ifrågavarande arbete, hvarför det icke bör få passera oanmärkt, särskildt som med detsamma voro förenade synnerligen stora kostnader och dessutom synnerligen stora obehag för de arbetare, som för kort tid intogos och sedan utan vidare entledigades.

Medan jag har ordet, ber jag äfven att få betona en annan sak, som finnes i den kungliga propositionen och som jag finner synnerligen märkvärdig. Den förekommer i en följande punkt, men jag använder mig af ordet, medan jag har det. Telegrafstyrelsen motiverar nämligen sin begäran om 100,000 kronor, som den begär för byggande af hus i kvarteret Jericho, därmed, att grunden blef så dyr, på grund af att i Stockholm under år 1908 icke utfördes något byggnadsarbete, hvarför man ej kunde få sälja sanden från tomten eller afyttra de gamla byggnaderna, och dock är det, efter hvad statistiska kontoret meddeiat, ett faktum, att detta år anmäldes till afsyning icke mindre än 56 hus.

Jag har velat påpeka detta förhållande, därför att jag anser det oriktigt att komma med uppgifter, som icke öfverensstämma med verkliga förhållandet. Jag ber också att få framhålla en annan sak. Telegrafstyrelsen anför äfven som ett skäl, att entreprenörerna för uppförande af byggnaderna begärt en större summa än telegrafstyrelsen beräknat, samt förklarar detta med att anbuden infordrades under 1909 just under den månad, då storstrejken var under planerande, och att entreprenörerna måste taga hänsyn till detta. Det förvånar mig, att på detta sätt storstrejken kunnat inverka på beräkningarne rörande ett arbete, som skulle påbörjas och vara färdigt långt sedan storstrejken måste vara slut. Det förefaller mig som om lockouten med efterföljande strejk kom ganska behagligt för telegrafstyrelsen, ty därigenom fick den en förevändning att låta verkstadspersonalen stå utanför verket och anledning att förklara, att det icke fanns

Ang. telegrafverket. något arbete att sköta på verkstaden. Detta var både hänsyns-
 löst mot arbetarne och i öfrigt ett oriktigt förfarande.

(Forts.)

Jag har icke något yrkande att framställa utan anser mig böra låta bero vid hvad jag anført. Men jag har ansett det lämpligt att påpeka de oriktigheter, som begåtts.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. c.).

Hvad utskottet hemställt blef af kammaren bifallet.

Mom. d.).

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 25, hade herr *Nilson* i Örebro föreslagit, att Riksdagen måtte, på sätt af telegrafstyrelsen i en hos Kungl. Maj:t gjord framställning föreslagits, medgifva, att de vid den nya statens ikraftträdande den 1 januari 1908 vid telegrafverket anställda ordinarie och extra ordinarie tjänstemän vid linjedistriktet, trafikdistriktet och stationerna skulle, i den mån styrelsen funne dem böra komma i åtnjutande af en dylik förmån, i fråga om begynnelseaflöning och aflöningsförhöjning såsom linjeingenjör, assistent, telegrafist och interurbantelefonist eller stationsbiträde, få räkna sig till godo så stor del af tiden för tjänstgöringen såsom extra ordinarie i motsvarande befattningar, som öfversköte fem år.

I förevarande moment hemställde utskottet, att omförmälda motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade dock afgifvits af herrar friherre *C. H. Falkenberg*, greve *F. T. C. von Rosen*, *Starbäck* och *Nilson* i Örebro, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte på sätt af telegrafstyrelsen i en hos Kungl. Maj:t gjord framställning föreslagits, medgifva, att de vid den nya statens ikraftträdande den 1 januari 1908 vid telegrafverket anställda ordinarie och extra ordinarie tjänstemän vid linjedistriktet, trafikdistriktet och stationerna finge, i den mån styrelsen funne dem böra komma i åtnjutande af en dylik förmån, i fråga om begynnelseaflöning och aflöningsförhöjning såsom assistent, telegrafist och interurbantelefonist eller stationsbiträde, räkna sig till godo så stor del af tiden för tjänstgöringen såsom extra ordinarie i motsvarande befattningar, som öfversköte fem år.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Nilson i Örebro yttrade: Det är naturligtvis icke möjligt för mig att vid ett sådant tillfälle som detta, då alla kammarens ledamöter vilja betyga kammarens högt ärade talman sin lyckönskan med anledning af inträdandet af det betydelsefulla skede i hans lif, hvarom klockans tolf slag nyss erinrat oss, kunna vänta mig någon synnerligt stor uppmärksamhet för det ärende, som nu föredragits och för de synpunkter, som jag rörande detta vill framhålla. Därför tillåter jag mig att under det denna defileringsinför talmannen försiggår iakttaga tystnadens vältalighet för att sedan återgå till den föredragna punkten.

Ang. telegraf-
verket.
(Forts.)

Den motion, hvarom här är fråga, var äfven förlidet år ehuru i blygsammare omfattning underställd Riksdagens pröfning. Statsutskottet ansåg då förslaget med hänsyn till inom telegrafverket rådande särskilda förhållandena vara värdt beaktande, men ansåg sig icke kunna med hänsyn till de konsekvenser, som ett bifall till motionen skulle medföra och de kostnader, som därigenom skulle drabba statsverket, på endast den utredning, som vore lämnad i motionen, förorda detsamma. För dessa skäl ansåg jag mig då, som jag i min motion sagt, böra böja mig, och detta desto mera som statsutskottet, vid den tidpunkt då ärendet förekom till afgörande, icke hade behandlat Kungl. Maj:ts förslag rörande poststaten. Kungl. Maj:t hade nämligen med afseende på poststaten föreslagit, att den, som före 1908 års utgång hade antagits till extra ordinarie tjänsteman i generalpoststyrelsen eller extra ordinarie postexpeditör, skulle vid befordran till ordinarie med afseende å begynnelselönen och löneförhöjning få räkna sig tillgodo så stor del af den tid, han tjänstgjort som extra ordinarie, som öfversköte fem år. Det stod då alldeles klart för mig, att statsutskottet ej genom att tillstyrka bifall till min motion ville binda sin handlingsfrihet med afseende på poststaten.

Hvad jag först anser mig böra slå fast är, att statsutskott och Riksdag vidgått, att inom telegrafverket förefinnas särskilda förhållanden med afseende på lönetursrätt, och att mitt förslag för den skull var värdt beaktande.

Men så var det konsekvenserna och osäkerheten med afseende på den förebragta motiveringen, som stodo i vägen. Sedan emellertid Riksdagen förlidet år på statsutskottets enhälliga tillstyrkande och utan meningsskiljaktighet antagit det af mig refererade förslaget angående poststaten, synes mig, att statsutskottets farhågor för konsekvenserna förlorat sin betydelse. Principen var dessutom i afseende på telegrafverket i viss mån redan förut tillämpad; härtill kommer jag kanhända sedan. Den fullständiga utredning, som statsutskottet i fjol saknade, har telegrafverket nu gjort, och hos Kungl. Maj:t gjort den hemställan, som jag sedermera, då Kungl. Maj:t icke velat biträda telegrafstyrelsens förslag, har upptagit som min motion.

Ang. telegraf-
verket.
(Forts.)

Hvad som i fjol ansågs vara förenligt med billighet och rättvisa med afseende på poststaten synes mig icke mindre vara det med afseende på telegrafisterna, och särskildt vill jag understryka, att Riksdagen tog det af mig refererade förslaget rörande poststaten med öppen blick för de kraf i detta hänseende, som kunde komma från telegrafverket. Väl är det sant, att dessa stater antogos i sammanhang med den nya löneregleringen, men denna omständighet bör väl icke tillmätas alltför stor betydelse. Jag medger, att det är bättre, att sådana förhållanden, som dem jag vidrört, regleras i samband med själftva statens fastställande, men kan man påvisa, att orättvisor föreligga, så böra de enligt min uppfattning under alla förhållanden afhjälpas. Med de exceptionella förhållanden, som med afseende på lönetursrätt för äldre telegrafister föreligga, synas mig alla skäl tala för, att man bör bringa rättvisa åt dem; om denna än kommer sent, så är det dock bättre, än om den aldrig skulle komma. Jag instämmer med en ärad talare, som under förmiddagen yttrade sig i fråga om den provisoriska löneregleringen. Han sade: finns det befogad rätt till klagan, då bör hjälp bringas.

Huru förhåller det sig då med telegrafistpersonalen? Jo, det skall jag söka visa. På grund af den på 1880-talet rådande osäkerheten med afseende på telegrafverkets utvecklingsmöjligheter i täflan med telefonen, så antogos högst få telegrafister på ordinarie stat. På sidan 38 i statsverkspropositionen finna herrarna en tabell med i det hänseendet upplysande siffror. Under tioårsperioden 1893—1902 antogos 258 extra ordinarie telegrafister, men under samma tid befordrades till ordinarie 57. Det är sålunda uppenbart, att de extra ordinarie kommit att utgöra ett oproportionerligt stort antal i förhållande till de ordinarie.

När man kom till insikt om, att ingen fara från telefonens sida hotade för telegrafens utveckling, har man reglerat befordringsförhållandena så, att för den yngre personalen äro de nu fullt normala, men en del af de äldre, som ha gått som extra ordinarie i femton till aderton år, lida alltfört af de missförhållanden, som 1880-talets försiktighetspolitik i detta fall förde med sig. Denna politik hade mycket goda skäl för sig, men jag anser det icke förenligt med billighet och rättvisa, att en del af telegrafisterna skulle få sitta emellan för densamma. Under åren 1893—1902 har enligt upplysningar, som kommit mig till handa från allra tillförlitligaste håll, telegrafstyrelsen inbesparat 184,620 kronor därigenom, att telegrafisterna en så oskäligt lång tid fått gå som extra ordinarie.

Nu antager jag, att såväl föredragande departementschefen som statsutskottet skola säga, att vid den reglering af telegrafstaten, som skedde 1907, äfven dessa förhållanden bort beaktas.

Äfven jag kan hålla med om detta. Men om man uppmärksamt läser igenom kommittébetänkandet, så måste man komma till den öfvertygelsen, att så icke skett. Däremot vill jag erinra, att det äger sin riktighet hvad jag i motionen anført, nämligen att i 1902 års stat för telegrafverket bestämdes, att tjänstemän i telegrafverket ägde att för erhållande af ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, som förflutit från hans tillträde till befattning på grund af ändrade förhållanden till följd af verkets omorganisation med anledning af telefontätets tillkomst. Alltså har principen i visst fall tillämpats inom telegrafverket. Den anförda bestämmelsen har emellertid tillämpats på så sätt, att telegrafist, som förordnats till tjänstgöring vid telefonen, har fått för ålderstilläggs erhållande räkna sig till godo hela den tid, som hon haft förordnande vid telefonen, äfven om den tid, som hon tjänstgjort i telegrafverket, varit vida kortare än en kamrats, som oafbrutet under kanske 10 eller 15 års längre tid stått som extra ordinarie telegrafist. Då kan man fråga: hvarför skall tjänstgöringen vid telefonen berättiga till en så betydande förmån i löneturshänseende i jämförelse med tjänstgöringen vid telegrafen? Om en person tjänstgör vid telefonen i 10 år, så får hon räkna sig alla dessa år till godo i löneturshänseende, men om hon tjänstgör som extra ordinarie i 20 år vid telegrafen, så får hon icke räkna ett enda af dessa år, då det är fråga om lönetursförhållanden. Det är dessa omständigheter, som synas mig påkalla en af billighet och rättvisa förestafvad ändring, och jag konstaterar med en viss tillfredsställelse, att statsutskottet icke på något sätt ingått på ett bemötande af detta af mig anförda skäl. Detta helt visst emedan det ej varit möjligt.

Jag ber till slut att få erinra om, att de kostnader, som ett bifall till min reservation skulle medföra, uppgå till 26,220 kronor för år 1911, men att de skulle år efter år sjunka, så att den ökade kostnaden år 1915 endast skulle utgöra 470 kronor. Då torde någon invända, att, när kostnaden icke blir större, hela saken är af mindre betydelse, och att därför de ifrågavarande tjänstemännen ju lika gärna kunna få vänta. Mot det vill jag i min ordning invända, att frågan visserligen för staten har mindre betydelse, men att den för dessa tjänstemän, som ha bakom sig en så lång tid, då de gått såsom extra ordinarie med små inkomster, kan vara af ganska stor betydelse.

På grund häraf ställer jag till kammaren en mycket vördsam vädjan att behjerta dessa statstjänares förhållanden och genom ett bifall till den af friherre Falkenberg m. fl. afgifna reservationen ådagalägga, att kammaren också vill tillmötesgå deras enligt min mening mycket rättvisa kraf, och jag hoppas, att kammaren gör detta helst utan votering, då det ju icke kan vara synnerligen angenämt, att kammaren, så fåtaligt samlad som den nu är, voterar fram ett beslut i ett sådant spörsmål.

*Ang. telegraf-
verket.*
(Forts.) Om den af mig omnämnda reservationen skulle bifallas, blir följden, att kammaren i sin helhet får fatta beslut i saken vid gemensam votering. Jag tillåter mig alltså, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Härpå anförde:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet greve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Det förekom här för någon tid sedan en diskussion angående de lönerogleringar, som blifvit fastställda under de senaste åren, och man anmärkte därvid, att i flera fall olika principer tillämpats. Jag tror, att alla de, som stodo på ena sidan eller på den andra i fråga om förslag till utjämning af denna olikhet, till slut blefvo ense i en punkt, och det var, att man icke nu skulle rifva upp de lönerogleringar, som redan genomförts, för att söka få dem fullt likformiga. Det är just denna åsikt, som bestämt Kungl. Maj:ts ställning till den föreliggande frågan. Om i ett verk, postverket, tillämpas en princip, som man möjligen kunde tillämpa äfven inom telegrafverket och andra verk, så har jag dock ansett, att, då telegrafverket så nyligen reglerats, dess löneroglering tills vidare borde vara beståndande. Det har visserligen i motionen antydts, att det icke skulle vara farligt ur prejudikatssynpunkt att gå en annan väg, men jag tror, att det är betänkligt. Det är nämligen först och främst här icke blott fråga om att utjämna de förhållanden, som uppkommit på grund af de exceptionella befordringsutsikterna inom verket, utan det är äfven fråga om att fastslå den principen, att tjänstemännen icke skola behöfva tjänstgöra längre än en viss tid såsom extraordinarie. Vidare är det visst icke otänkbart, att det äfven i åtskilliga andra reglerade verk förekommer vissa åldersklasser, som befinna sig i ogynnsam befordringstur i jämförelse med andra. Detta kan exempelvis vara fallet vid statens järnvägar. Ett bifall till reservanternas yrkanden kunde därför ha rätt vidtgående följder.

Det är uteslutande ur denna synpunkt jag icke ansett mig kunna ansluta mig till de yrkanden, som nu framburits i motionen.

Herr Sjö: Herr talman! Med hänsyn till den långt framskridna tiden ber jag att få inskränka mig till att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad och herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 3:o).

Mom. A.) i fråga om kontanta aflöningsförmåner för läkaren vid Visby hospital samt öfverläkare och sysslomän vid vissa andra statens hospital och asyler.

Ang. lönerreglering för öfverläkare, sysslomän och bokhållare vid statens hospital och asyler.

Under punkten 3 af förevarande hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, bland annat, godkänna ett uti punkten omförmäldt förslag till lönestat att träda i kraft den 1 januari 1911, i nedanintagna delar så lydande:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholms hospital.			
1 syssloman	2,700	1,600	4,300
Göteborgs hospital.			
1 öfverläkare	5,000	2,500	7,500
Härnösands hospital.			
1 öfverläkare	5,000	2,500	7,500
Piteå hospital.			
1 öfverläkare	5,000	2,500	7,500

Utskottet hemställde, att den af Kungl. Maj:t föreslagna lönestaten måtte godkännas allenast med den förändring, att sysslomannens vid Stockholms hospital aflöningsförmåner bestämdes till lön 2,300 kronor, tjänstgöringspenningar 1,200 kronor, tillsammans 3,500 kronor.

Vid punkten fanns likväl fogad reservation af herrar *O. Jonsson*, *Andersson* i Skifarp, *Olsson* i Fläsbro, *Sjö*, *Odqvist*, *Ekman* i Mo gård, *Rydén*, *Ström* i Transtrand, *Byström*, *Nilsson* i Örebro, *Lindblad* och *Thor*, hvilka ansett, att utskottets förslag till lönestat för ifrågavarande befattningshafvare bort i nedan intagna delar hafva följande lydelse:

*Ang. Lönerereg-
lering för
öfverläkare,
sysslomän och
bokhållare
vid statens
hospital och
asyler.
(Forts.)*

	Lön	Tjänst- görings- pennin- gar	Summa
	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholms hospital.			

Göteborgs hospital.			
1 öfverläkare	5,000	2,000	7,000

Härnösands hospital.			
1 öfverläkare	5,000	2,000	7,000

Piteå hospital.			
1 öfverläkare	5,000	2,000	7,000

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet af

Herr Andersson i Skifarp, som yttrade: Herr talman! Såsom herrarna finna af betänkandet, är en reservation afgifven af en ledamot från Första kammaren och elfva från Andra. Reservationen gäller löneförmånerna för öfverläkarna vid tre hospital. Aflöningsbeloppen äro för samtliga öfverläkare föreslagna till 7,500 kronor, men vi ha ansett, att det är väl mycket tilltaget i fråga om öfverläkarne vid Göteborgs, Härnösands och Piteå hospital. Patientantalet vid dessa anstalter är nämligen endast respektive 305, 265 och 370, och ha därför ifrågavarande läkarbefattningar icke synts oss så kräfvande som motsvarande befattningar vid exempelvis Lunds hospital, som har 1,222 patienter, Vänersborgs med 1,030 eller Uppsala hospital med 1,264 patienter. Vid sådant förhållande ha vi tillåtit oss föreslå, att lönebeloppet för öfverläkarne vid de förut nämnda anstalterna nedsättes med 500 kronor. Och ber jag nu, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Vidare anförde:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet greve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Den nu gällande löneregleringen daterar sig från år 1885. Sedan den tiden har man undan för undan, allt efter som hospitalen byggts, följt den principen, att man sökt lämpa lönerna efter antalet patienter. Emellertid

har nu den kommitté, som behandlat frågan om medicinalstyrelsens omorganisation, föreslagit, att man skulle bryta med denna princip och slå in på en annan, nämligen att såvidt möjligt införa samma aflöning för alla öfverläkarne — beträffande Nyköping och Visby har man icke kunnat genomföra principen, emedan patientantalet där är alltför litet. Det har ansetts lämpligt att ställa det så, att alla de ifrågavarande platserna bli lika eftersträfvansvärda, och så att deras innehafvare vilja stanna kvar på den plats, de en gång fått, hvilket under nuvarande förhållanden icke alltid är fallet. Det är ett känt förhållande, att läkarne icke gärna ägna sig åt sinnessjukvården, därför att de icke kunna förtjäna något på extra praktik.

*Ang. lönerog-
lering för
öfverläkare,
sysslomän och
bokhållare
vid statens
hospital och
asyler.
(Forts.)*

Nu torde det vara obestriddigt, att det i själfva verket icke är så synnerligen stor skillnad på arbetet för läkarne vid de större och vid de mindre hospitalen. På de större ha de nämligen mera hjälp vid administrationen. Framför allt har det synt mig vara af vikt, att man ställer det så, att det i ekonomiskt hänseende för läkaraspiranterna blir likgiltigt, hvart de söka. Skall man mönstra ut särskildt några hospital, är det i hvarje fall olämpligt att taga Piteå, ty det är på grund af dess nordliga belägenhet svårt att få dit aspiranter, och så fort de kommit dit, ha de velat komma därifrån. Särskildt vill ingen från södra Sverige gärna vara där.

Om man går igenom de lönerogleringar, som fastställts för de olika ämbetsverken, är det lätt att finna, att icke alla ämbetsmän inom de tre olika klasserna ha precis lika mycket att göra. Men man har icke ifrågasatt att gradera lönerna efter hvad tjänstemännen ha att göra, utan man har ansett det lämpligt att bestämma samma lön för hvarje klass.

Då Kungl. Maj:ts framställning icke vunnit något understöd inom utskottet af ledamöterna från denna kammare, har jag icke stor förhoppning, att kammaren skall bifalla Kungl. Maj:ts förslag, men har dock velat klargöra, hvarför Kungl. Maj:t följt den princip, som här blifvit tillämpad.

Herr Sjö: Herr talman! Orsaken, hvarför utskottet föreslagit en nedsättning af lönerna för de tre ifrågavarande öfverläkarne, är att patientantalet icke är så stort vid deras anstalter. Till denna omständighet har man tagit hänsyn vid föregående lönerogleringar och för öfrigt delvis äfven vid denna. Jag ber att få erinra kammaren om att patientantalet vid Lunds hospital uppgår till öfver 1,200, vid Vänersborgs till öfver 1,000, vid Vadstena till 800 samt vid Uppsala till öfver 1,200, då däremot motsvarande antal vid Göteborgs, Hernösands och Piteå hospital endast är respektive 305, 265 och 370. Man kan väl då tycka, att det kan vara tillräckligt, om man höjer lönen för öfverläkarne vid dessa senare anstalter på sätt reservanterna före-

Ang. lönereg-
lering för
öfverläkare,
sysslomän och
bokhållare
vid statens
hospital och
asylar.
(Forts.)

slagit. Kungl. Maj:t har ju i öfverensstämmelse med löneregleringskommittén föreslagit ett aflöningsbelopp af 7,500 kronor, medan det för närvarande utgör 6,000 kronor. De skulle sålunda få ett högst afsevärdt lönetillägg och vidare skulle de ha rättighet att utföra praktik, hvad nervlidande beträffar.

Om man i öfverensstämmelse med reservationen upptager lönen till 7,000 kronor, ålderstillägget till 600 kronor och beräknar, att bostad, vedbrand och belysning motsvara ett värde af 1,000 kronor, och om man tillika antager, att praktiken inbringa 1,000 kronor, så blir det hela 9,600 kronor. Sätter man inkomsterna af praktiken till endast 400 kronor, blir i alla fall slutsumman 9,000 kronor. Under alla förhållanden synes det mig, som om läkarne verkligen borde vara nöjda, om de få så högt aflöningsbelopp, som i reservationen är upptaget.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr von Schéele: Herr talman! Ehuru jag intet yrkande har att göra, känner jag min plikt såsom vice ordförande i Visby hospitalsdirektion vara att fästa uppmärksamheten på de svåra förhållanden, i hvilka både läkaren och sysslomannen leva. De ha bägge att kämpa med ekonomiska svårigheter på grund af den otillräckliga lönen i förening med de på platsen rådande relativt höga lefnadskostnaderna och de synnerligen obetydliga tillfällena till extra förtjänst jämte svårigheten att i Visby få till rimligt pris hyra lämplig bostad. Däraf föranledas de lätteligen att betrakta sin anställning där såsom varande af mer öfvergående beskaffenhet.

Tvingas de då att snart nog söka transport, måste ju inrättningen lida därpå. Detta icke blott emedan organisationens fasthet sålunda alltför lätt rubbas, utan också därför att vid en sjukvårdsanstalt af ifrågasvarande natur själfva bekantskapen med patienterna — som i Visby ofta få stanna länge nog — är af icke ringa betydelse, naturligen företrädesvis med hänsyn till läkaren, men i någon mån äfven till sysslomannen.

Det vanliga resonemanget, om att tillbörlig proportion bör förefinnas mellan lönerna och patientantalet, äger onekligen ett visst berättigande, men jag ber få taga fasta på herr statsrådets förklaring, att skillnaden i arbete dock ingalunda är så stor, som en naken sifferkalkyl kunde låta förmoda, enär de ledande männen vid ett större hospital hafva desto flere biträden. Hvertill kommer, att många värf äro desamma och ungefär lika tidsödande för öfverläkare och syssloman vid en mindre vårdanstalt som vid en större. Nå, vid Visby hospital ha vi ju icke ens någon öfverläkare, utan »läkaren» får härigenom besörja mycket, som å de andra hospitalen i riket är fördeladt på flere händer.

Men redan i och för sig, alltså litet hvarstans, kan en

hospitalsläkares och en hospitalssysslomans ställning blifva rätt brydsam, ett förhållande, som med hänsyn till den senare blifvit af statskontoret själf antydt. Mig synes detta likväl i än högre grad vara fallet med den förre, som ju, därest ej särskildt tillstånd att stå kvar någon tid gifvits, skall afgå vid 62 års ålder. Om han då, såsom numera ofta är fallet, först inemot 50-talet hunnit fram till sin befattning, får han ju ej länge njuta den efter 10 år inträdande löneförhöjningen. Att befordran ej sällan nu för tiden är så där långsam, lär bero på den betydande ökning af biträdande läkare vid hospitalen, som skett.

Om dessa mina vördsamma erinringar måhända hos herr statsrådet och chefen för civildepartementet kunde vinna något beaktande i en eller annan form, skulle jag känna mig synnerligen tacksam.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på bifall till samma hemställan med de ändringar, som föreslagits i den af herr O. Jonsson m. fl. afgifna reservationen; och blef sistnämnda proposition af kammaren godkänd.

Mom. B—H.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Punkten 4, angående bidrag till utfartsvägar inom Västerbottens och Norrbottens län.

I en inom Andra kammaren af herr *Zimdahl* väckt motion, nr 39, hade föreslagits, att Riksdagen måtte besluta att såsom bidrag till byggande och iståndssättande af utfartsvägar inom Västerbottens och Norrbottens län bevilja ett årligt reservationsanslag af 50,000 kronor.

Ang. statsbidrag till utfartsvägar inom Västerbottens och Norrbottens län.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Mörtzell: I denna motion ha vi begärt ett anslag för att invånarna i de vidsträckta socknarna i Väster- och Norrbotten skulle få en liten hjälp till att erhålla utfartsvägar till de få landsvägar, som finnas i dessa kommuner.

Det är en känd sak, hvilka svåra förhållanden som råda uppe i dessa socknar, något som också i motionen beskrifvits, och folkets enträgna önskan har mången gång gifvit sig till känna i denna riktning. Landstingen ha ock behjärtat denna sak, men

Ang. statsbidrag till utfartsvägar inom Västerbottens och Norrbottens län.

(Forts.)

deras medel räcka icke till att bistå landtbefolkningen i detta syfte. Norrbottens läns landsting har visserligen lämnat bidrag härtill de senare åren, men icke af någon afsevärd storlek. Nu hade vi motionärer tänkt oss, att, om en sådan liten fond möjligen hvarje år kunnat anslås för någon längre tid, den skulle kunnat blifva af samma natur som frostminskningsfonden, så att landtmännen för bidrags erhållande skulle haft att vända sig till Konungens befallningshafvande, och vi ha begärt, att statsbidraget till dylika utfartsvägars anläggande skulle motsvara, om jag minnes rätt, en tredjedel af den beräknade kostnaden. Dessa utfartsvägar skulle då enligt vår mening anläggas på sådant sätt, att de framdeles skulle kunna ombyggas till landsvägar. Jag har varit i tillfälle att se, hvilka fördelar en dylik utfartsväg har kunnat bringa folket där uppe. När Norrlandsbanan byggdes, bröts en körväg, en s. k. materialväg på ömse sidor af den sträcka, som banan skulle gå, och delvis ganska aflägsset från den utstakade banan. Efter denna materialväg fraktades de förnödenheter, som skulle användas för banbygget. Jag känner till, hur denna materialväg, som var mycket dåligt bruten, kom att gå genom några byar i Västerbotten, som lågo inne i skogen och saknade utfartsväg. Dessa byar fingo ärfva denna skröpliga väg, sedan banan var färdigbyggd, och ha sedermera underhållit densamma, och denna väg har i hög grad bidragit till att upphjälpa deras jordbruk och hela deras ställning. Jag vill sluta detta mitt inlägg med min vanliga erinran, att för hvarje meter väg, som staten hjälper folket där uppe att bygga, blir det en grön fläck, och lägger man till så många meter, att det räcker fram till en gård eller till en myr, som är odlingsbar, så uppstår det byar och, hvad som är det lyckligaste, vägarne hjälpa upp befolkningen, så att det blir flera skatteobjekt. Om vi se tillbaka på vår historia, så finna vi, att kulturvägorna ha gått nerifrån landet och uppåt och vi längta efter dem storligen där uppe och för den skull behöfva vi vägarne.

Då utskottet nu afstyrkt motionen, förstår jag, att det är hopplöst att göra något yrkande, men jag har icke kunnat underlåta att göra denna erinran, i hopp om att saken möjligen kan föras fram ett stycke längre en annan gång. Jag har således, herr talman, intet yrkande.

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman! Jag ber att få fästa den siste ärade talarens och kammarens uppmärksamhet på den välvilliga motivering, som utskottet har lämnat, och att alltså det är en vidare utredning, som erfordrats, innan utskottet kunnat tillstyrka motionen. Således borde motionärerna kunna vara tillfredsställda.

Jag anhåller få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 6—8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—12.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Starbäck, som yttrade: Herr talman! För vinnande af tid tillåter jag mig hemställa, att föredragningen af återstående punkter må ske endast med angifvande af punktens nummer, för så vidt ingen af kammarens medlemmar annorlunda yrkar.

Denna hemställan blef af kammaren bifallen.

Punkterna 13 och 14.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16 och 17.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—21.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Punkten 22, angående anvisande af medel till bestridande af kostnaderna för vattenfallsstyrelsen.

Ang. kostnaderna för vattenfallsstyrelsen.

Ang. kostna-
derna för
vattenfalls-
styrelsen.
(Forts.)

I motiveringen till sin hemställan i förevarande punkt hade utskottet på sidan 43 i det tryckta betänkandet gjort följande uttalande: »Därjämte har utskottet velat, beträffande den enligt statsrådsprotokollet ifrågasatta förflyttningen till Stockholm af en stor del af den å kraftverksanläggningens i Trollhättan konstruktionskontor anställda personal, uttala, att utskottet ej är öfvertygad om lämpligheten eller nödvändigheten för närvarande af en dylik förflyttning.»

Häremot hade reservation afgifvits af herrar grefve *A. F. Wachtmeister*, *E. A. G. A. Wijkander*, grefve *C. O. Taube* och *O. Björklund*, hvilka ansett, att omförmälda uttalande i motiveringen icke bort i utlåtandet inflyta.

Efter punktens föredragning begärdes ordet af

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve *Hamilton*, som yttrade:

Herr talman, mina herrar! Jag har att tacksamt erkänna, att utskottet i denna punkt tillstyrkt hvad Kungl. Maj:t begärt, men likväl är jag nödsakad att säga några ord i fråga om den motivering, af hvilken utskottet låtit sin hemställan åtföljas. Jag afser det uttalande, som förekommer i det stycke, som börjar öfverst på sid. 43 och som lyder: »Emellertid har utskottet, med hänsyn till olämpligheten af att aflöning åt vissa tjänstemän m. m. utgår från ett för expenser afsedt anslag, i detta sammanhang velat uttala önskvärdheten däraf att för vinnande jämväl af större reda och öferskådlighet de från detta anslag bestridda utgifter, hvilka ej må vara af beskaffenhet att kunna hänföras till expenser, allt efter utgifternas olika art upptagas och sammanföras under särskilda anslagsrubriker.» Därefter följer en så lydande punkt: »Därjämte har utskottet velat, beträffande den enligt statsrådsprotokollet ifrågasatta förflyttningen till Stockholm af en stor del af den å kraftverksanläggningens i Trollhättan konstruktionskontor anställda personal, uttala, att utskottet ej är öfvertygad om lämpligheten eller nödvändigheten för närvarande af en dylik förflyttning». Nu är förhållandet det, såsom herrarne känna, att, sedan vattenfallsstyrelsen blifvit inrättad och förlagd till Stockholm, det konstruktionskontor, som tillhörde den förra Trollhättestyrelsen, fortfarande ligger kvar vid Trollhättan. Vattenfallsstyrelsen har fått åt sig uppdragna åtskilliga ganska viktiga utredningar, särskildt af frågorna om anläggande af kraftverk vid Porjus eller Vakkokoski för elektrifiering af Riksgränsbanan och om utnyttjande af Älfkarlebyfallen med flera. På grund häraf måste på det ställe, där vattenfallsstyrelsen har sitt säte, finnas ett konstruktionskontor. Emellertid är det klart, att äfven nere vid Trollhättan måste

finnas ett konstruktionskontor, emedan på den plats, där ett så betydande arbete bedrifves som det, hvilket är förenadt med Trollhättekanalens ombyggnad, alltid måste finnas möjlighet att göra vissa konstruktioner, om också själfva hufvudarbetet naturligen lämpligast förlägges till det kontor, som finnes i Stockholm. Detta är lika naturligt, som att järnvägsbyggnadernas hufvudkonstruktionskontor ligger i Stockholm och icke är spriddt öfver hela landet. Detta har varit anledningen till att chefen för vattenfallsstyrelsen endast i förbigående omnämnt, att han ämnar flytta större delen af personalen från konstruktionskontoret vid Trollhättan till Stockholm. För mig, och jag tror för en hvar, som är något inne i dessa förhållanden, står det klart, att man därmed skall vinna betydliga fördelar i afseende på administrationen, koncentrerung af arbetet och betydligt ökad möjlighet att fullt utnyttja arbetskrafterna mot om man skulle ha specialister på båda ställena. Vidare medför denna förflyttning en lättnad för arbetet, då det skulle bli både för chefen och dem, som skola utföra arbetet, ytterst besvärligt och betungande, om för hvarje gång chefen skall taga reda på en ritning eller rådgöra med konstruktörerna han skulle resa ned eller de upp. Jag har icke lyckats förstå, hur det är möjligt, att vid sådant förhållande utskottet likväl icke känner sig öfvertygadt om lämpligheten af att flytta större delen af personalen hit upp. Då detta uttalande emellertid blott förekommer i motiveringen, skulle jag icke ansett mig så mycket böra uppehålla mig därvid, om icke saken enligt mitt förmenande hade en principiell innebörd, som jag anser vara i högsta grad betänklig.

Herrarne veta allesamman, att vattenfallsstyrelsen är, om jag så får säga, en utbyggnad af Trollhättestyrelsen och att afsikten varit, att den skall fotas på samma princip som denna. Dessa principer bröto sig igenom vid riksdagen 1904, då Kungl. Maj:t framlagt ett förslag till utförande och skötsel af kraftstation vid Trollhättan och om förvaltandet af statens där belägna egendom. Det förslaget kasserades af Riksdagen, som uttalade, att den ville ha ett helt annat förslag, grundadt på den principen, att denna styrelse icke skulle vara något vanligt ämbetsverk, utan att man skulle söka få en anordning med affärsmässig drift. Detta verk borde skötas på samma sätt som en förständig enskild affärsidkare sköter sin affär. Dessa principer tillämpades också af Kungl. Maj:t i det år 1905 framlagda förslag om Trollhättestyrelsen, som antogs af Riksdagen. Där lämnades, som bekant, åt chefen för Trollhättestyrelsen och åt styrelsen en frihet, helt annan än den, som gäller för våra andra ämbetsverk, äfven våra kommunikationsverk. Chefen ställdes som verkställande direktör för detta verk och fick en betydlig möjlighet att handla fritt. Här i kammaren väckte detta tillvägagående betänksamhet hos många, som voro vana vid stats-

Ang. kostnaderna för vattenfallsstyrelsen.
(Forts.)

Ang. kostnaderna för vattenfallsstyrelsen.
(Forts.)

utskottets sätt att kritisera i detalj och att uppställa reglementen för allting. Men Kungl. Maj:ts förslag gick igenom efter ett utmärkt anförande af en person, som då var ledamot af denna kammare och nu sitter i Första kammaren, Sixten von Friesen, ett anförande, i hvilket en mängd ännu här närvarande, framstående personer instämde. — Det vore, yttrade han, en djärfhet att i Sverige införa en sådan nyhet, men om man icke vågade det försöket, då skulle man icke tala om att införa en affärs-mässig drift vid skötandet af statens industriella inrättningar. Det vore nödvändigt att gå till väga på det sättet, om man icke ville förkväva handlingsfriheten och döda initiativlusten hos chefen — de oundgängliga förutsättningarna för att man skulle vinna framgång på den väg man slagit in.

Principen har vunnit erkännande af Riksdagen. Ännu i fjol, då i statsverkspropositionen voro framlagda åtskilliga beräkningar angående möjligheten för afsättning af elektrisk kraft från Trollhättan, hände det ganska ovanliga, att Riksdagen i en skrifvelse gaf en eloge åt det sätt, hvarpå verket sköttes, och uttalade sin tillfredsställelse öfver att beräkningarne visade därhän, att verket snart skulle kunna få inkomster tillräckliga att amortera upptagna lån.

Nu har emellertid tydligen en omkastning i åsikterna inträffat. Bland andra principer, som jag ansett här böra tillämpas, är den, som blifvit klandrad i första punkten af det stycke, som jag omförmälde. Jag ansåg det riktigt, att man i fråga om ett sådant verk som detta fortfarande som hittills icke toge upp hvarje olika sorts verksamhet under särskilda rubriker och precis linjerade upp, hur mycket pengar som skulle användas till det och till det, utan att man gick till väga så, som man i allmänhet brukar göra i de stora kulturländerna: där pröfvar man anslagsbehovet för hvarje ämbetsverk, men sedan ger man en klumpsumma. Man förfar icke såsom i Sverige, där man specialiserar anslagen och binder ämbetsverken, så att de icke kunna röra sig fritt. Utan kunna de göra en besparing på ett håll, tillåtes en utvidgning på ett annat. Man har ansett detta vara en synnerligen viktig länk i de åtgärder, som böra vidtagas för att främja initiativlusten och arbetslusten hos tjänstemännen.

Jag såg för kort tid sedan ett referat från en diskussion i deputeradekammaren i Frankrike. Där hade kommit fram ett försök att införa metoder, som vi äro vana vid i Sverige, där allt skall detaljeras. Under debatten varnade man emot att specialisera ämbetsverkens budget.

Nu vet jag mycket väl, att det icke lär vara något hopp om att här få fram en så radikal åtgärd, som man kommit till i de större kulturländerna, helst som jag har hela statsutskottet emot mig.

Däremot hade jag tänkt, att jag i sista punkten skulle kunnat

få något understöd. Vill man verkligen att de principer, som fastslogos år 1905, skola finnas till annat än på papperet, då är det utan tvifvel en högst betänkelig sak, om Riksdagen, såsom utskottet vill, skulle anse sig böra uttala ett omdöme om, huruvida chefen för verket har rätt, när han anser det praktiskt att flytta en del ritare från ett af sina kontor till ett annat. Jag tror aldrig, att det skulle hända, att en bolagsstämma skulle ge ett sådant direktiv åt sin verkställande direktör, för så vidt nämligen denna bolagsstämma hade förtroende för honom. Och saknas förtroendet, ja, då lär man hvarken i ett bolag eller i statens verk kunna ersätta detta med dylika direktiv. Därför har jag ansett, att ett bibehållande af det uttalande, mot hvilket jag vändt mig, egentligen innebär en markering, att man vill frångå den princip, som, man kan säga, med sådan hänförelse proklamerades 1904 och 1905.

Ang. kostnaderna för vattenfallsstyrelsen.
(Forts.)

Jag åhörde här i går kväll två anföranden af herrar Zetterstrand och Schotte, i hvilka de framhöll, huruledes det var alldeles förkastligt att gå till väga såsom hittills med afseende på skötseln af statens skogar: ville man icke förkväva arbetslusten hos tjänstemännen, som ha hand om dessa skogar, måste man införa en affärsmässig drift och gifva tjänstemännen större handlingsfrihet och icke pruta af på de reformer, hvilka de, som kände förhållandena bättre, ansågo nödvändiga; man måste behandla dem så, som en klok arbetsgifvare i den enskilda industrien behandlar sina underordnade. Dessa anföranden mottogos med bravorop af kammaren. Jag tänkte, att det skulle bli roligt att se, om kammaren håller färgen, när man från de vackra talen kommer till handlingarna! — Därtill blir tillfälle i kväll!

Vidare anförde:

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman, mina herrar! Jag måste erkänna, att jag icke riktigt kunde följa herr statsrådet och chefen för civildepartementet uti det resonemang, som han nyss föredrog. Han återgick till den tid, då frågan om inrättandet af en vattenfallsstyrelse först var på tal, och de principer, hvilka då, såsom han sade, med entusiasm omfattades och nu på ett praktiskt sätt blifvit förverkligade, och han sade, att det statsutskottet nu yttrat beträffande den tillämnade förflyttningen af kontoret från Trollhättan till Stockholm icke står i öfverensstämmelse med dessa principer. Jag må säga, att förbinder man en affärsmässig drift och en viss frihet från byråkratism i rörelsen, om jag så får säga, förbinder man detta med frågan om ett konstruktionskontors eller, som herr statsrådet sade vid ett tillfälle, några ritares förflyttning till Stockholm, då var denna reform icke så djärf, som han från början ville an-

Ang. kostna-
derna för
vattenfalls-
styrelsen.
(Forts.)

tyda, att den var. Nu tror jag, att reformen var djärf, och jag tror icke, att den behöfver på något sätt taga skada af det uttalande, som statsutskottet här gjort.

Jag skall emellertid be att få visa, hvad på den tiden var statsutskottets och Riksdagens mening med vattenfallsstyrelsen. Statsutskottet refererar i sitt utlåtande nr 150 vid 1908 års riksdag departementschefens yttrande då han säger: »Slutligen torde jag redan nu böra framhålla, att med den ställning, vattenfallsstyrelsen skulle få såsom förvaltare af dels Trollhätteverken med till desamma hörande egendom samt dels de för järnvägsdrift inköpta fallen, bäst torde öfverensstämma, att densamma komme att lyda under civildepartementet.»

Jag ber att få påpeka, att det alltså var två uppdrag, som särskildt framhöllos för vattenfallsstyrelsen, dels den förvaltning, som den skulle hafva vid Trollhättan och öfver Trollhätteverken, och dels öfriga uppdrag inom landet, som kunde lämnas denna styrelse.

Hvad har föranledt kontorets förflyttning till Stockholm? Jo, säger herr statsrådet, Trollhätteverken äro snart i fullständigt skick, nu behöfver man göra upp planer för tillgodogörande af andra vattenfall i andra delar af riket, dels uppe i nordligaste Sverige och dels vid Elfkarleö, och till följd däraf anser herr statsrådet, att konstruktionskontoret bör förflyttas till Stockholm. Jag får säga, att jag för min del icke kan godtaga den konklusionen af de premisserna, ty undersökningen af själfva fallen, insamlandet af det material, som behöfs för uppgörande af planerna, måste försiggå på platsen vid vattenfallen, och vid hvarje vattenfall kan man icke gärna ha ett konstruktionskontor. När materialet öfver vattenfallen är insamladt och skall bearbetas på konstruktionskontoret, är det enligt mitt förmenande mycket likgiltigt, om detta sker vid Trollhättan eller i Stockholm, och det är så mycket mera likgiltigt med hänsyn till de utmärkta kommunikationer, som förbinda Trollhättan och Stockholm och andra delar af landet. Däremot säger det sig själf, och det erkännes också i den kungl. propositionen, att förflyttningen af konstruktionskontoret från Trollhättan till Stockholm drar med sig ökade kostnader, och då icke några mera talande skäl kunna förebringas för förflyttningen än de, som i förbigående omnämnas af vattenfallsstyrelsen, har majoriteten inom utskottet icke funnit anledning att uttala sig på annat sätt än den gjort. Enhälligheten var fullständig på andra-kammarsidan, och jag hoppas, att enhällighet äfven skall komma till stånd här i kammaren. Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Hellström* instämde häruti.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet greve Hamilton: Herr talman! Den senaste ärade talaren tyckes ha missförstått mitt anförande. Jag inlät mig icke i något resonemang om, huruvida flertalet af ritarne skulle vara på det ena konstruktionskontoret eller på det andra. Hvad jag ansåg betänkligt var, att herr Ekman ansåg, att Riksdagen skulle fälla omdöme i denna fråga. Det är betänkligt om statsutskottet och Riksdagen kunna anse sig vara de, som skola bestämma i denna fråga och ge ett annat utslag än verkets chef, då han förklarat det vara af vikt, att kontoret förläggas till Stockholm. Det kan ändå icke bestridas, att detta innebär det bestämdaste afsteg från de principer, som fastslogos 1904 och 1905.

Ang. kostnoder
na för
vattenfalls-
styrelsen.
(Forts.)

Herr Zetterstrand: Herr talman! Jag har försökt följa de senaste bägge talarnes anföranden och våga dem mot hvarandra, och jag kan icke säga, att herr Ekmans anförande öfvertygat mig om, att det är alldeles nödvändigt, att kontoret ligger i Trollhättan. Däremot synes det mig ganska naturligt, att när vattenfallsstyrelsen har icke blott att leda Trollhätteverket utan därjämte att elektrificera hela Norrbottensbanan och att leda arbetet vid de stora byggnaderna vid Elfkarleöfallen, det synes mig, säger jag, naturligt, att den styrelsen, som sitter här i Stockholm och skall handlägga äfven dessa senare frågor, som nära nog äro lika viktiga som Trollhättefrågan, har här på platsen personer, som kunna göra de ritningar, som erfordras, och att den skall kunna ge anvisningar åt dem. Hur skulle det vara, om ritningarna gjordes där nere och styrelsen oupphörligt hade att granska dem? Jag vill icke säga, hvilket som är det riktigaste, men åtminstone vill jag säga det, att det icke synes mig nödvändigt, att styrelsen har sitt säte vid Trollhättan; utan vi böra lämna fria händer åt denna styrelse, som hittills skött sig väl, men som möjligen kunde säga, om vi klafbunde den: vi ha icke kunnat sköta oss så, som vi skulle ha kunnat, på grund af de detaljerade instruktioner och bestämmelser, som vi fått. Just för att Riksdagen skall kunna för framtiden kräva, att styrelsen sköter sig väl, skola vi lämna den så fria händer som möjligt. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med godkännande af det förslag i afseende å motiveeringen, som innefattas i reservationen.

Friherre *Palmstierna* instämde.

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman! Jag är icke inne i frågan, huruvida en del af kontoret bör förläggas till Stockholm eller det bör stanna vid Trollhättan. Jag ber emellertid att få begagna mig af tillfället att uttala mitt erkännande af den åsikt herr civilministern framfört i afseende på det system, som

Ang. kostna-
derna för
vattenfalls-
styrelsen.
(Forts.)

staten bör följa i fråga om sina affärsdrifvande verk. Det är alldeles gifvet, åtminstone synes det mig obestridligt, att då staten uppträder som affärsman, måste ett annat system tillämpas än i fråga om de administrativa verken. Jag kan icke finna, att detta kan ske på annat sätt än i öfverensstämmelse med aktiebolagsformen: det bör finnas en verkställande direktör med fullt förtroende och en styrelse, som är rådgifvande. Riksdagen torde nödgas medgifva de affärsdrifvande verken mera frihet i fråga om de utgifter, som nödvändigt måste omedelbart göras, än då det är fråga om de administrativa verken. Jag har med detta endast velat uttala min förhoppning, att detta system måtte utvidgas äfven till andra affärsdrifvande verk, både dem, som nu finnas, och dem, som framdeles kunna uppkomma.

Häruti instämde herr *Camitz*.

Herr *Palme*: Herr talman! Jag är väsentligen förekommen af herr *Ekman* i Göteborg, med hvilken jag till fullo instämmer. Jag har sökt taga reda på denna sak genom chefen för vattenfallsstyrelsen, och jag har kommit till den bestämda öfvertygelsen, att det skulle i högsta grad försvåra hans och hela vattenfallsstyrelsens arbete, ifall den icke får upp ett nödigt antal ritare och ingenjörer till Stockholm. Det skulle nödvändiggöra en hel mängd resor mellan Stockholm och Trollhättan samt försändelser och korrespondens, hvilket allt vore onödigt, ifall kontoret förlades hit, då man dagligen och stundligen hade tillfälle att konferera. Det är af rent praktiska skäl som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till reservationen, och jag tror, att en hvar, som är van att leda ett stort arbete och att fördela det på många olika platser och händer, skall ge mig rätt, då jag säger, att det är mycket svårt att ha en så viktig afdelning som denna ingenjörs- och ritarbyrå fjärran från den plats, där ledningen finnes.

Herr *Rydén*: Herr talman! Jag vill i allmänhet gå med på de principer, som herr civilministern framställt med afseende på statens affärsdrifvande verk. Men jag vill icke alldeles utan vidare på grund af detta allmänna uttalande gå med på hvad som helst. Jag har fått den uppfattningen, då jag läst handlingarna, att vattenfallsstyrelsen håller på att utveckla sig till ett verk, som man måste se upp med, och jag ber herrarna uppmärksamma den omständigheten, att en af Riksdagen fastställd stat har blifvit till den grad öfverskriden, att anslaget för expenser nästan blifvit fördubbladt, alldenstund det bland annat användts för aflöning åt en registrator, en amanuens, två skrifbitråden, en vaktmästare och ett vaktmästarebiträde. För öfrigt synes det vara så, att det allmänna förtroende, som kommit

vattenfallsstyrelsen till del från Riksdagens sida, kan utnyttjas i väl stor utsträckning. Jag kan icke neka till, att jag har samma uppfattning som herr Ekman i Mo gård, att det icke är tillräckligt vägande skäl, som här blifvit framförda för en förflyttning af konstruktionskontoret till Stockholm. Chefen behagar taga sin bostad i Stockholm och därför skall kontoret, som är beläget i Trollhättan, också flyttas hit. Detta finner jag icke oundgängligen nödvändigt. Jag tror, att det föreligger en tendens i det afseendet att i hufvudstaden draga tillsammans äfven sådant, som utan svårighet skulle kunna ligga på en billigare plats i riket, en tendens, som Riksdagen icke bör biträda.

Jag ber herrarna uppmärksamma, att frågan varit föremål för en ingående pröfning i statsutskottet, och att alla ledamöter från denna kammare funnit, att skäl förelåg för att ge styrelsen en liten admonition i all vänlighet och utan misstroende såsom bevis på, att man dock höll ögonen på styrelsen, så att den icke finge gå alltför fritt eller brådstörtadt till väga. Jag tror, att utskottets uttalande, att det »ej är öfvertygadt om lämpligheten eller nödvändigheten för närvarande af en dylik förflyttning», är sådant, att Andra kammaren bör och kan underskrifva det. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Med anledning af herr Rydéns yttrande ber jag få säga, att jag är honom mycket tacksam för att han så bestämdt betonat, att det ifrågakomna uttalandet i utskottets utlåtande i själfva verket endast afser, som han uttryckte sig, »en admonition i all vänlighet». Mot en sådan har jag intet att invända. Det är naturligt, att denne verksamme och kraftige man, som står i spetsen för detta verk, någon gång kan frestas att gå för långt; och om man här i kammaren anser, att för mycket penningar gifvas ut, så bör man se upp — jag *har* den uppfattningen, att man bör se upp — så att denna berömvärda initiativlusta icke går för långt med hänsyn till kostnaderna. Det är jag med om. Men jag hemställer, om det är rätta formen att gifva en admonition på detta sätt. Jag anser honom vara en skicklig tekniker, en klok och dugande karl med förmåga att bättre än någon af oss bedöma om det af honom omnämnda arrangementet är lämpligt eller icke. Vill man ge »en admonition i all vänlighet», så bör det icke ske genom att klafbinda honom i sådana detaljer som denna.

I förbigående vill jag säga, att då han tagit bostad här i Stockholm, så är det Kungl. Maj:t och Riksdagen som bestämt detta.

Herr Ekman i Mo gård: Blott ett par ord i anledning af det senaste yttrandet. Herr statsrådet säger, att herr statsrådet

Ang. kostnaderna för vattenfallsstyrelsen.
(Forts.)

icke har något emot, att man ger denne verksamme och kraftige man en admonition, om det blott sker i all vänlighet, men att den icke borde ske på sådant sätt, att man yttrade sig om det förslag, som han framställt. Jag må säga, att då statsutskottet varit så mildt, att utskottet sagt, att förflyttningen icke för närvarande befunnits nödvändig, och då detta statsutskottets uttalande kommer som svar på hvad vattenfallsdirektören i sin berättelse i förbigående nämner, nämligen att han ämnar flytta det hufvudsakliga kontoret till Stockholm, så kan jag icke finna, att detta är så beklagligt. Det synes mig, att om statsutskottet gått den väg, som statsutskottet verkligen velat, så hade utskottets uttalande blifvit mycket skarpare, men just på grund af de principer, som tillämpats i detta afseende, har statsutskottet icke gjort detta. Jag tror sålunda, att statsutskottet handlat på samma sätt, som jag vågar hoppas, att äfven herr statsrådet skulle ha använt. Jag tänker härvid på det sätt, på hvilket i propositionen nr 35 redogöres för att vattenfallsstyrelsen nödgats öfverskrida expensmedlen, äfvensom på det sätt, hvarpå herr statsrådet omnämner, att äfven väg- och vattenbyggnadsstyrelsen öfverskridit expensmedlen.

Herr Palme nämnde, att vattenfallsdirektören yttrat, att om kontoret icke blefve flyttadt, så skulle svårigheter med afseende på försändelser inträda och onödiga resor behöfva företagas. Men jag kan icke se något hinder för att vattenfallsdirektören på grund af sitt uppdrag att tillse förvaltningen i Trollhättan har sin hufvudsakliga vistelse i Trollhättan och icke i Stockholm, hvilket senare jag tror skulle vara till hinder för hans verksamhet. Sammanträdena i vattenfallsstyrelsen äro nog icke så ofta återkommande, och vill han hålla sammanträdena där nere, så kan han göra det, alldenstund två ledamöter bo närmare Trollhättan än Stockholm.

Gentemot herr Zetterstrand vill jag säga, att jag icke påstått, att kontoret ovillkorligen skulle ligga vid Trollhättan, men jag har sagt, att det icke finnes några giltiga skäl att flytta det till Stockholm.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Jag nödgas ännu en gång begära ordet, då herr Ekman tycks fortfarande ha missuppfattat mig. Jag har framhållit, att jag icke har något emot en admonition i mild form, om man finner sig därtill hafva anledning, och att jag finner det naturligt, att en person med en sådan kraft och energi som denne man kan komma att utsätta sig för en dylik admonition. Men jag har också sagt, att man bör hålla på de principer, som fastställdes 1904 och 1905; utskottets uttalande, om det skall tagas efter orden, innebär ett afsteg från dessa principer.

Herr Rydén: Jag skall endast be att få på nytt understryka litet af hvad jag sist sade, nämligen att vi få se till, att aldrig någonsin en styrelse — och detta äfven om det gäller ett affärsdrifvande verk — får så fria händer, att man icke ens får lof att yttra sig om förslag, som framläggas. Den närmaste följden af att vi äfven i denna kammare ströke det omtvistade stycket af motiveringen blefve, att vi finge ett ämbetsverk, som flyttades från Trollhättan hit till Stockholm. Där af skulle följa kostnader och höjda löner. Jag skulle kunna vara med härom, om det visade sig alldeles nödvändigt, men då måste starkare skäl härför anföras.

Ang. kostnaderna för vattenfallsstyrelsen.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr talmanen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till det af herr Zetterstrand under öfverläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmanen sig anse den första propositionen hafva flertalets mening för sig. Som herr Zetterstrand emellertid begärde votering, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 22:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 6 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Zetterstrand under öfverläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 80 ja mot 35 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 23—26.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkten 28.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 29.

Lades till handlingarna.

Punkterna 30—35.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

Punkterna 37—39.

Hvad utskottet hemställt bifölls af kammaren.

*Ang. stats-
anslag för
vissa tuberku-
lossjukvårds-
anstalter.*

Punkten 40, angående statsanslag för vissa tuberkulossjukvårdsanstalter.

I en inom Andra kammaren af herr *Tengdahl* väckt motion, nr 160, hade föreslagits, att Riksdagen måtte besluta att förtydliga och förklara beslutet om byggnadsbidraget till tuberkulosanstalter så, att bidrag skulle utgå efter redan gifna grunder och förutsättningar äfven till sådana anstalter, som vid riksdagsbeslutets fattande år 1908 redan voro beslutade eller under arbete.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade afgifvits af herr *Byström*.

Efter punktens föredragning lämnades på begäran ordet till

Herr *Tengdahl*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det skulle vara synnerligen önskvärdt, att Kungl. Maj:ts kansli skrefve sina kungörelser så, att ett statsråd icke frestades att skriva under sådant, om hvilket kan sägas, att det icke är oriktigt i och för sig, men som endast innehåller en del af sanningen. När Stockholm och Nyköping sökte byggnadsanslag för sina tuberkulosanstalter, gingo de efter kungörelsen, som — jag tillåter mig fortfarande vidhålla det — icke innehåller någonting, som kunde gifva anledning antaga, att de skulle vara utslutna från byggnadsbidrag. Något sådant fanns icke heller i riksdagsbeslutet. Medicinalstyrelsen och öfverintendentsämbetet tillstyrkte båda städernas ansökningar. Man kan icke begära, att kommuner och landsting skola leta efter petitesser i kommitté-

utlåtanden och kungliga propositioner. Man måste medgifva, att det så att säga ligger en kullerbyttan i logiken däri, att de kommuner eller landsting, som föregå de öfriga med godt exempel genom att upprätta specialtuberkulosanstalter tidigare än andra, skola straffas med att icke få byggnadsanslag. I sammanhang härmed vill jag påpeka, att den takt, hvori kommuner bygga sjukhus o. d., visst icke alltid beror bara på tillgångarne — verkliga eller förmenta — utan den beror ofta lika mycket på de styrandes i kommunen goda vilja.

Hvad beträffar de alltid så omtalade konsekvenserna, så skulle ett bifall till min motion icke vara farligt. Riksdagens beslut om byggnadsbidrag afsåg tydligen specialanstalter under hälsovårdsmyndighets uppsikt, under det att de tuberkulösa dessförinnan, om de öfver hufvud fått någon vård, vårdats på fattigvårdsanstalter. Så sker i stor utsträckning äfven här i Stockholm, intill dess Sörby blir färdigt, hvilket icke sker förr än om tre eller fyra månader. Och tyvärr kommer väl att så ske äfven sedermera.

Ehuru jag icke har någon förhoppning om att vinna kammarens understöd för min rättfärdiga sak, yrkar jag emellertid bifall till min motion.

Härpå anförde

Herr Svallingson: Utskottets motivering för dess afstyrkande af den föreliggande motionen är verkligen så pass kort, att jag är öfvertygad om, att samtliga herrarne tagit del af densamma. Under förvisning om, att denna utskottets motivering må kunna anses fullt tillräcklig, anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de under öfverläggningen framställda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 41—44.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45, angående tilläggsarfvode till vissa extra provinsialläkare.

I en inom Andra kammaren af herr *Hellberg* väckt motion, nr 18, hade föreslagits, att Riksdagen ville dels på extra stat för år 1911 bevilja ett anslag af 1,950 kronor till beredande af tilläggsarfvode för extra provinsialläkaren i Dorotea distrikt, med rätt för Kungl. Maj:t att af berörda belopp af tillgängliga medel

Ang. statsanslag för vissa tuberkulosjukvårdsanstalter.
(Forts.)

Ang. tilläggsarfvode till vissa extra provinsialläkare.

Ang. tilläggs- utanordna 650 kronor redan under år 1910, dels på extra stat
 arfvode till för år 1911 bevilja ett anslag af 4,500 kronor till beredande af
 vissa extra tilläggsarfvode för extra provinsialläkarna i Jockmocks, Arvids-
 provinsial- jäurs och Malå distrikt, med rätt för Kungl. Maj:t att af berörda
 läkare. belopp af tillgängliga medel utanordna 500 kronor åt hvart och
 (Forts.) ett af dessa tre distrikt redan under år 1910.

Utskottet hemställde,

a) att herr Hellbergs förevarande motion, i hvad den afsåge beviljande af anslag till beredande af tilläggsarfvode för extra provinsialläkaren i Dorotea distrikt, icke måtte af Riksdagen bifallas, och

b) att herr Hellbergs ifrågavarande motion, i hvad därmed afsåges beredande af tilläggsarfvode för extra provinsialläkaren i Jockmocks, Arvidsjäurs och Malå distrikt, icke heller måtte vinna Riksdagens bifall.

Beträffande utskottets i mom. a) gjorda hemställan hade reservation afgifvits af herr *Thor*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1911 bevilja ett anslag af 1,950 kronor till beredande af tilläggsarfvode för extra provinsialläkaren i Dorotea distrikt med rätt för Kungl. Maj:t att af berörda belopp af tillgängliga medel utanordna 650 kronor redan under år 1910.

Mom. a) föredrogs, och yttrade därvid

Herr Hellberg: Herr talman, mina herrar! Jag ber om ursäkt för att jag vid denna tidiga morgontimme upptager kammarens tid, men jag anser mig nödsakad därtill, då det gäller en så viktig angelägenhet som denna och en så aflägsen och vanlottad landsända som den nu ifrågavarande.

Andra kammaren beviljade godhetsfullt förra året ett tilläggsarfvode åt extra provinsialläkarna i Tärna och Stensele distrikt. Nu i år har Kungl. Maj:t själf tagit frågan om hand och föreslagit ett extra arfvode icke allenast åt provinsialläkarna i nämnda två distrikt, utan äfven åt provinsialläkarna i ytterligare två distrikt, nämligen Sorsele och Arjeploug. Men det finnes ännu en socken, som är i samma bedröfliga belägenhet, som de fyra förutnämnda socknarna förut varit i, i det att den nämligen är i total afsaknad af läkare, och det är Dorotea socken, som bildar ett extra provinsialläkaredistrikt för sig. Att Kungl. Maj:t i år icke föreslagit något tilläggsarfvode äfven åt extra provinsialläkaren i detta distrikt, kommer sig däraf, att i

höstas, då statsverkspropositionen uppgjordes, provinsialläkare-*Ans. tilläggs-*
befattningen därstädes var besatt. Denne extra provinsialläkare *arfvode till*
blef emellertid i november månad befordrad till ordinarie, och *vissa extra*
sedan dess har tjänsten varit obesatt. Ansökningstiden utgick *provinsial-*
första gången den 23 december, då ingen sökande hade anmält *läkare.*
sig, och andra gången den 17 februari, och icke heller då hade
någon sökande anmält sig. Det är med anledning häraf, som
jag tagit mig friheten föreslå Riksdagen att bevilja ett extra
arfvode äfven åt provinsialläkaren i Dorotea, så att detta distrikt
möjligen måtte blifva i tillfälle att få läkare.

(Forts.)

Jag har i min motion sökt påvisa, att förhållandena i sist-
nämnda socken äro likartade med dem i de fyra nämnda sock-
nar, där dylikt extra arfvode åt provinsialläkaren redan utgår
och kommer att utgå. Aföningsförmånerna äro desamma, eller
3,000 kronor om året, hvaraf staten, kommunen och landstinget
tillskjuta hvar sin del. Den enskilda praktiken gifver i Dorotea
socken ungefär samma inkomst som i de fyra nämnda socknarna
eller endast omkring 1,000 kronor, enligt till mig lämnad upp-
gift. Invånareantalet är äfven ungefär detsamma i samtliga dessa
socknar, nämligen omkring 3,500 personer. Med hänsyn till den
ringa lönen och den obetydliga inkomsten af den enskilda prak-
tiken samt jämväl med hänsyn till socknens afskilda läge och
de dåliga kommunikationerna är det icke förvånande, att nu-
mera, då lefnadsomkostnaderna och kostnaderna för läkarens
utbildning äro så stora, ingen sökande anmält sig till denna
tjänst.

Den närmaste läkaren bor på sex mils afstånd, och uti ett
kommunalstämmoprotokoll, som jag fått mig tillsändt, påvisas,
att för de längst bort från kyrkplatsen belägna byarne ökas
afståndet med ytterligare en tio à tolf mil, så att dessa byar ha
omkring 18 à 20 mil till närmaste läkare. Kommunikationerna
äro icke heller i Dorotea socken så vida öfver sig; det finnes
visserligen landsväg från Dorotea till Asele och landsvägen från
Lycksele går förbi Dorotea kyrkoby fram till Storbäcks by, men
därutöfver känner jag för min del icke till någon landsväg där-
uppe. Finnes det någon mera landsväg där, är det ju så myc-
ket bättre, men, icke annat än hvad jag har mig bekant, är
befolkningen i öfrigt endast hänvisad till gång eller rodd såsom
vanligt är i lappmarken.

Utskottet har nu behjärtat denna sak; det erkänner att det
finnes svårigheter där uppe med afseende å läkarvården. Ut-
skottet säger, att dessa svårigheter synas vara af allvarlig be-
skaffenhet och väl förtjänta att beaktas. Man tycker då, att
utskottet borde ha slutat med att tillstyrka motionen. Så har
nu emellertid icke skett. Att utskottet afstyrkt motionen, beror
därpå, att utskottet kommit till den uppfattningen, att Dorotea
socken är i ekonomiskt hänseende bättre situerad än de fyra

*Ang. tilläggs-
arfvode till
vissa extra
provinsial-
läkare.*
(Forts.)

andra här nämnda socknarne. Hvad den saken beträffar, vill jag emellertid framhålla, att Dorotea sockens ekonomiska ställning egentligen icke är i det stora hela taget så värst lysande. Enligt de uppgifter i den vägen, som jag förskaffat och hvilka jag för öfrigt gifvit utskottet del af, uppgår socknens skuldbörda till 35,000 kronor. Det är lån, som man upptagit här i Stockholm hos prästerskapets änke- och pupillkassa och folkskollärarnes pensionsinrättning samt i Västerbottens läns sparbank. Kommunalskatten för i år uppgår till icke mindre än 9 kronor 50 öre per bevillningskrona, såsom bekräftas icke allenast af det här förut omnämnda protokollet, utan äfven af dessa telegram, som jag för säkerhets skull skaffat mig för att ha exakta uppgifter angående denna sak. Enligt dessa telegram, har där uppe i år uttaxerats 95 öre per fyrk. Vidare har socknen upptagit ett amorteringslån för vägbyggnader, och det är nu fråga om upptagande af ett annat lån å 20,000 kronor för byggande af en ny folkskola. Allt detta visar hän på, att socknen väl ändå icke är så lyckligt lottad i ekonomiskt hänseende, som det har påståtts.

Innan jag slutar, vill jag säga, att det bör väl icke väcka vare sig afund eller ovilja, om Riksdagen skulle bevilja särskilda förmåner för den läkare, som vill slå sig ned i en så aflägsen trakt som den nu ifrågavarande. Det må väl anses både klokt och rättvist, om en sådan tjänstinnehafvare kommer i åtnjutande af ökad arfvode, som i någon mån åtminstone kunde tjäna såsom ersättning för det obehag, som en plats i fjällbygderna onekligen ofta för med sig. Man talar om humanitet och välgörenhet och om rättvisa och barmhärtighet. Jag vill påstå, att här gifves ett synnerligen lämpligt tillfälle att öfva icke blott rättvisa, utan rent af äfven humanitet och välvilja.

Med anledning af hvad jag sålunda framhållit, ber jag att få yrka bifall till den uti denna punkt afgifna reservationen.

Herr Sjö: Om man läser motionärens motivering till den i punkt 1:o gjorda framställningen, kan man icke få utrönt, om det är skäl att bifalla detta motionärens förslag. Dorotea församling har ett invånareantal på mellan 3- och 4,000 personer. Man får väl antaga, att dessa verkligen ha möjlighet och förmåga att, om så erfordras, betala en något högre aflöning till sin läkare, och att de icke behöfva komma till Riksdagen med begäran om dess hjälp i detta fall. Vi veta vidare, att distriktsläkarfrågan för närvarande ligger under utredning hos Kungl. Maj:t. Under sådana förhållanden synes det mig icke vara lämpligt att på framställning af enskild motionär den ena gången efter den andra på rak arm, så att säga, bevilja dylika extra arfvoden. Den ärade motionären hade ju tur förlidet års riksdag, och troligtvis är det detta, som nu lockat honom att fram-

lägga ytterligare förslag i samma väg. Jag tror emellertid icke, att det är skäl att fortsätta på den vägen, ty om vi det göra icke blott i detta fall, utan äfven i alla andra, så tjänade ju utredningar, som Kungl. Maj:t låter verkställa, rakt ingenting till. Jag tror emellertid för min del, att det klokaste är att icke bifalla något förslag, utan att man först vändt sig till Kungl. Maj:t och erhållit en nöjaktig utredning.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag, herr talman att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thor: Jag skall be att få stryka under en upplysning, som motionären här lämnade, men hvilken jag tror gick kammaren förbi.

Beträffande den nu ifrågavarande kommunens bärkraft att ytterligare kunna bidra till läkarens underhåll, vill jag meddela, att man där för i år utdebiterar icke mindre än 95 öre per fyrk. På det hela taget är Dorotea en fattig kommun utan några stora tillgångar.

Hvad angår talet om utredning i detta fall, så vill jag endast säga, att jag tycker, att behovet af statens mellankomst härvidlag är alldeles tydligt och klart. Det gäller ju här en socken på flera tiotal kvadratmil, och, såsom här upplysts, ha vissa af de inom socknen boende ända upp till 18 å 20 mil till närmaste läkare. Jag tror därför, att vi godt kunna vara med om att bevilja detta tilläggsarfvode, så att denna aflägsna landsända möjligen skall kunna få en läkare. Om reglering kommer till stånd på detta område om ett eller ett par år, så är ju det godt och väl i och för sig, men det kan väl icke utgöra anledning till att under tiden, till dess denna reglering försiggått, undanhålla alla dessa människor däruppe läkare. Den ifrågavarande socknens befolkning är rätt talrik, och det är ju alldeles gifvet, att där behöfves en läkare, och det synes mig vara alldeles klart, att man icke kan begära, att kommunen skall i i högre grad, än hvad redan sker, bidra till denne läkares underhåll.

Herrar *Ekman* i Mo gård och *Mörtzell* instämde häruti.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan och dels bifall till den af herr Thor afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Ang. tilläggsarfvode till vissa extra provinsialläkare.
(Forts.)

*Ang. tilläggs-
arfvode till
vissa extra
provinsial-
läkare.* Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hem-
ställan i punkten 45:o mom. a) af utskottets förevarande ut-
låtande nr 6,

(Forts.)

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid momentet af herr Thor afgifna reservationen.

Omröstningen utvisade 59 ja och 50 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 46.

Lades till handlingarna.

Punkterna 47 och 48.

Hvad utskottet hemställt bifölls

*Ang. anslag
till national-
föreningen
mot emigra-
tionen.* *Punkten 49*, angående anslag till nationalföreningen mot emigrationen.

I öfverenstämmelse med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hemställde utskottet i förevarande punkt, att Riksdagen måtte, i likhet med hvad under år 1909 ägt rum, för understödjande af nationalföreningens mot emigrationen verksamhet på extra stat för år 1911 bevilja ett anslag af 10,000 kronor.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation af herrar *Rydén* och *Lindblad*.

Efter föredragning af utskottets hemställan erhöles ordet af

Herr Lindblad, som anförde: Det är beklagligt, att denna fråga förekommer så pass sent, att det egentligen knappast är

möjligt att närmare ingå på densamma, ehuru den är synnerligen intressant ur många synpunkter.

Det har ju i vårt land städse och allmänt klagats öfver den ständiga emigrationen, och många försök ha gjorts för att hejda denna emigrationsström af de bästa bland arbetarne. För att bättre kunna träffa det onda, bildades en »nationalförening mot emigrationen», hvilken förening skulle arbeta på att förhindra, att en ström af dugliga arbetskrafter ginge ut ur landet. Denna »nationalförening mot emigrationen» gjorde hvad den kunde, innan den ännu fått statsanslag och anslag från hushållnings-sällskap och andra institutioner, och den har tvifvelsutän, äfven sedan den erhållit statsbidrag, gjort hvad den förmått; det har ju icke kunnat bli så mycket, men den har dock försökt att i sin mån hejda strömmen af utvandrare.

Jag tror emellertid, att man börjat i orätt ända då staten utfäst sig för anslag och att de icke ha så alldeles rätt, som anse, att en organisation sådan som nationalföreningen mot emigrationen skall kunna i någon som helst nämnvärd grad ingripa för att hindra utvandrarströmmen. Det visar sig också af de siffror å antalet utvandrare, som officiellt tillkännagifvas för hvarje år, att denna ström flyter lika kraftigt som förr, ja, att den till och med synes börja flyta än kraftigare. Särskildt har man kunnat förmärka detta innevarande år; i alla händelser visar föregående månad en siffra, som är synnerligen oro-väckande.

Man frågar sig då: Hvad är anledningen till att landets arbetare — ty det är ju dock väsentligen arbetare — lämna sitt land för att i ett främmande land, i det ovissa söka sin utkomst? Det är klart, att det finnes många anledningar till, att emigration äger rum, men jag tror, att de alla sammanflyta i en enda hufvudanledning, och det är de *ekonomiska och sociala förhållandena* här i landet. Jag skulle äfven vilja tillägga: och våra politiska förhållanden, ty jag är lifligt öfvertygad om, att under den långa tid, som den svenska arbetarklassen sträf-vade för att erhålla sin medborgarrätt, det skapades en vantref-nad, som dref ut ur landet en mängd af arbetare. Jag är också öfvertygad om, att detta tillbakahållande af arbetarnes med-borgerliga rättigheter skapade sådana ekonomiska förhållanden, att en stor del kände ett obetvingligt behof af att begifva sig bort härifrån för att på andra sidan Atlanten söka sig en utkomst. Det är således djupt liggande orsaker, som föranledt denna emi-grationsström, och det är nog icke möjligt för en sådan organisa-tion som nationalföreningen mot emigrationen — den må mena aldrig så väl — att kunna ens på något sätt hindra denna ström af utvandrare.

När man ser på den berättelse, som föreningen i fråga af-gifvit, så finner man också, att den själf känner med sig, att

*Ang. anslag
till national-
föreningen
mot emigra-
tionen.*
(Forts.)

Ang. anslag
till national-
föreningen
mot emigra-
tionen.

(Forts.)

den öfver hufvud taget föga mäktar att kunna göra det, som den föresatt sig. Vi ha ju en centralorganisation, som har sitt säte i Stockholm, och den har i sin berättelse blott att angifva, att den hufvudsakligen inriktat sitt arbete på att skaffa »egna hem». Vi ha därjämte en afdelning i Göteborg, som emellertid själf säger, att »tyvärr har, på grund af den rådande ekonomiska depressionen, som försvårat för byrån att bereda för svenska arbetare lämpliga sysselsättningar, resultatet knappast motsvarat ansträngningarna». Det synes, som sagdt, utaf hela berättelsen, som om det icke vore möjligt för denna organisation att utföra något nämnvärdt arbete, den må ha den goda viljan aldrig så mycket. Jag betvivlar icke denna goda vilja, utan jag är tvärtom lifligt öfvertygad om, att de män, som ha sammanslutit sig i denna förening, allvarligen göra hvad på dem ankommer för att kunna fylla det ändamål, som föreningen har satt sig före. Men, som sagdt, orsakerna ligga för djupt för att denna förening skall kunna träffa dem, för att den skall kunna hindra emigrationsströmmen. Ser man på den utveckling, som har ägt rum här i landet under de senaste tjugo åren — och det har ju förut varit tal därom i denna kammare mer än en gång och icke minst i dag under debatten om skatteförslaget — så skall man nog finna, att förhållandena ha utvecklats sig synnerligen ogynnsamt för arbetarklassen, så att därför hos denna längtan att komma ut härifrån för att bryta sig nya banor blifvit allt starkare.

De löften, som gäfvos 1888, ha icke hitintills blifvit uppfyllda, utan i stället ha de medel, som influtit genom tullarne, gått till andra ändamål än dem, som vid tullarnes införande angäfvos, och några andra sociala reformer, som kunnat underlätta och förhjälpa arbetarklassen till att komma upp i en bättre ställning, ha icke blifvit genomförda. Men däremot ha andra åtgärder vidtagits, som i hög grad förbittrat sinnena och hvilka i sin mån bidragit till att man icke inom denna samhällsklass känt den trefnad här i landet, som är nödvändig, för att man skall vilja stanna kvar. Jag vill i detta sammanhang endast erinra om Akarpslagen, denna klasslag, som utan tvifvel hos stora lager af vår befolkning skapat en misstämning, som icke på något sätt bidragit till att kvarhålla dem här hemma.

Jag vill äfven erinra om att arbetarne här i landet måst kämpa förbittrade strider endast för den enkla rätten att få ha sina organisationer. Efter den senaste stora striden har därtill kommit, att arbetsgifvarne gjort allt, hvad på dem ankommit, för att göra det så svårt som möjligt för arbetarne, och då är det icke underligt, om dessa känna vantrefnad och öfver hufvud taget *behof* af att komma härifrån.

Jag har ingen anledning att längre uppehålla kammaren, utan vill sluta med uttalande af den önskan, att kammarens

ledamöter måtte beakta de synpunkter, som jag här framfört, och i enlighet därmed afslå utskottets hemställan.

Ang. anslag till nationalföreningen mot emigrationen.

(Forts.)

Vidare yttrade

Herr Byström: Herr talman! Det hade ju varit önskligt, att förhållandena i nu förevarande afseende under gångna tider varit bättre, än hvad fallet varit, men den saken står ju icke att ändra, äfven om man afslår den framställning, som Kungl. Maj:t här gjort och utskottet tillstyrkt.

Vederbörande föredragande har ju icke så synnerligen vidt och bredt ordat i denna fråga, utan har härvidlag blott påpekat två synpunkter, nämligen föreningens verksamhet i upplysningsväg och i fråga om anskaffande af egna hem åt sådana, som kommit tillbaka från Amerika. Och dessa sträfvanden äro ju i och för sig goda och värda understöd.

Då frågan i alla händelser är af betydelse, och då jag antager, att vi alla äro eniga om, att något härvidlag måste göras, är det för mig naturligaste att här yrka bifall till hvad utskottet i denna punkt hemställt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 50.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkten 52.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 4.

Herr Nilsson i Bonarp aflämnade en motion i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om prästerskapets aflöning m. m.

Denna motion, som erhöill ordningsnumret 252, bordlades på begäran.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Zimdahl</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 17 mars,
friherre <i>Fleetwood</i>	under den 18 mars,
herr <i>Vennersten</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 21 »
» <i>Petersson</i> i Dänningelanda	» 7 » » » 18 »
» <i>Bromée</i> i Billsta	» 8 » » » 21 »
» <i>Beckman</i>	» 11 » » » 18 »
» <i>Christiernson</i>	» 10 » » » 18 »
» <i>Magnusson</i> i Tumhult	» 6 » » » 18 »
» <i>Forssling</i>	under den 18 mars,
» <i>Igel</i>	» » 18 »
» <i>Lundell</i>	» » 18 »
» <i>Gustafsson</i> i Vi	» » 18 »
» <i>Andersson</i> i Resebo	» » 18 »
» <i>Fornander</i>	» » 18 »
» <i>Jönsson</i> i Qvarnberga	under 8 dagar fr. o. m. den 21 mars,
» <i>Nilsson</i> i Skärhus	» 8 » » » 21 »
» <i>Andersson</i> i Höckerum	under den 18 mars,
» <i>Pettersson</i> i Södertälje	under 10 dagar fr. o. m. den 21 mars,
» <i>Peterson</i> i Kvisberg	under den 18 mars,
» <i>Pettersson</i> i Bjälbo	» » 18 »
» <i>Sjö</i>	under 12 dagar fr. o. m. den 18 mars,
» <i>Malmborg</i>	under den 18 mars,
» <i>Olsson</i> i Blädinge	» » 18 »
» <i>Norlén</i>	under 12 dagar fr. o. m. den 18 mars,
friherre <i>Lagerfelt</i>	» 13 » » » 18 »
herr <i>Hansson</i>	under den 18 mars,
» <i>Andersson</i> i Bråborg	» » 18 »
» <i>Johansson</i> i Berga	under 12 dagar fr. o. m. den 18 mars,
» <i>Kristensson</i>	» 12 » » » 18 »
» <i>Jönsson</i> i Boa	under den 18 mars,
» <i>Thor</i>	under 13 dagar fr. o. m. den 18 mars,
» <i>Olsson</i> i See	» 13 » » » 18 »

Torsdagen den 17 Mars, e. m.

95 Nr 24.

herr <i>Olsson</i> i Fläsbro	under 13 dagar fr. o. m. den 18 mars,
» <i>Svallingson</i>	» 13 » » 19 »
» <i>Larsson</i> i Bondarfve	» 13 » » 19 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,20 på natten.

In fidem

Per Cronvall.

Rättelse.

Å sid. 49 rad. 3 i detta protokoll bör ordet tariffen utbytas mot: skatteskalen.
